

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA HISTORIE

**Recepce antiky ve funerální architektuře Západního Slezska
(města Bruntál, Krnov, Opava)**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vypracovala: Drahomíra Holčáková

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Koucká

Olomouc 2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Recepce antiky ve funerální architektuře Západního Slezska (města Bruntál, Krnov, Opava)“ vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 23. dubna 2013

Podpis:

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce PhDr. Ivaně Koucké za ochotu, cenné rady a trpělivost při tvorbě této bakalářské práce. Dále pak Daniele Holčákové, která se mnou procházela všechny hřbitovy a pomáhala mi s dokumentací. V neposlední řadě také Tomášovi Skalíkovi za připomínky a rady ohledně problematiky popisu objektů.

Obsah

Úvod.....	7
1. Zkoumané lokality.....	11
1.1. Západní Slezsko.....	11
1.2. Opavský městský hřbitov.....	12
1.3. Hřbitov v Kateřinkách.....	13
1.4. Hřbitov v Jaktaři.....	13
1.5. Opavský židovský hřbitov.....	14
1.6. Městský hřbitov Krnov.....	15
1.7. Urnový háj Krnov.....	15
1.8. Krnovský židovský hřbitov.....	16
1.9. Starý městský hřbitov Bruntál.....	16
1.10. Nový městský hřbitov Bruntál.....	16
2. Recepce antiky.....	17
2.1. Symboly.....	17
2.1.1. Náhrobek rodiny Larisch.....	18
2.1.2. Náhrobek obelisk s pochodní.....	19
2.2. Portály a edikuly.....	20
2.2.1. Náhrobek rodiny Janotta – Harrtig.....	20
2.2.2. Náhrobek rodiny Olbrich.....	22
2.2.3. Náhrobek přátel žehu.....	22
2.2.4. Náhrobek rodiny Ferdinand Weeber.....	23
2.2.5. Náhrobek rodiny Drechsler.....	24
2.2.6. Náhrobek rodiny Raschka.....	26
2.2.7. Náhrobek bez nápisů.....	26
2.2.8. Náhrobek rodiny August Lassmann.....	27
2.2.9. Náhrobek rodiny Bellak.....	28
2.2.10. Náhrobek rodiny Kandler.....	28
2.2.11. Náhrobek rodin Klauber a Eisler.....	29
2.2.12. Náhrobek rodiny Mondschein.....	29
2.2.13. Náhrobek rodin Brunner – Bayer – Tlach.....	30
2.2.14. Náhrobek rodiny Dorasil.....	31
2.2.15. Náhrobek rodiny Friedel.....	32
2.2.16. Náhrobek rodiny Heinz.....	32
2.2.17. Náhrobek rodiny Hlaváčkovi.....	33
2.2.18. Náhrobek rodiny Hytkovi.....	34
2.2.19. Náhrobek rodiny Krajewska a Miškovska.....	34
2.2.20. Náhrobek rodin Kremserovi, Kučovi a Mlčochovi.....	35
2.2.21. Náhrobek rodiny Rabenseifner.....	35
2.2.22. Náhrobek rodiny Rebensteiner.....	36
2.2.23. Náhrobek rodiny Řičný.....	36
2.2.24. Náhrobek rodiny Simichadinis.....	37
2.2.25. Náhrobek rodiny Stachowetz.....	37
2.2.26. Náhrobek rodiny Stephan.....	38
2.3. Stéla.....	39
2.3.1. Náhrobek rodiny Demel.....	39
2.3.2. Náhrobek rodiny Fischer.....	40
2.3.3. Náhrobek rodin Laske, Pellovi, Hrazdilovi.....	40
2.3.4. Náhrobek rodiny Lhotske a Falharovi.....	41

2.3.5. Náhrobek rodiny Scherz.....	42
2.3.6. Náhrobek Johanny Spiegler.....	42
2.3.7. Náhrobek paní Spiller.....	43
2.3.8. Náhrobek rodiny Wolff.....	43
2.4. Obelisk.....	44
2.4.1. Náhrobek rodiny Krauss.....	45
2.4.2. Náhrobek rodiny Ott.....	45
3.4.3. Náhrobek rodiny Paterovi a Příbylovi.....	46
2.4.4. Náhrobek rodiny Spielvogel.....	46
2.4.5. Náhrobek Josefa Wenera.....	46
2.5. Pyramida.....	47
2.5.1. Náhrobek pyramida.....	47
2.6. Sarkofág.....	48
2.6.1. Náhrobek Thinny a Pauly Thiel.....	48
2.7. Sloupové náhrobky.....	49
2.7.1. Náhrobek rodiny Frölich.....	50
2.7.2. Náhrobek rodiny Haala.....	50
2.7.3. Náhrobek rodiny Kraucherovi.....	51
2.7.4. Náhrobek rodiny Josef Sprinter.....	51
2.7.5. Náhrobek Abrahama Trepela.....	52
2.8. Sochy.....	52
2.8.1. Náhrobek rodiny Hell.....	53
2.8.2. Náhrobek rodiny Mlčochovi.....	53
2.8.3. Náhrobek rodiny Pohl.....	54
2.8.4. Náhrobek rodiny Riedel – Horstentreu.....	55
2.9. Chránové náhrobky.....	56
2.9.1. Náhrobek rodiny Heiner.....	56
2.9.2. Náhrobek rodiny Freiherr von Kubinzky.....	57
2.9.3. Náhrobek rodiny Emmerich Machold.....	57
2.9.4. Náhrobek rodiny Riedel – Nitsche.....	58
2.10. Stavby.....	59
2.10. 1. Kolumbárium.....	59
2.10.2. Stavby Opavského městského hřbitova.....	59
2.10.2.1. Budova pohřební služby Opava.....	60
2.10.2.2. Správní budova.....	61
2.10.2.3. Smuteční obřadní síň.....	61
2.10.2.4. Obřadní síň.....	62
2.10.2.5. Vstupy na hřbitov a zdi.....	63
2.10.2.6. Budovy za hřbitovní branou.....	63
2.10.2.7. Kolumbárium.....	64
2.11. Typově nezařazené.....	65
2.11.1. Náhrobek rodiny Konrada Heinze.....	65
2.11.2. Náhrobek rodiny Nowakovi a Flemmich.....	66
2.11. 3. Náhrobek Dr. Ernsta Boeckea.....	67
2.11.4. Náhrobek Antona Deckera.....	67
Závěr.....	68
Seznam použitých pramenů, literatury a odkazů.....	70
A) Prameny.....	70
B) Literatura.....	70
C) Odkazy.....	72

Resumé	74
Přílohová část.....	75
A) Seznam vyobrazení.....	75
B) Mapy.....	78
C) Katalog.....	79
1. Nový městský hřbitov Bruntál.....	80
2. Starý hřbitov Bruntál.....	81
3. Hřbitov Jaktař.....	88
4. Hřbitov Kateřinky.....	89
5. Městský hřbitov Krnov.....	92
6. Urnový háj Krnov.....	100
7. Opavský městský hřbitov.....	101
8. Židovský hřbitov Krnov.....	144
9. Židovský hřbitov Opava.....	146

Úvod

Bakalářská práce nazvaná „Recepce antiky ve funerální architektuře Západního Slezska (města Bruntál, Krnov, Opava)“ vzniká v návaznosti na seminární práci z roku 2010, ve které jsem hledala antické motivy na objektech Opavského městského hřbitova. Při jejím zpracovávání jsem zjistila, že oblastí hřbitovního umění se podrobněji nikdo nezabývá, a proto jsem se rozhodla věnovat tomuto tématu i svou bakalářskou práci, s tím, že rozšířím zkoumané území a v částech, které se týkají opavského hřbitova, se pokusím opravit dřívější nedostatky. Mým dalším cílem pak bude zjistit základní informace o zesnulých, kteří jsou v popisovaných hrobech uloženi.

Co se týče názvu práce, recepci antiky zde chápu jako hledání antického odkazu na hřbitovní architektuře. Může se, jak z práce vyplyne, jednat o ucelené útvary jednoznačně ukazující na původní antickou architekturu a umění, jako jsou objekty odkazující na průčelí antických chrámů, na chrámy, na portály, stély, obelisky nebo dokonce náhrobky se sochami, které mají svou předlohu v antickém originálu. Stejně tak se ale budu věnovat objektům nesoucím „pouze“ nějaký atribut, který se v antice používal. Při určování, co je ještě antického původu a jaký to mělo význam, narážíme na problém interpretace. Časový rozdíl mezi zkoumaným obdobím, respektive hlavně 19. stoletím, kdy byla vytvořena většina zájmových náhrobků, a současností je skoro dva tisíce let. Doba se měnila a s tím i chápání a používání symbolů, objektů, architektury. Navíc je třeba vzít v potaz také skutečnost, že naše kultura je stále silně ovlivněna křesťanstvím a i přesto, že antiku často chápe jako dokonalou, přetvářela ji kolikrát do podob použitelných pro křesťanství, což občas vedlo ke změně původního významu.

Velká část náhrobků vznikala v klasicistním duchu. Klasicismus je architektonický styl objevující se přibližně od druhé poloviny 18. století, který se snažil navázat na antickou tradici. Tu však často nebral přímo od zdroje, ale zprostředkovaně - na naše území se poznání o antické kultuře dostávalo hlavně z Francie.¹ V tomto bodě je důležité si uvědomit, že k prvnímu zprostředkování docházelo již v samotném antickém období, když Římané začali přejímat řecké vzory a některé z nich si upravovat dle vlastních potřeb.²

Nyní je nutné vymezit prostor a časové období, který bude tato bakalářská práce mapovat. V názvu se objevuje pojem „západní Slezsko“. Je to pojem široký a ne zcela jednoznačný, proto mu věnuji vlastní podkapitolu. Na tomto místě pouze upřesním, že se

¹ HÁJEK, Václav: *Klíč k architektonickým slohům*. Praha 2000, s. 137.

² PRAHL, Roman: *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha 2004, s. 32.

jedná o území českého západního Slezska, které jsem pro značný rozsah materiálu rozdělila na tři oblasti: území měst Opava, Krnov a Bruntál. Co se časového vymezení týče, v práci jsou dokumentovány objekty nacházející se na dosud existujících hřbitovech výše jmenovaných měst. Pověštinou jsou to náhrobky z období druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století a několik budov z konce 19. století. Sledované hřbitovní umění z dřívější doby se na daných hřbitovech nevyskytuje, v pozdější době je - vzhledem k proběhlým změnám ve společnosti v oblasti pohřbívání - jen ojedinělé.

Mým cílem v rámci bakalářské práce je zmapovat vymezené území a zaznamenat jednotlivé objekty. Ve své podstatě se nejedná o práci objevnou, která má přinést určitý závěr, ale o práci dokumentační, snažící se zaznamenat památky a objekty, které jsou dnes mnohdy neudržované a zapomenuté. Původní záměr vytvořit čistě dokumentační práci (tzn. náhrobek, jeho popis a komentář vysvětlující propojení s antikou) jsem během zpracovávání přehodnotila. Vznikl by tak pouze určitý katalog řazený dle nějakého klíče, což by ochudilo práci o možnost bližšího pochopení provázanosti umění antiky s jejím odkazem. Ráda bych touto cestou poukázala na fakt, že i na místech, jako jsou hřbitovy, se nachází množství zajímavých staveb, a že hřbitov nemusí být chápán jen jako ponuré místo s pohřbenými mrtvými, ale také jako poklidná zahrada „posledního odpočinku“, podobná parku, s množstvím soch a nejrůznější architektury.

Po tomto stručném úvodu následuje dílčí kapitola, která objasňuje sporné termíny (viz. západní Slezsko), a ve které jsou zapsány základní údaje k místům, kde byly objekty dokumentovány. Přestože se tyto informace mohou na první pohled jevit jako nepodstatné, opak je pravdou - víme-li alespoň základní údaje o lokalitě, můžeme odhadnout, co na hřbitově očekávat (například na malém hřbitůvku kolem kostela ve vesnici by asi nikdo nečekal honosné, velké hrobky, zatímco na hlavním hřbitově velkého města budou k vidění umělecky zpracované hrobky významných obyvatel a rodin).

Nejrozsáhlejší kapitola se věnuje náhrobkům a hřbitovním stavbám. Nejedná se však pouze o katalog jednotlivin, ten je připojen samostatně na konci práce. Kapitola je uspořádána do tematických okruhů, které se snaží sdružit objekty nesoucí podobné rysy a umožní tak srovnat si, jak kdo a kde jaký motiv zpracoval. Konkrétně se budu zabývat symboly, jež se používaly od antiky, poté portály a edikulami, obelisky, pyramidami, stélami, sarkofágy, náhrobky stylizující se do podob chrámků, stručně bude řeč o několika sochách, poté se budu zajímat o budovy a nakonec následuje krátká podkapitola o náhrobcích, které se typově nedají

dost dobře přiřadit k jedné ze jmenovaných skupin, ale přesto mají nějaký antický znak. U některých hrobů bylo navíc možné zjistit informace o vlastnících. Tyto informace jsou u jednotlivých objektů zapsány.

Po závěru je v přílohách vytvořen přehledný katalog zaznamenaných objektů. Seřazeny jsou dle lokalit, a v rámci této skupiny pak abecedně. U jednotlivých listů je zaznamenáno, kde se objekt nachází, jeho autor, doba vzniku, materiál, stav, část s přepsanými nápisy, pokud se na objektu nachází a nakonec fotografie. Samotné popisy budov a náhrobků jsou umístěny v hlavní kapitole práce.

Na tomto místě bych se ještě zastavila u několika sporných bodů. Prvním z nich je již zmíněný problém, co ještě považovat za antický prvek a co ne. Toto určení není vždy jednoznačné, v mnoha případech závisí na subjektivním pohledu a interpretaci. V tomto směru upozorňuji, že v práci jsou mnou vybrané objekty, byť u některých jsem jejich zařazení konzultovala, takže je pravděpodobné, že práce nezahrnula veškeré relevantní objekty; jsem tudíž otevřená připomínkám a podnětům.

Dalším problémem je fakt, že studuji historii a ne dějiny umění nebo sochařství či architekturu. Abych dokázala popsat jednotlivé objekty, bylo třeba nastudovat příslušnou odbornou literaturu³. Říkám však, že jsou věci, které jsou při popisech jasně dané, mají jednotnou terminologii, ale pak existuje mnoho drobnějších prvků a zvláštností, které buďto pojmenování mají, ale u různých autorů se také různě nazývají nebo jsem název ani nenašla a musela ho řešit opisem.

Přesto však kromě věcí, které mají jednotnou terminologii, existuje mnoho drobnějších prvků a zvláštností, které buďto pojmenování mají, ale u různých autorů se také různě nazývají, nebo jsem název vůbec nenašla a musela je řešit opisem.

Tímto se dostávám k odborné literatuře k danému tématu, která je také problematičtější, protože o hřbitovech a umění na nich se příliš nepíše, zvláště pak o těch, o které jsem se přímo zajímala. Většinou se jedná o články uveřejňované v regionálním tisku k příležitostem jako rekonstrukce a revitalizace hřbitova, oprava některých děl nebo výročí k založení hřbitova. Největší skupinu tvoří články věnované Opavskému městskému hřbitovu. Nejpoužívanější z nich napsali Jindřich Vybíral, Rudolf Piecek a Ondřej Hložek, o bruntálském hřbitově psala Ľubica Mezerová. Další případné zmínky bývají v publikacích uměleckého zaměření, kde jsou některé náhrobky součástí tvorby určitého autora, a proto byly v knize zaznamenány.

³ Například knihy: Klíč k architektonickým slohům od V. Hájka, Architektura: lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla od Ondřeje Ševců a další.

Komplexnější literatura zabývající se hřbitovním uměním však chybí. Jediné, ale za to velmi nápomocné, soubornější dílo je *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830* napsané Romanem Prahlem. Kniha je přehledně rozčleněna do kapitol, které se zabývají různými typovými okruhy hřbitovních objektů. A protože období, které kniha sleduje, je obdobím klasicismu, jsou v ní velice často pro mě potřebné informace. Tato kniha se stala hlavní studijní literaturou k této práci.

V pořadí druhou důležitou prací je bakalářská práce Tomáše Skalíka, který se zabýval sochami v Opavě a nevynechal ani hřbitov, na kterém popsal některé z náhrobků, jež zapadají taktéž do mého tématu. Kromě poskytnutí své práce byl také ochoten se mnou konzultovat nejasnosti vzniklé při jednotlivých popisech objektů.

Za pozornost stojí taktéž příspěvky Josefa Gebauera. Zabýval se mimo jiné opavskými osobnostmi a sepisoval jejich životopisy. Články tohoto autora jsem využívala k získání poznatků o zesnulých osobách. Jeho práce si velice cením, neboť jsem v archivu nahlédla do jeho osobní pozůstalosti a na pracovních listech k některým z článků jsem mohla sledovat postup jeho práce od zjišťování informací pomocí výpisů z matrik až po finální verze textů o životech opavských osobností.

Nedílnou součástí studijní literatury tvoří knihy věnující se architektuře. Ty neobsahují jen potřebné názvosloví, které využívám k popisu objektů, ale jsou v nich také kapitoly charakterizující jednotlivé slohy od antiky až po moderní architekturu. Architektura, která odkazuje na antiku, není tedy v základu až tak sporně rozpoznatelným jevem, protože její architektonické prvky a řady jsou pevně dané. Problém nastává u sochařství. V antice vzniklo velké množství sochařských děl, které se staly vzorem pro pozdější umělce, ti však mohli vzít pouze korpus a zasadit celou sochu do jiného kontextu. Proto je občas obtížné určit, zda má socha svůj původ v antice, či nikoliv. S určováním, zda se ještě jedná o antický odkaz nebo ne, mi pomohla literatura, například kniha od Hannestanda Nielse, *Tradition in late antique sculpture*, a také konzultace s mou vedoucí práce PhDr. Ivanou Kouckou a profesorem Janem Bažantem z KKS FLÚ AV ČR.⁴ Zajímavým zdrojem k poznání antiky je, možná kupodivu, velká kniha *Slovník antické kultury* od Václava Bahníka. Ač se jedná o souhrnný slovník, hesla jsou zde zpracována velmi přehledně a podrobně.

⁴ Zkratka pro: Kabinet pro klasická studia Filosofického ústavu akademie věd České republiky

1. Zkoumané lokality

Práce se nezabývá komplexně odkazem antiky na všech hřbitovech, ale jen na konkrétních z nich. Než se přistoupí k samotným objektům, je potřeba si říci něco o prostoru, kde se nacházejí a právě k tomu slouží tato kapitola.

1.1. Západní Slezsko

V názvu práce se objevuje pojem západní Slezsko. Není však přesný. Pokud bychom ho nechali bez vysvětlení v té podobě, v jaké je, mohlo by se stát, že čtenář bude marně hledat zmínky o hřbitovech v západním Slezsku na dnešním polském území. Považuji proto za nutné pojem uvést na pravou míru.

Práce se zabývá územím českého západního Slezska, za což považuji oblast na západ od města Opavy, směrem na Krnov, Bruntál a dále do Jeseníků. Ovšem přesné teritoriální vymezení může být problém. Nejen proto, že hranice Slezska se měnila, ale také proto, že západní Slezsko není přesně vymezeným pojmem geografickým, nýbrž se jedná o označení „pomocné“, abychom věděli, kterým směrem se ubírat.

K vyznačení sledované oblasti přistupme postupně. Nejprve si musíme zodpovědět otázku, k jaké době budeme hranice českého západního Slezska sledovat. Slovo „české“ nám napoví, že se bude jednat o hranice po roce 1918⁵. Vzhledem k poměrně složitému vývoji oblasti a pro lepší čtenářovu představu vztáhnou hranice českého západního Slezska k hranicím České republiky v současné době. Z jedné strany nám bude prostor ohraničovat státní hranice s Polskem ale co hranice vnitřní?

V dnešní době je české západní Slezsko rozděleno do správy Moravskoslezského kraje⁶ a částečně kraje Olomouckého⁷. Pokud tedy chceme vytyčit hranici, musíme se opřít o jiný zdroj než současné mapy, kde bychom asi jen stěží hledali jasnou hranici Slezska. Existují sice turistické mapy s názvem Západní Slezsko⁹, avšak vzhledem k absenci průvodního slova k mapě, kde by bylo vysvětleno, jakým způsobem byly určeny hranice mapy, nejsou pro účely této práce příliš využitelné. Jak tedy vyřešit ohraničení oblasti na území České republiky. Nejlepší je použití mapy zobrazující rakouské Slezsko (mapa č. 1) a poté vřezu z celkové mapy Československé republiky, kde je hranice taktéž jasně viditelná

⁵ V literatuře, která hovoří o Slezsku, se do roku 1918 většinou vyskytuje označení pro tuto oblast rakouské Slezsko.

⁶ Oblasti měst: Bruntál, Krnov, Město Albrechtice, Opava, Vrbno pod Pradědem

⁷ Oblasti měst: Jeseník, Zlaté Hory

⁸ ŽÁČEK, Rudolf: *Dějiny Slezska v datech*. Praha 2004, s. 481.

⁹ *Jeseníky: Západní Slezsko: turistická a cykloturistická mapa* [kartografický dokument]. 1:100 000. 3.aktualiz. vyd. Šumperk 2004.

(mapa č. 2). Na mapě je jasně patrná hranice Slezska v rámci českého státu. Západní Slezsko určíme tak, že za výchozí bod budeme považovat Opavu a od ní půjdeme směrem na Bruntál, Krnov, Jeseník až po Javorník.

Opavu za výchozí bod beru proto, že přibližně do poloviny 19. století byl v Opavě krajský úřad se správou pro západní části rakouského Slezska, východní části měl na starost úřad v Těšíně.

V rámci oblasti, kterou považuji za západní Slezsko, existovaly moravské enklávy, například Osoblažsko. V práci jsou však tato území chápána jako součást kulturního celku západního českého Slezska a nebudou vyčleňována.

Shrnuto, práce se zabývá oblastí českého západního Slezska, kdy vnější hranice je dána současnou hranicí České republiky a Polska, vnitřní hranice oblasti vede od města Opavy směrem na Krnov, Bruntál, Vrbno pod Pradědem, Jeseník, Zlaté Hory, až po Javorník.

1.2. Opavský městský hřbitov

Současný městský hřbitov se nachází na Otické ulici. Původně stával hřbitov na pozemku mezi dnešními ulicemi Olomoucká a Krnovská. Časem ovšem přestala stačit jeho kapacita, a i když byl původně umístěn za městem, s rostoucí zástavbou jej nebylo možné dále rozšiřovat. Ovšem hlavní podnět pro stavbu nového hřbitova dali židé, kterým přestala dostačovat kapacita jejich pohřebiště¹⁰.

Nový hřbitov začal být budován od roku 1890 dle návrhu Eduarda Labitzkého, vrchního městského inženýra. Stavební práce řídil městský stavební úřad a realizaci prováděly opavské firmy, hlavně firma Kern a Blum. Pohřbívat se zde začalo v roce 1891¹¹. V roce 1893 bylo dostavěno kolumbárium, obřadní síně a správa hřbitova. K rozšíření hřbitova došlo v roce 1915, kdy bylo také nachystáno místo pro padlé z první světové války. V letech 1924 – 1926 došlo k dalšímu rozšíření hřbitova směrem na východ. Po druhé světové válce bylo vzhledem k častějšímu pohřbívání žehem zřízeno zvláštní oddělení pro urnové hroby. V roce 1983 byla postavena vsypová loučka.¹² Kapacita obřadní síně, která se nachází na židovském oddělení nebyla dostačující, proto byla v letech 2006 – 2007 vystavěna nová smuteční obřadní

¹⁰ HLOŽEK, Ondřej: *Městský hřbitov v Opavě slouží městu od roku 1890*. Region opavsko (dále jen RO), roč. 3, 2009, č. 30, s. 18.

¹¹ První pohřbenou byla mladá studentka Marie Böhnelová, která zemřela 28. 6. 1891. Její hrob je nenápadný, ale dodnes se na hřbitově nachází.

SKALÍK, Tomáš: *Sochařské dílo v Opavě mezi lety 1800 – 2000*. Litomyšl - Opava 2002. (Bakalářská práce)

¹² HLOŽEK, Ondřej: RO, s. 18

Zemský archiv v Opavě, fond Gebauer Josef NAD 2646, inv. č. 339, *Vlastivěda, Opava – hřbitov*. (dále jen Gebauer, Josef: *Hřbitov*)

PIECEK, Rudolf: *100 let opavského městského hřbitova*. Vlastivědné listy XIX (dále jen VL), 1993, č. 1, s. 25, 26, 28.

síň v prostoru bývalého evangelického oddělení.¹³ V letech 2008 – 2009 prošly prostory hřbitova rekonstrukcí a to včetně úpravy chodníků a vysazováním nové zeleně¹⁴.

Do konce druhé světové války nalezneme na hřbitově jen málo českých hrobů. Většina nápisů z tohoto období je německá. U větších hrobek je pak používání němčiny v podstatě pravidlem. Svědčí to o skutečnosti, že Opava bývala německým městem, na rozdíl například od dnešní městské části Kateřinky, kde je situace opačná.

1.3. Hřbitov v Kateřinkách

Za kaplí svatého Kříže, spíše známé pod názvem Švédská, v Kateřinkách se nachází prostory hřbitova. Ten zde byl zřízen v roce 1866, kdy v obci vypukla cholera, a dřívější hřbitov kolem farního kostela sv. Kateřiny přestal dostačovat. Do prostoru kolem Švédské kaple se pohřbívalo již dříve, ale jednalo se pouze o oběšence a vrahy. Již roku 1869 byl hřbitov kostela sv. Kateřiny převeden k švédské kapli. Oddělený stěnou vznikl nad tímto hřbitovem ještě hřbitov obecní. Později došlo k jejich sloučení¹⁵. Dnes je patrné původní rozdělení díky zbylé rozdělovací zdi. Kateřinky jsou zvláštní tím, že se jednalo o větší obec, která žila ve stínu Opavy. Domnívám se, že kdyby nebyly takto blízko, staly by se brzy městem. Také hřbitov by tomuto nasvědčoval. Přesto, že se jedná o menší hřbitov v městské části, je na něm k vidění několik velkých, nápadných náhrobků. Oproti opavskému hřbitovu je zde rozdíl, že většina hrobů je českých, tzn., jsou na nich nápisy psané česky. Jen ojediněle se najde hrob německé rodiny.

Dříve, tzn. do roku 1868¹⁶ zde byly pochováváni také obyvatelé Kylešovic, Malých Hoštic a Otic.

Kateřinky jsou od roku 1946 součástí Opavy. Předtím byly samostatnou obcí, v roce 1932 dokonce povýšenou na město. Mezi Kateřinkami a Opavou byla staletí trvající nelibost. Nejen proto, že Opava byla německá a Kateřinky české, ale také proto, že různá výsadní práva byla roku 1124 převedena z Kateřinek na Opavu, mezi nimi také právo farní¹⁷.

1.4. Hřbitov v Jaktři

Ve dříve samostatné obci, dnes městská část Opavy, stojí na kopci v centrální části

¹³ *Smuteční obřadní síň*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=37625> [cit. 10. 4. 2013]

¹⁴ HLOŽEK, Ondřej: RO, s. 18
PIECEK, Rudolf: VL, s. 25.

¹⁵ KADĚRA, Bohumil: *Opavské chrámy*. Opava 2002, s. 32.

¹⁶ Toho roku byl v Kylešovicích otevřen hřbitov spadající pod správu kostela sv. Jana Nepomuckého. Tamtéž, s. 102.

¹⁷ VALÍK, Matěj: *Výběr z vlastivědy slezských Kateřinek*. Kateřinky 1946/7, s. 4, 7, 8, 28.

kostel sv. Petra a Pavla, kolem nějž se rozkládá místní hřbitov. Kostel pochází ze 13. století a patřil k olomouckému biskupství. Sloužil jako farní kostel pro okolní vsi Palhanec, Vávrovce, Jarkovice, Vlastovičky a Milostovice. Tento stav zůstal dnes nezměněn¹⁸. K jakému datu připadá vznik hřbitova, se mi nepodařilo vypátrat, avšak většina náhrobků je novějších, vzniklých ve 20. století.

Obec Jaktař byla na rozdíl od Opavy obcí českou. Na hřbitově nalézáme hroby s českými jmény a případnými nápisy. Nejsou zde výraznější, honosné hrobky¹⁹.

1.5. Opavský židovský hřbitov

Židovské hřbitovy tvoří speciální kapitolu sami o sobě. Původně jsem je do práce neměla v plánu zařazovat, neboť jsem byla přesvědčena, že se na nich antické náhrobky nebudou vyskytovat. Skutečnost, že se zde nalézají, mě lehce zaskočila a o to víc, když jsem zjistila v jakém množství. Do práce podrobněji zařazuji židovský hřbitov v Opavě, který jsem osobně prošla. Hřbitovy v Bruntále a Krnově se mi nepodařilo z časových důvodů navštívit, avšak vzhledem k velmi podrobnému zpracování krnovského židovského hřbitova v elektronické podobě bylo možné jej k práci připojit, přesto berme opavský hřbitov jako příkladového zástupce skupiny židovských pohřebišť na sledovaném území.

Dnešní židovský hřbitov je oddělením Opavského městského hřbitova. Ten byl při své stavbě rozdělen na tři oddělení – evangelické (po levé straně při příchodu, dnes je zde smuteční obřadní síň), katolické (na které se vstupovalo hlavní branou) a židovské (po pravé straně při příchodu)²⁰. Prostor židovského oddělení je dodnes od zbytku hřbitova oddělen zdí. Stojí zde obřadní síň do nedávna používaná. Vstup na hřbitov bývá zamčený.

Dřívější židovský hřbitov byl od roku 1854 umístěn v oblasti mezi ulicemi Mírovou a Veleslavínovou. Bohužel přestala jeho kapacita brzy dostačovat a z toho důvodu se začalo mluvit o jeho přemístění. Díky tomu, že židovská obec potřebovala nové prostory pro pohřbívání, přišel do jednání celý návrh o postavení nového městského hřbitova. Po dostavbě nového hřbitova na Otické ulici získali židé nové prostory pro pohřbívání. V období před druhou světovou válkou byl údajně hřbitov vzorně udržovaný. Nacházelo se zde mnoho uměleckých děl, ovšem s rokem 1938 byl hřbitov uzavřen a velká část hodnotných náhrobků odvezena²¹.

Kromě židů zde byli pochováni padlí z první světové války. V letech 1944 – 1945 byl

¹⁸ Stále existuje Římskokatolická farnost Opava-Jaktař, která zahrnuje v textu jmenované obce.

¹⁹ Informace o kostele a Jaktař: KADĚRA, Bohumil: c. d., s. 12.

²⁰ PIECEK, Rudolf: VL, s. 25, 26.

²¹ PIECEK, Rudolf: VL, s. 27.

hřbitov použit pro pohřbení zajatců Rudé armády zemřelých v Opavě během nucených prací. Také několik vojáků německé armády, kteří na konci války dezertovali, zde našlo místo posledního odpočinku. Po skončení války zde byl postaven památník 25 umučeným židům²². Poslední pohřeb proběhl patrně v roce 1983, dnes se tedy jedná o nepoužívaný hřbitov. V roce 1996 vznikl soupis náhrobků uložený v kanceláři židovské obce v Opavě.²³

V současné době hřbitov spíše chátrá a není za normálních okolností přístupný. Město však každoročně pořádá komentované prohlídky tohoto místa.

1.6. Městský hřbitov Krnov

Hřbitov se nachází nedaleko centra města s vchodem z ulice Smetanův okruh. Při vstupu stojí hřbitovní kaple Povýšení Svatého kříže. Hřbitov musel být zřízen nejpozději v průběhu 19. století, usuzují tak nejen z architektury honosných hrobek, ale také z datace na náhrobcích.

Krnov býval německým městem, o čemž svědčí také německé nápisy na hrobech z doby před druhou světovou válkou. Po ní se objevují hroby prostší s nápisy českými. Zvláštností tohoto hřbitova je poměrně četný výskyt hrobů Řeků, kteří se zde začali usazovat od roku 1948, kdy utíkali ze své vlasti před občanskou válkou. Pro přiblížení, asi dva tisíce Řeků žilo v Krnově k roku 1957²⁴.

O osobnostech na tomto hřbitově se dovídáme základní informace poměrně snadno. Většinou se totiž jedná o majitele továren a výstavních vil v Krnově. Vzhledem k tomu, že existují podrobné popisy těchto domů, jsou k dispozici také údaje o jejich původních vlastních. Krom toho, že je většinou spojuje textilní průmysl, najdeme u těchto lidí také další pojítka. Tak například jejich hroby mají antické rysy a jimi budované vily byly nejčastěji neorenesanční, či klasicistní.

1.7. Urnový háj Krnov

Hřbitov v mírném svahu stojí u cesty při výjezdu z města. Ulice se jmenuje Čsl. armády. U vstupu stojí malá kaple. Hřbitov je zřízen čistě pro urnové hroby. V horní části však překvapí stojící velký náhrobek patřící členům společnosti přátel žehu.

²² Tamtéž.

²³ KLENOVSKÝ, Jaroslav: *Historie a památky židovské obce v Opavě*. Brno – Krnov – Opava 2009, s. 39.

²⁴ BALLA, Jaromír: *Krnov – v podhůří Jeseníků*. 2. vydání, Krnov 2008, s. 48.

1.8. Krnovský židovský hřbitov

Židovský hřbitov nalezneme na kraji města poblíž hlavní cesty na Opavu, v ulici V osadě. Založen byl roku 1873 a k pohřbívání se používal do 70. let 20. stol. Mezi léty 1986 – 1990 byl částečně zlikvidován, došlo k odvezení značného množství náhrobních kamenů, které byly dále použity pro hospodářské stavby. Areál dnes není celý, protože jeho část byla změněna na zahrádky. V 90. letech započaly opravy hřbitova. Nejprve se jednalo o opravy na vlastní náklady Sudetoněmce Josefa Beyera. S pomocí se připojily také další, např.: členové Křesťanského společenství Krnov nebo Českobratrské církve evangelické. Dnes je hřbitov spravován Federací židovských obcí²⁵.

1.9. Starý městský hřbitov Bruntál

V panelákové zástavbě se nachází bruntálský hřbitov na Ruské ulici. Hřbitovu vévodí hřbitovní kaple sv. archanděla Michaela, za níž je samotný hřbitov obehnaný zdí. Kaple byla postavena jako hřbitovní v roce 1674. Dnes slouží jako pohřební a obřadní síň²⁶.

Pokud byla kaple zřízena v 17. století jako hřbitovní, dá se předpokládat, že hřbitov tu byl již v té době. Tomu by nasvědčovala také přítomnost pomníku padlým švédským vojákům za třicetileté války. Nachází se zde hlavně hroby vzniklé po roce 1945, avšak zůstalo i několik hrobek z dřívější doby²⁷. Kvůli zástavbě již nebylo možné hřbitov dále rozšiřovat. K 1. dubnu 2011 se zde přestalo pohřbívat a vznikl nový hřbitov pod Uhlířským vrchem²⁸.

1.10. Nový městský hřbitov Bruntál²⁹

Prostory hřbitova jsou umístěny pod alejí vedoucí na Uhlířský vrch. Budování začalo v 80. letech 20. stol., kdy byla postavena cihlová zeď s kolumbáriem. Další budování probíhalo v letech 2005 – 2012. na projektu výstavby se podílelo množství autorů, v první řadě Ing. arch. Jan Kovář, který vypracoval základní studii.

V současné době se zde konají pohřby do kolumbária a nachází se zde i několik nových hrobů. Stojí provozní budova a v poslední fázi výstavby má být zřízena obřadní síň.

²⁵ Židovský hřbitov Krnov. In: <http://janosikovdukat.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=130686> [cit. 13.4.2013].

²⁶ MEZEROVÁ, Ľubica: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 15. část. *Hřbitovní kaple sv. archanděla Michaela v Bruntále*. (dále jen Průvodce část 15.) *Náš domov*, roč. 23., 8. 2. 2012, č. 2, s. 7.

²⁷ MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 17. část. *Hřbitov*. (dále jen Průvodce část 17.) *Náš domov*, roč. 23., 7. 3. 2012, č. 4, s. 7, 8.

²⁸ *Hřbitov Ruská ulice*. In: http://www.tsbruntal.cz/index.php?option=com_content&view=article&layout=edit&id=45 [cit. 12.4.2013].

²⁹ MEZEROVÁ, Ľubica: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 26. část. *Nový městský hřbitov v Bruntále*. (dále jen Průvodce část 26.) *Náš domov*, roč. 23., 29. 8. 2012, č. 13, s. 7, 8.

2. Recepce antiky

Tato kapitola se bude zabývat samotnými objekty s antickým odkazem. Ukážeme si, jaké typy staveb se používaly už na antických hřbitovech, jaká je jejich podoba dnes a v některých případech budeme také sledovat, jak se změnil význam některých pojmů.

2.1. Symboly

Na náhrobcích se často nalézají menší symboly, které mají svůj význam a důvod, proč jsou na objektu umístěny. Na mnoha náhrobcích se nacházejí symboly jak křesťanské, tak původně antické. S jakými prvky jsem se na hřbitovech setkala, ukáži zde.

Urna a váza – urna se ve starověku se používala k uložení ostatků mrtvých. Urna ztvárněná jako motiv na náhrobcích tuhle funkci neplní. Zde se tedy nachází rozdíl oproti antice. Často v modernějším pojetí splývá urna s vázou. Většinou je lze odlišit tak, že urna má víko a váza ne.

Váza měla ve starověku spojitost také s pohřbíváním, avšak ne jako schránka na ostatky, ale jako nádoba na například vonný olej. Váza/urna může být samostatným prvkem náhrobku, ale také součástí větší kompozice, jako například zasazením do výjevu s postavou truchlící ženy. Váza se často zdobí a to zejména drapérií, která je přes vázu přehozená³⁰ nebo je nádoba omotána vavřínovou girlandou nebo věncem. Flambón je taktéž typem nádoby. Tentokrát nádoby, ze které jde plamen.³¹

Symbol pochodně znamenal původně v antice symbol života. Používala se také jako atribut různých bohů a bohyň. Tak například pokud je ve spojení s Venuší, pak značí žár lásky. Ve funerálním umění se uplatňuje motiv obrácené pochodně. Tu měli původně držet Erótové a v takovémto případě se jedná o symbol smrti.³² Dle dolů obrácené pochodně se dají v antickém umění Erótové poznat. Erót, ve smyslu průvodce na onen svět, je zobrazován jako okřídlený, nahý mladík (řecké vyobrazení) nebo malý chlapec (římské zobrazení) s obrácenou pochodní, skloněnou hlavou a klidným postojem.³³ Na dokumentovaných náhrobcích je však patrné, že obrácená pochodeň je symbolem pro smrt sama o sobě, protože se objevuje jako samostatný prvek. Když už byla řeč o Erótech, měl by být zmíněn také tzv. génius. Génius byla v antice bytost chránící člověka. Přinášely se mu oběti a uctíval se. Byl spjat s člověkem

³⁰ Drapérie odkazuje na smrt Krista.

³¹ Informace o urně, váze a flambónu z: PRAHL, Roman: c. d., s. 179 – 182. BAHNÍK, Václav: *Slovník antické kultury*. Praha 1972, s. 638.

³² HALL, James: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha 1991, s. 359, 360.

³³ PRAHL, Roman: c. d., s. 30, 31.

nebo místem. Zobrazováni byly nejčastěji jako mladíci bez křídel, oděni do tógy. Nám dobře známá podoba anděla je vlastně určitým pokračovatelem génia.³⁴

Mezi další časté symboly patří věnec. Ten se v antice spojoval hlavně s vítězstvím. Nejčastěji se vily z vavřínu, břečťanu, olivy, případně dubu. Nejpoužívanější rostlinnou formou na náhrobcích je vavřín, který byl atributem Apollona a v Římě se stal odznakem císařské moci.³⁵ V křesťanském pojetí odkazuje vavřínový věnec na Krista a jeho „vítězství“ nad smrtí. Květinové věnce se pak používaly od starověku ke zdobení hrobu. Symbolika květin zobrazuje představu o ráji nebo Elysiu.³⁶ Rostlin, jakožto symbolů, je mnoho. Na náhrobcích jsem zaznamenala krom vavřínu ještě například růže. Krom věnců a rostlinných girland se objevuje velmi často ratolest. Ta je opět spojena v křesťanském pojetí s Kristem a jeho „vítězstvím“ nad smrtí, ale kořeny má tento symbol již ve starověku.³⁷ Přijatým motivem je rouška (drapérie). Původní význam roušky je, že se do ní zabalil zemřelý, avšak křesťanská tradice spojila roušku s Kristem.³⁸

Symbolů vážícím se k antice existuje ještě celá řada. Zde byly vybrány ty, jež se vyskytují na popisovaných náhrobcích.

2.1.1. Náhrobek rodiny Larisch

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 17, 18

Číslo katalogu: 5.3.

Rodina Larischů patřila v Krnově k významným rodinám. Zabývala se textilní výrobou. Zakladatelem textily (dnes Karnola a.s.) je Alois Larisch narozený v roce 1810. Podnik byl nejstarší svého druhu v Krnově. Alois Larisch byl také v letech 1864 až 1872 starostou Krnova. V době Prusko – rakouské války (1866) se mu údajně podařilo zachránit městskou pokladnu. Spolumajiteli podniku se stali jeho synové. Od roku 1899 byl jediným vlastníkem Rudolf Larisch. Ten si také nechal postavit honosnou vilu, která dnes nově slouží jako penzion.

Areál továrny, přesněji řečeno bývalá tkalcovna, přádelna, objekt skladů, dílen a kanceláří, byl roku 2010 prohlášen za národní kulturní památku.³⁹

³⁴ PRAHL, Roman: c. d., s. 31, 139.

BAHNÍK, Václav: c. d., s. 230, 231.

³⁵ LÖWE, Gerhard; STOLL, HEINRICH Alexander: *ABC antiky. 2 457 hesel: mytologie, dějiny, umění. 3.* vydání, Praha 2005, s. 394, 397.

³⁶ PRAHL, Roman: c. d., s. 134.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Informace o rodině z:

Popis:

Na travnatém místě jsou postaveny tři náhrobky. Na prostředním, největším, je socha anděla stojícího zpřímá, koukajícího vzhůru. Křídla má složené. Ruce drží předměty v úrovni pasu u levého boku. Anděl má oděnou spodní polovinu těla do řaseného, volného roucha. Postaven je na soklu kvádrovitého tvaru s patkou a římsou. Na čelní straně soklu je obdélníková reliéfová destička s vyrytým názvem rodiny. Pod destičkou je reliéf rostlinné girlandy. Pravděpodobně se jedná o vavříin s mašlí.

Po stranách v mírném rozestupu stojí dva menší, totožné náhrobky. Na soklu s patkou a římsou, který má kvádrový tvar, stojí váza s dvěma uchy⁴⁰ a víkem. Váza je reliéfně zdobena v horní části. Nejzdobnějším prvkem je široký reliéf jdoucí kolem těla vázy, který představuje rostlinnou girlandu.

V těle soklu jsou na čelní straně vytesána jména a data zemřelých. Před náhrobky s vázami jsou na zemi dvě krycí desky se čtyřmi kovovými úchyty a reliéfem v podobě latinského kříže. Po stranách prostředního náhrobku jsou v mírném předstupu dvě tmavé, kovové, bohatě zdobené lampy. V mezeře mezi náhrobky jsou umístěny dvě malé, stojící, nápisové destičky.

2.1.2. Náhrobek obelisk s pochodní

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 21

Číslo katalogu: 5.6.

Náhrobek poblíž hřbitovní zdi nemá žádné zřetelné nápisy, které by určovaly, komu patří. Svým způsobem je nenápadný, ale ve skutečnosti kombinuje několik prvků, které se objevují již od antiky. Z tohoto důvodu jsem ho zde také zařadila. Jedná se o prvek obrácené pochodně, urny a tvaru soklu urny, který nápadně připomíná obelisk⁴¹.

Před náhrobkem byla položena kytice, je tedy zjevně navštěvovaný.

Popis:

Na podstavci o čtvercovém půdorysu stojí čtyř stěnný obelisk nahoře ukončený korunní

Vila Rudolfa Larische. In: <http://www.slavnevil.cz/vily/moravskoslezsky/vila-rudolfa-larische> [cit. 14. 4. 2013].

Alois Larisch. In: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Larisch [cit. 14. 4. 2013].

Larischova vila – Historie. In: <http://www.larischova-vila.cz/historie.html> [cit. 14. 4. 2013].

Světové dědictví, NKP, chráněná území. In: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/list.php?IdCis=NP,254> [cit. 14. 4. 2013].

⁴⁰ Může se jednat také o urnu. V klasickém pojetí by urna neměla uši, na druhou stranu váza by neměla mít víko.

⁴¹ Ovšem opět v pojetí a chápání klasicistního stylu.

římsou. Na těle obelisku je reliéf obrácené, stále hořící pochodně. Na římse stojí na nízkém podstavci urna.

2.2. Portály a edikuly

Portálem je obecně míněn umělecky ztvárněný vstup⁴². Ve funerálním umění se jedná o poměrně častý jev. Portál skýtá umělci pestrou paletu možností, jak dané téma ztvárnit a zároveň zůstane nedotčena jeho symbolika. Vchod tvoří vstup někam jinam, proto je jeho použití v souvislosti se smrtí pochopitelné. Často se můžeme potkat s portálem, který je tvořen po stranách dvěma sloupy, či pilastry, štítem a prostorem, kde bychom za normálních okolností čekali dveře, je vyplněn stélou s nápisy. Jiným typem jsou náhrobky, které se blíží svým charakterem spíše portiku (viz. níže).

Pro antické stavby nebyly vchody oním nejtypičtějším znakem, protože se často ukryvaly za portiky. Portikus je brán nejčastěji jako prostor v průčelí stavby, který je krytý a velice často nese štít. Tímto nám často vzniká průčelí chrámů a staveb z antické doby. V dalších údobích, která se na antiku odkazovala, se portikus mohl zmenšit a nezaštiťovat celé průčelí stavby, nýbrž jen prostor vstupních dveří.⁴³

Jaké podoby portálů a také portiků mají náhrobky na sledovaných hřbitovech, se dozvíme v této kapitole. Nutno dodat, že většina těchto náhrobků je velkých rozměrů, patří významným rodinám a často jsou umělecky velmi propracované.

Portálům podobné jsou pak edikuly. V podstatě se o portál jedná. Edikula původně byla malým, jednoduchým chrámkem, později se tento útvar začal používat v architektuře, jako orámování výklenků, oken, vstupů a v neposlední řadě se užívala i pro náhrobky. Edikula má zobrazovat průčelí antických chrámů, tzn. dva sloupy nebo také pilastry, které nesou kládí a na něm často štít.⁴⁴

2.2.1. Náhrobek rodiny Janotta – Harrtig

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 39

Číslo katalogu: 7.13.

⁴² CRAGOE, Carol Davidson: c. d., s. 249.

⁴³ Tamtéž, s. 158 – 161, 171, 249.

⁴⁴ PRAHL, Roman: c. d., s. 204
HÁJEK, Václav: c. d., s. 208.

Výrazná hrobka postavená v klasicistním stylu je postavena u vnitřní zdi kolumbária.

Josef Janotta narozený 31. ledna 1825 pocházel Kateřinek⁴⁵ ze selského gruntu. V roce 1846 si vzal Carolinu Maissovou, dceru opavského koželuha. 10. května 1848 se jim narodil syn Hugo a 14. listopadu 1849 ještě syn Leopold. Carolina však umírá po porodu na mozkové krvácení. Josef se roku 1851 znovu žení. Vzal si Theresii Heinzovou, dceru zemřelého majitele dědičné rychty v Horní Dlouhé Loučce. V roce 1852 se jim narodila dvojčata⁴⁶ Josef František a Marie Teresie. Další děti měli v roce 1853 (syn Julius) a v roce 1856 narozený syn Jindřich Vilém Mária⁴⁷. V té době bydleli v domě U Jaktařské brány č. p. 170. Jindřich Vilém byl jedním z nejvýznamnějších členů rodiny. Podnikal v cukrovarském průmyslu, stal se prezidentem Obchodní a živnostenské komory v Opavě, dokázal přebudovat Opavskou rafinérii cukru na nejmodernější podnik takového druhu v celé Rakousko – Uherské monarchii. V roce 1906 získal od Františka Josefa I. Řád železné koruny III. Třídy, 1907 se stal čestným občanem Moravské Ostravy, ... Měl značný rozhled i mimo svůj obor a dobře se orientoval i v jiných odvětvích, například: ekonomika, kultura. Jindřich Vilém měl se a svou ženou Mariannou několik dětí. Jméno jednoho z nich se nachází na náhrobku. Je to v roce 1886 narozený Heinrich Josef. Po jeho narození se rodina přestěhovala ze Skrochovic do Opavy. Mimo jiné také proto, že v Opavě byla fungující evangelická církev.

Abychom věděli, že i zbytek rodiny si nevedl špatně, uveďme příklad Huga Janotty, který si v letech 1902 – 1904 nechal pro sebe vystavět dvě vily⁴⁸.

Popis:

Náhrobek je zhotoven z mramoru, přičemž dříky sloupů a postranní desky se jmény zesnulých jsou z mramoru růžového. Náhrobek tvoří velký portál. Dva sloupy s hlavicí a patkou, jednoduché, nezdobené podpírají kládí, v jehož vlysu je jméno rodiny. Nad kládím je masivní trojúhelníkový štít. Tympanon štítu není nijak zdoben. Sloupy jsou předsazeny před dvoukřídlé pootevřené dveře. Ke dveřím vedou schody o dvou stupních. Před dveřmi stojí socha ženy. Která je natočena bokem směrem ke dveřím. Je oděna do jednoduchého, splývavého oděvu bez rukávů, která je sepnutá na ramenou. Ruce sochy jsou volně sepnuty v úrovni klína. Postava je bosá, pravá noha je vykročena vpřed na druhém stupni schodů. Hlava sochy je lehce skloněná, vlasy jsou stáhnuty do drdolu. Socha má klidný, až vyrovnaný výraz. Vedle sochy leží na schodech věnec a několik ratolestí daných skrz věnec do kytice. Pod

⁴⁵ Dříve samostatná obec, dnes část Opavy.

⁴⁶ Jejich jména však na náhrobku zaznamenána nejsou.

⁴⁷ Jeho jméno se rovněž na náhrobku nevyskytuje. Zemřel 12. 5. 1944 ve Stěbořicích. Viz:

GEBAUER, Josef: *Jindřich Vilém Mária Janotta*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2350> [cit: 6.4.2013].

⁴⁸ Informace o rodině: Tamtéž

věncem je drapérie/stuha/kapesník.

Portál je postaven na dvoustupňovém podstavci. Z obou stran portálu pokračuje podél stěny mramorová plocha zakončená dvěma pilastry. Na ploše se nachází dvě obdélníkové desky se jmény zemřelých. Na každém pilastru je umístěn bronzový svícen. Svícen vychází ze středu vavřínového věnce.

2.2.2. Náhrobek rodiny Olbrich

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 7

Číslo katalogu: 2.4.

Na náspu obehnaném kamenným obrubníkem se nachází hrob rodiny Olbrichovi, jejíž člen Wenzel Franz Olbrich byl významným starostou v Bruntále, který se zasloužil o svatbu nemocnice, požárních stanic, odborných a mateřských škol, železnice, dále o vybudování telefonní sítě, elektrifikaci a dalších věcí⁴⁹.

Před náhrobkem, který lehce připomíná vstupní portál antického chrámu, je na zemi krycí deska. Prostor kolem ní je pokryt břečťanem.

Popis:

Na podstavci stojí čtyři polosloupky vedle sebe. Jsou stylizovány do dórského typu, ale v moderní úpravě, jsou velmi robustní, díky jsou velmi vypouklé. Na nich je položen překlad ze tří desek a na prostřední z nich je umístěn „štít“ oválného půdorysu s reliéfním nápisem. Za polosloupky je stěna, která uprostřed tvoří určitou niku. V ní je stěna rozdělena na tři části obsahující nápisy. Střední část má nahoře reliéf řeckého kříže.

3.2.3. Náhrobek přátel žehu

Lokalizace: Urnový háj, Krnov

Foto: Obr. 23

Číslo katalogu: 6.1.

Na malém hřbitůvku se v horním rohu nachází velký, černý náhrobek. Zajímavý není jen svým ztvárněním, ale také skutečností, že se jedná o společný hrob Spolku přátel žehu. Dnes jsou již pohřby žehem zcela běžným jevem, ale uvědomme si, že ještě před nedávnou

⁴⁹ MEZEROVÁ, Lubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 19. část. *Hřbitov*. (dále jen Průvodce část 19.) *Náš domov*, roč. 23., 4. 4. 2012, č. 6, s. 7.

dobou lidé o tuto formu pohřbu museli usilovat a prosazovat.

Popis:

Hrobové místo má půdorys oblouku. Je ohraničeno nízkou kamennou zídkou, která po stranách a zadní části tvoří podstavec náhrobku. Uprostřed ohraničeného prostoru se nachází krycí deska.

Náhrobek je černé barvy, tvořen portálem, který je ohraničen dvěma sloupy bez patek, hladkými dříky a iónskými hlavicemi. Na sloupy je položen překlad, který nese masivní trojúhelníkový štít s reliéfem v tympanonu. Reliéf zobrazuje řecký kříž a přes něj jdoucí rostlinnou girlandu – růže a pravděpodobně vavříin. Prostor mezi sloupy tvoří nápisová deska. Po stranách přiléhají k edikule do částečného oblouku postavené desky, které sahají do asi poloviny výšky portálu. Zbytek prostoru nad nimi je volný. Nahoře na deskami pokračuje římsa edikuly. Ta je po stranách nesena, na každé straně, dvojicí sloupů bez patek, hladkými dříky a iónskými hlavicemi. Na římsě je umístěn malý štít tvořící oblouk. Za sloupy na obou stranách je stěna.

2.2.4. Náhrobek rodiny Ferdinand Weeber

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 60

Číslo katalogu: 7.32.

Tmavý, oplocený hrob stojí samostatně. Je velmi dobře zachovalý. Patří rodině Weeber a Kessler. Jméno rodiny Weeber se na náhrobku píše s dvěma E, avšak při hledání informací o rodině jsem narazila na skutečnost, že je ve jménech psáno E jen jedno. Dle dat a jmen se však opravdu jedná o stejnou rodinu.

Ferdinand Weeber byl opavským čalouníkem. Se svou ženou Leokadiou měli děti Idu, Huga a Ottu.

Dcera Ida se v roce 1898 vdala za Roberta Kesslera pocházejícího z Gothy. Ten se dostal do Opavy jako obchodní příručí. Než si Robert Idu vzal, rozhodl se, že nejprve odkoupí cukrářskou továrnu po A. Kunschkoví. Spolumajitelem firmy se stal Hugo Weeber. Od roku 1898 byla nová firma známa pod jménem „První slezská továrna na výrobu cukru, cukrovinek a cukrového zboží, A. Kunschke, nyní Kessler a Weber, Opava“. Poté si Robert vzal Idu. V roce 1900 rozšířili podnik o další prostory. Postupně se firma začala specializovat na výrobu čokolády a v tomto oboru byli soběstační. Firma prosperovala, ale přišla první světová válka. Hugo Weeber narukoval v hodnosti kaprála c. k. střeleckého polního regimentu a roku 1917

padl u Sokal na Ukrajině. Pohřben byl na žádost rodiny v Opavě. Robert Kessler se stal jediným majitelem firmy poté, co odkoupil Hugův podíl. Navázal kontakty se švýcarskou firmou Maestrani a získal povolení k vyrábění švýcarské čokolády, dle švýcarské receptury pod značkou Maestrani.

Od roku 1926 byli ve firmě také manželka Ida a syn Walter⁵⁰. Po smrti Roberta v roce 1934 převzal Walter společnost. Podnik nezanikl ani po druhé světové válce. Do roku 1946 spolupracoval Walter s českými dělníky. Začátkem roku 1946 byl i s rodinou transportován do amerického pásma v Německu. Firma byla začleněna do Slezského průmyslu jemného pečiva a roku 1955 vyškrtuta z obchodního rejstříku⁵¹.

Popis:

Hrobové místo je obehnané kovovým, mřížovým plůtkem. Prostor před samotným náhrobkem je kryt kamennými deskami. Čtyři krycí desky před náhrobkem jsou lemovány do obdélníku rostlinným ornamentem. Na každé z těchto desek je vyryt znak. Odshora – oko⁵², pod ním vojenská přilba s větvičkou a nakonec přesýpací hodiny.

Na kamenném podstavci stojí náhrobek připomínající portál. Po stranách jsou dva sloupy bez patek, kanelovanými, mírně vypouklými dřívky s hlavicí miskovitého tvaru. Na sloupech spočívá masivní trojstupňový překlad. Prostor mezi sloupy je vyplněn stěnou, jejíž spodní část tvoří nápisové pole. V horní polovině je reliéf zobrazující uprostřed stojící urnu, z které roste strom⁵³. Na těle urny je nápis se jménem rodiny. Po stranách urny stojí dvě nahé postavy. Jedna je určitě mužská, u druhé si nejsem jistá, snad by mohla být i ženská. V ruce drží rostlinnou girlandu⁵⁴, která jim jde přes těla.

2.2.5. Náhrobek rodiny Drechsler

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 30

Číslo katalogu: 7.6.

Jedná se o poměrně dobře zachovalý rohový hrob stojící mezi vzrostlými stromy. Patří Wilhelmu Drechslerovi, opavskému kameníkovi a jeho švagrovi Gustavu Nohovi.

Wilhelm Drechsler se narodil 29. 1. 1865 v Hynčicích. Wilhelm se stal v roce 1891

⁵⁰ Jediný syn, narozen 1906.

⁵¹ Informace o rodině z: GEBAUER, Josef: *Kessler Robert*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2353> [cit. 11.4. 2013].

⁵² Velice podobné egyptskému symbolu používanému pro oko boha Ra.

⁵³ Může se jednat i o jiný rostlinný motiv. Strom převzat od: SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 95. (Bakalářská práce)

⁵⁴ Tamtéž.

vedoucím kamenické firmy Gottlieb Heidrich⁵⁵. V roce 1893 si vzal Olgu Nohovou a se svým švagrem Gustavem Nohou provozovali výše zmíněnou firmu. Po roce 1902 se oba partneři rozdělují. Gustav Noha si otevřel vlastní kamenictví a Drechsler sám vede firmu. Po jeho smrti převzal firmu Ernst Czihal. Drechslerův příbuzný, neboť on sám zemřel bez potomků. Firma se přejmenovala na Kamenictví a Sochařství Wilhelm Drechsler. Náhrobků nesoucích Drechslerův „rukopis“ je mnoho. Autorem Drechslerovy hrobky je však Gustav Noha.

Samotný Wilhelm Drechsler nebyl jen tvůrce náhrobků, ale účastnil se různých prací na kostelích (křtitelnice, kříže, ...). Ještě před první světovou válkou byl pověřen Centrální komisí pro památkovou péči, aby restauroval barokní kašny a sousoší ve Slezsku a na severní Moravě⁵⁶.

Popis:

Objekt je vytvořen z mušlového vápence. Náhrobek je v podobě mohutného portálu s antikizujícími rysy. Dva kanelované pilastry bez patek, jsou ukončeny stylizací iónských hlavic. Nesou velký, nezdobený překlad, na kterém je trojúhelníkový štít. Nad základnou štítu je reliéfní nápis se jménem rodiny. Uprostřed je kládí podpíráno ještě konzolou. Mezi pilastry je umístěna kamenná stéla se jmény zesnulých, která je předsazena ústupkovému portálu. Zadní stěna portálu je volná do prostoru⁵⁷. Portál je zdoben reliéfním volutovým motivem⁵⁸. Samotná stéla má nad nápisovou částí „římsu“ a nad ní trojúhelníkový štít. Štít má reliéfní výzdobu a sice: uprostřed je kružidlo, otevřené, rameny směřuje dolů. Mezi rameny je dlátko. Přes kružidlo a dlátko jsou umístěny zkřížená kovová a dřevěná palice, hlavicemi směřujícími dolů. Kolem tohoto zobrazení je ornamentální reliéf. Spodní strana štítu je opatřena volutami. Celý náhrobek stojí na kamenné, nezdobené základně.

Po pravé a levé straně náhrobku jsou dvě menší, obdélníkové desky zakončené špicí, s vyrytými nápisy. Těsně před podstavcem náhrobku je malý sokl, na němž býval umístěn nám dnes neznámý objekt⁵⁹.

⁵⁵ Původní kamenická firma se jmenovala Gottlieb Heidrich, Steinmetz und Bildhauergeschäft. Provozoval ji Johann Gottlieb Heidrich (1834 – 1894). Za manželku si vzal vdovu po kamenickém mistrovi v Opavě Annu Reineltovou a převzal zaběhnutou opavskou sochařskou firmu. Po Heidrichově smrti převzala firmu jeho vnučka Olga Nohová, která se provdala roku 1893 za Wilhelma Drechslera. GEBAUER, Josef: *Drechsler Wilhelm*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2459> [cit. 11. 4. 2013].

⁵⁶ Zemský archiv v Opavě, fond Gebauer Josef NAD 2646, inv. č. 310, *Seriály novinových článků Hroby, hrobky a pomníky Městského hřbitova v Opavě a Ze soudních síní Zemského soudu v Opavě - Příběhy z archivů*. (dále jen Gebauer, Josef: *Hroby, hrobky a pomníky*.) SCHENKOVÁ, Marie; OLŠOVSKÝ, Jaromír: *Malířství a sochařství 19. století v západní části českého Slezska*. Opava 2008, s. 103, 104.

⁵⁷ Snad má jít o stylizaci dveří/okna.

⁵⁸ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 219

⁵⁹ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 129.

2.2.6. Náhrobek rodiny Raschka

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 51

Číslo katalogu: 7.24.

Dnes již zřejmě nenavštěvovaný hrob rodiny Raschka zabírá relativně velký prostor. Jedná se o rohový hrob zbudovaný na několika kamenných stupních. Prostor před náhrobkem je kryt kamennými deskami obdélníkového tvaru. Uprostřed je vyvýšen náhrobní kámen/kryt podzemního prostoru. Tento kámen je lehce pokryt mechem. I když kamenné desky vlivem přírodních poměrů posouvají, hrob je stále v poměrně zachovalém stavu.

Popis:

Do půlkruhu je postaven kamenný podstavec. Na prostřední části je postaven reliéfní portál. Tvoří jej dva pilastry bez hlavic a patek s výraznými kanelurami. Na pilastrech je velký překlád s reliéfním nápisem. Nad překládem je trojúhelníkový štít složený ze tří prvků. Dvě ramena trojúhelníku tvoří voluty, prostřední část převýšený prvek zastřešený vlnovkovou římsou. Prostor mezi pilastry je vyplněn deskou se jmény zesnulých. Jména jsou psaná od vrchu, ale prostor je vyplněn jen z 1/3. zřejmě se počítalo, že se hrob bude využívat pro více lidí.

Náhrobek je jednoduchý, nenacházíme na něm žádné větší zdobení, ornamenty a podobně. Kámen je lehce pokryt mechem.

2.2.7. Náhrobek bez nápisů

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Foto: Obr. 78

Číslo katalogu: 9.5.

Náhrobek, z kterého se již nedozvíme jméno vlastníka, je viditelně umístěn hned za obřadní síní. Prostor hrobu je do obdélníku ohraničen nízkou zídkou, která tímto dostává zbytek plochy hrobního místa na mírnou terénní vyvýšeninu. Uprostřed je obdélníková, krycí deska. Samotný náhrobek, jehož portál je zasazen do umělé, asi skalní, stěny, stojí obklopen stromy. Pro pozorovatele to vytváří dojem skutečného skalního vstupu.

Popis:

Do uměle vytvořené skalní stěny, či zdi je zasazen portál. Tvoří jej dva pilastry stojící na nízkých soklech. Mají patku, hlavice zdobené rostlinným motivem. Těla jsou ve spodní

třetině kanelovaná, zbytek dřívků je hladký. Pilastry nesou reliéfně zdobenou římsu. Nad římsou je velký reliéf. Ve středu je do oblouku zasazen pravděpodobně malý štít s členitým vrchem, patrně tvořený dvěma volutami a mezi nimi kruhovou výplní. Na tomto útvaru je postavena pochodeň. Kolem ní jsou sochy dvou malých ptáčků stojících na růžích. Z pochodně vychází drapérie tvořící zadní stěnu reliéfu a na každou stranu jde vavřínová girlanda, kterou podpírají dvě děti. Děti stojí po stranách štítu, natočeny jsou směrem k němu. Jednu nožku směřující ke štítu mají nakročenou vpřed. Girlanda jim jde přes ramena a dále volně směrem dolů kolem boku. Každé dítě má jednu ruku nataženou a podpírá jí girlandu. Prostor mezi pilastry tvoří stěna, před kterou je do dvou třetin výšky umístěna povodní nápisová deska. Nad dekou je patrný čtvercový výklenek.

2.2.8. Náhrobek rodiny August Lassmann

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 45

Číslo katalogu: 7.18.

Zajímavě řešený náhrobek se nachází na vyvýšeném místě, opět mezi vzrostlými stromy.

August Lassman se narodil roku 1857. Nepocházel ze Slezska ale z Čech. Do Opavy se přistěhoval a zřídil si zde obchod se železářským zbožím. Bydlel v domě v centru města. Měl dva syny, Augusta, narozeného 1897 a Ericha, narozeného roku 1900. oba synové měli právnické vzdělání, rozhodli se však pokračovat v rodinném podnikání. Synové si nechali zbudovat dvě vily ve funkcionalistickém stylu dle návrhu Otty Reichnera⁶⁰.

Popis:

Na vyvýšeném místě stojí mezi stromy mohutná, uměle vytvořená skalní stěna z kamenných balvanů, mezi kterými jsou jasně viditelné spáry. Mohlo by se tedy jednat také o zed'. Do tohoto útvaru je vsazen žulový reliéf portálu, který ohraničují dva pilastry bez hlavic a patek, s výrazně kanelovanými dřívky. Nad pilastry je římsa a na ní zaoblený štít. Ve štítě v úrovni nad pilastry jsou reliéfy voluty. Nad nimi pak další reliéf – rostlinný. Mezi volutami je reliéf oválného štítu a v něm vyrytý kříž. V portálu mezi pilastry je reliéf dvou postav, muže a ženy, k divákovi otočených zády (vcházejících do portálu), hlavy mají přivraceny k sobě. Žena má viditelnou ruku podél těla, muž ji pravou rukou objímá přes záda. Mezi postavami.

⁶⁰ *Vily Augusta Lassmanna a Ericha Lassmanna*. In: <http://www.slavnevily.cz/vily/moravskoslezsky/vily-augusta-lassmanna-a-ericha-lassmanna> [cit: 6.4.2013].

Dole, je urna, z jejíhož hrdla vychází plamen. Na urně je nápis se jménem rodiny. Po stranách náhrobku jsou dvě kamenné mísy na květiny, stojící na podstavcích. Na umělé stěně jsou po stranách známky dříve umístěné výzdoby. K náhrobku vede širší dlážděný chodník. Kolem je travnatý povrch.

2.2.9. Náhrobek rodiny Bellak

Lokalizace: Židovský hřbitov v Krnově

Foto: Obr. 72

Číslo katalogu: 8.1.

Klasicistní náhrobek krnovské rodiny Bellak postupně chátrá na židovském hřbitově v Krnově. Bellakovi byli v Krnově známí jako výrobci sukna⁶¹ a vlastníci druhé největší krnovské textilky⁶². Podnik založili v roce 1876 bratři Wilhelm a Jakob. Krom továrny vlastnili také výstavní vilu (dnes Revoluční ulice č. 46). Jeden ze synů zakladatelů podniku, Otto, unikl se svou rodinou a bratrem Emilem při záboru pohraničí do Brna a poté do Anglie. Zde rodina žije dodnes. Rodinný majetek byl po válce zestátněn⁶³.

Popis:

Hrobové místo je obehnané více úrovněnou zídka. Uprostřed stojí náhrobek v podobě antického portiku. Tvořen je čtyřmi sloupy stojícími na podstavci. Vždy dva a dva za sebou. Sloupy mají patku, hlavici a hladké dřívky. Na sloupech je položen překlad, který nese trojúhelníkový štít na špici s akroterii. Zadní stěna portiku je hladká a tmavá. Podlaha zastřešeného prostoru mezi sloupy byla původně kryta deskou, dnes je zde díra. Z venkovní strany přiléhá v úrovni stěny k náhrobku na podstavci stojící, úzká, obdélníková, nápisová deska.

2.2.10. Náhrobek rodiny Kandler

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 16

Číslo katalogu: 5.2.

⁶¹ BALLA, Jaromír: c. d., s. 35.

⁶² *Židovský hřbitov Krnov*. In: <http://janosikovdukat.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=130686> [cit. 13.4.2013].

⁶³ *Osobnosti židovské komunity Krnova, Bruntálu a dalších obcí regionu*. In: <http://www.krnovskasynagoga.cz/ke%20stazeni/osobnosti.pdf> [cit. 14.4. 2013].

Nádherný je náhrobek hrob rodiny Kandlerovi. Nachází se u hřbitovní zdi a je proveden ve stylu antického portálu. Před náhrobkem se nachází krycí deska s reliéfem zdobeného latinského kříže.

Gustav Kandler byl vlastníkem parního mlýna a škrobárny v Krnově. V roce 1892 nechal vybudovat rodinnou vilu v neorenesančním stylu. Stavitelem byl Josef Hartel. Vila byla v roce 1907 přestavěna dle návrhu Leopolda Bauera. Dodnes stavba stojí⁶⁴. Je příznačné, že rodina zvolila jako místo posledního odpočinku hrobku, která se svou architekturou odvolává k antickému odkazu, stejně tak jako jejich vila.

2.2.11. Náhrobek rodin Klauber a Eisler

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Foto: Obr. 74

Číslo katalogu: 9.1.

Charakter vysokého, štíhlého portálu má náhrobek rodin Klauber a Eisler. Jeho honosnost ještě umocňuje použití černé žuly a zlatého písma.

Popis:

Na dvoustupňovém podstavci stojí dva předsazené sloupy kompozitního řádu. Dříve měly i patky, dnes chybějící. Nesou kládí, kde se nachází nápis ve vlysu a nad kládím je trojúhelníkový štít. Prostor za sloupy tvoří stěna s nápisy. Umocnění pocitu vstupního portálu je docíleno tím, že podstavec před deskou tvoří schůdky.

2.2.12. Náhrobek rodiny Mondschein

Lokalizace: Židovský hřbitov v Krnově

Foto: Obr. 73

Číslo katalogu: 8.2.

Objekt stával naproti hrobky rodiny Bellak, se kterou byli ostatně příbuzensky spjati. Dnes je náhrobek zaniklý. Byl rozebrán kamenickou dílnou v 80. letech, kdy byl hřbitov částečně likvidován a náhrobky odváženy⁶⁵.

⁶⁴ BALLA, Jaromír: c. d., s. 31.

Vila Gustava Kandlera. In: <http://www.slavnevil.cz/vily/moravskoslezsky/vila-gustava-kandlera> [cit. 14. 4. 2013].

⁶⁵ *Osobnosti židovské komunity Krnova, Bruntálu a dalších obcí regionu.* In: <http://www.krnovskasynagoga.cz/ke%20stazeni/osobnosti.pdf> [cit. 14.4. 2013].

Popis:

Hrobka tvaru portiku. Šest sloupů stálo v řadách po třech za sebou a tvořilo portikus. Stály na podstavci, neměli patku, lehký náznak hlavic. Na sloupech byl umístěn vlys a římsa. Ve vlysu byl nápis se jménem rodiny. Na římsě stál trojúhelníkový štít. Hrobka měla sedlovou střechu. Zadní stěnu tvořila pravděpodobně nápisová deska. Krycí kámen hrobky tvořil podlahu portiku.

2.2.13. Náhrobek rodin Brunner – Bayer – Tlach

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 25, 26

Číslo katalogu: 7.2.

Náhrobek se nachází u zdi v kolumbáriu. Vzhledem ke své velikosti a zpracování je jen těžko přehlédnutelný. Jedná se o krásný příklad skloubení antického odkazu s křesťanskou kulturou⁶⁶.

Víme, že v kolumbáriu se pochovávaly osoby spojené s opavským veřejným životem, tedy se jednalo o osoby známé a z toho důvodu, nebo také díky tomu, jsme i dnes schopni o některých z nich nalézt alespoň základní informace. Z mnoha jmen, která jsou vytesána na náhrobních deskách, uvedme některé z nich. Vinzenz Tlach pocházel z obchodnické rodiny. On sám byl průmyslovým podnikatelem⁶⁷. Dále Franz Brunner, jež byl opavským veřejným činitelem⁶⁸. Posledním, o kom mám prozatím informace je Dr. Heinrich Horny, který se narodil roku 1869. Byl advokátem, v roce 1882 městským radním a dva roky před svou smrtí se stal zemským poslancem. K tomu vedl noviny *Freie schlesische Presse*⁶⁹ a roku 1884 zakládá spolu s dalšími prázdninové sdružení opavských vysokoškoláků *Germania*⁷⁰.

Popis:

Na šedé, kamenné soklové podstavě je uprostřed bílá, mramorová edikula, které stojí na římsě podpírané dvěma konzolami⁷¹. Edikula se skládá ze dvou pilastrů s kanelovanými dříky a korintskými hlavicemi. Pilastry podpírají kládí, do jehož vlysu je umístěn zlatý nápis. Nad kládím je trojúhelníkový štít. V tympanonu štítu je reliéf s okřídlenou hlavou. Na špicí štítu se tyčí latinský kříž.

⁶⁶ Viz popis náhrobku

⁶⁷ MÜLLER, Karel a kol.: *Opava*. Praha 2006, s. 216.

⁶⁸ MÜLLER, Karel a kol.: c. d., s. 251.

⁶⁹ Jednalo se o tisk vyjadřující názory levicového křídla německé liberální strany ve Slezsku.

⁷⁰ MÜLLER, Karel a kol.: c. d., 255 – 256.

⁷¹ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 124.

V prostoru mezi dvěma pilastry se nachází hlavní motiv náhrobku – plechový reliéf obloukového tvaru s bystou muže, Krista. Deska tvořící reliéf je rozdělena na horní část s bystou a spodní s nápisem zasazeným do věnce z růží. Věncem má v horní a spodní části dolů zatočené voluty. V dolní volutě se nachází znak kotvy, v horní je rostlinný motiv. Z pravé i levé strany věnce je okřídlená postava ženy, anface, oděna do antického roucha. Postavy jednou rukou drží věnec, přičemž postava vpravo má v druhé ruce obrácenou pochodeň, postava vlevo má ve volné ruce kalich. Celý reliéf je lemován rámem s hvězdami.

Po obou stranách edikuly se na žlutém podkladu nacházejí desky se jmény zesnulých z černého mramoru. Třetí deska z leštěného kamene⁷² je umístěna pod edikulou mezi konzolami.

2.2.14. Náhrobek rodiny Dorasil

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 29

Číslo katalogu: 7.5.

Na jedné z křižovatek cest opavského hřbitova se mezi stromy nalézá hrobka rodiny Dorasil. Spočívají v ní Karl Dorasil, jeho žena Eleonore a také Wolfgang Dorasil.

O Karlu Dorasilovi víme, že byl jedním z představitelů města a podnikatel. Narodil se v Novém Jičíně v rodině obchodníka se železem. Po smrti otce pokračoval v jeho práci a roku 1852 zakládá v Opavě železářský obchod. Řadí se mezi spoluzakladatele Braneckých železáren, které dodnes fungují v Brance u Opavy. Kromě obchodu a podnikání se objevuje jako veřejný činitel. Dostal titul císařského rady a rytířský kříž Řádu Františka Josefa. Byl také poslancem Slezského zemského sněmu, prezidentem opavské Obchodní a živnostenské komory, přisedícím Slezského zemského výboru, ... Jeho odkaz kromě Braneckých železáren vidíme v tom, že se zasloužil o stavbu divadla a také vodovodu. V roce 1895 získal v Opavě čestné občanství. S jeho ženou Eleonorou měli několik dětí⁷³. Toto seznámení s Karlem Dorasilem je vytvořeno dle článku PhDr. Josefa Gebauera. Podíváme – li se však na nápisy na náhrobku, zjistíme, že základní fakta o jeho osobě jsou zde vytesána.

Jméno Wolfgang Dorasil si možná znají sportovní fanoušci. Wolfgang byl hokejovým reprezentantem prvorepublikového československého mužstva⁷⁴.

Popis:

⁷² Tamtéž.

⁷³ GEBAUER, Josef: *Dorasil Karel*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2340> [cit. 3. 4. 2013].

⁷⁴ MÜLLER, Karel a kol.: c. d., s. 473.

Na podstavci stojí edikula tvořená zadní stěnou a dvojicí iónských sloupů podpíraných konzolami. Sloupy nesou kládí, v jehož vlysu je napsáno jméno rodiny. Edikula je zakončena trojúhelníkových štítem. Edikule je předsazena na podstavci s patkou a korunní římsou socha polo postavy Karla Dorasila. Postava má dobové oblečení, v levé ruce drží z části rozvinutý svitek, pravou rukou jej přidržuje. Na podstavci sochy je rytý text s údaji o Karlu Dorasilovi a vedle je na zemi umístěna další nápisová destička.

2.2.15. Náhrobek rodiny Friedel

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 32, 33

Číslo katalogu: 7.8.

Hrob rodiny Friedel je řadový, v současné době téměř celý pokryt břechťanem. Nápisy se jmény pochovaných jsou téměř nečitelné, avšak dle fotek tři roky starých je možné většinu nápisů zrekonstruovat⁷⁵.

Popis:

Náhrobek je z umělého kamene, který imituje žulu. Dva sloupy bez hlavic podpírají překlad, na kterém je oválně zakončený štít. Ve štítě je umístěn velký, reliéfní nápis se jménem rodiny. Nápisová deska mezi sloupy je dovnitř prohnutá. Prostor kolem nápisů byl lemován obdélníkovým rámem složeným ze dvou vyrytých čar.

Okolí před náhrobkem je zcela pokryto břechťanem.

Tvar náhrobku snad může zpodobňovat portál či edikulu.

2.2.16. Náhrobek rodiny Heinz

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 3

Číslo katalogu: 2.1.

Velký náhrobek rodiny Heinz na starém hřbitově v Bruntále je velmi výrazným mezi jinak častějšími malými hroby obyvatel Bruntálu. Majitelem byl Franz Heinz, který vlastnil továrnu na cvilinkové a damaškové zboží.

Dříve stávala v portiku náhrobku socha, o její podobě však dnes nic nevíme⁷⁶.

⁷⁵ Jak je patrné z fotek, během tří let břechťan zakryl desku s nápisy a písmena, která byla k desce připevněna, upadala.

⁷⁶ MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od*

Popis:

Prostor kolem náhrobku je obehnán nízkým, kovovým, mřížovým plotem. Náhrobek tvoří stěna, která poskytuje prostor pro nápisové desky. Ty jsou umístěny tři a tři na každé straně⁷⁷. Mezi deskami jsou umístěny reliéfy okřídlené hlavy, které z křídel vychází stuha a z ní rostlinná girlanda – růže a asi vavřín. Na každé straně jsou čtyři tyto reliéfy. Stěny jsou nahoře zakončené kládím s výraznou římsou.

Prostřední část tvoří velký portikus. Oproti stěnám s nápisy je ještě vyvýšen podstavcem, na kterém stojí předsunuté pilastry s patkou, hlavicí a hladkým dřikem. Pilastry nesou kládí, jehož vlys je zdoben triglyfy. Římsa výrazně přesahuje. Takto řešený portikus dává vzniknout zastřešenému prostoru, v jehož zadní stěně je umístěna nika. Tvoří ji oltářní podstavec a na něm obloukový portál s dvěma pilastry s patkou a hlavicí. V oblouku je zdobný reliéfní ornament. Nahoře na oblouku a po jeho stranách jsou akroterie. Vnitřní vrchní stěna niky je tvořena půl kopulí, která je žebrovaná. Celý náhrobek je postaven na podstavci.

2.2.17. Náhrobek rodiny Hlaváčkoví

Lokalizace: Hřbitov Kateřinky, Opava

Foto: Obr. 11

Číslo katalogu: 4.1.

Do staré, dělicí hřbitovní zdi je zapuštěn nápadný náhrobek s edikulou a v ní reliéfem Krista na kříži. Obdobně jako u náhrobku rodiny Brunner je zde vidět přejímání antických vzorů pro křesťanskou kulturu.

Dle nápisů na deskách jsou zde pohřbeni Matoušek a Ferdinand Frankovi, kteří byli místními rolníky. Pak také František Hlaváček a jeho žena Anežka. František byl synem zdejšího sedláka.⁷⁸

Popis:

Náhrobek má široký, členitý podstavec. Ten je dvěma nízkými pilastry rozčleněn na tři pole, do kterých byly zasazeny nápisové desky. Podstavec má patku a římsu. Na římsu nad pilastry je postavena velká edikula. Sestává ze dvou pilastrů s patkou a hlavicí, které nesou kládí a na něm trojúhelníkový štít. Štít má na svých vrcholech akrotérie. Do prostoru mezi pilastry je zasazena oblouk tvořící deska z černého, leštěného kamene. Na desku je přidělán

KZSB. 18. část. *Hřbitov*. Náš domov, roč. 23., 21. 3. 2012, č. 5, s. 7.

⁷⁷ Na jedné straně byly dvě nápisové desky odstraněny.

⁷⁸ Zemský archiv v Opavě, fond Sběrka matrik Severomoravského kraje NAD 165, původce Římskokatolická fara Kateřinky, signatura archivu Op VII 9, inv. č. 121, obsah svazku N • 1899 – 1904, Kateřinky.

Kristus na kříži, kontrastně vytvořen v bílé barvě. Po stranách přiléhají k edikule dva náběhy s volutou, na kterých stojí na nízkém soklu objekty tvaru poháru.

2.2.18. Náhrobek rodiny Hytkovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 38

Číslo katalogu: 7.12.

Hrobové místo je ohraničeno nízkou kamennou zídkou/obrubníkem. Náhrobek je v poměrně dobrém stavu, ale jsou patrný praskliny a nečistoty.

V hrobě jsou pochováni tři lidé z jedné rodiny. Patrně rodiče a dítě. Jak je znát z nápisů, rodiče zemřeli pár dní po sobě, dítě dva roky po nich.

Popis:

Na dvoustupňovém, kamenném podstavci stojí dva sloupy bez patek, s hlavicemi. Na nich je kládí, zaoblené do prostoru s reliéfním nápisem. Kládí má výrazně přesahující korunní římsu. Deska mezi sloupy je dozadu prohnutá. V její horní části je reliéf zobrazující lidský obličej. Dvakrát z profilu, jednou anface. Pod reliéfem jsou nápisy se jmény a daty zesnulých. Ve spodní části je mezi sloupy umístěna kamenná nádoba (truhlík) na květiny.

2.2.19. Náhrobek rodiny Krajewska a Miškovska

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 40

Číslo katalogu: 7.14.

Náhrobek se nachází nedaleko kolumbária. Zabírá poměrně velký prostor, který je ohraničený nízkou zídkou. Před náhrobkem jsou umístěny tři náhrobní desky. Hrob je neponičený a udržovaný. Postupně však obrůstá břečťanem.

Popis:

Na podstavci je postavena edikula tvořená dvěma sloupy s patkou, hladkým dřikem a kompozitní hlavicí. Nad sloupy je kládí, jehož vlys je zdoben reliéfem, který připomíná rostlinný věnec. Listoví tvoří v pravidelných řadách pětice ostrohranných lístky. Nad výraznou římsou je trojúhelníkový štít, který je ve svých vrcholech zdoben volutou. V tympanonu jsou dvě okřídlené hlavy s věnci. Mezi sloupy je tmavá, žulová deska se jménem rodiny. V horní části zkřížený kříž a ratolest. Deska s nápisem stojí na reliéfním podstavci,

který je opatřen reliéfem ratolesti a kolem ní omotané stuhy. Z boku k edikule přiléhají dva volutové náběhy, oba na podstavcích. Podstavce pod náběhy nesou tmavé desky s portréty. Na podstavci edikuly je připevněna černá deska se zlatými nápisy. Před náhrobkem stojí na dvou kamenných podstavcích lucerny.

2.2.20. Náhrobek rodin Kremserovi, Kučovi a Mlčochovi

Lokalizace: Hřbitov Kateřinky, Opava

Foto: Obr. 12, 13

Číslo katalogu: 4.2.

Popis:

Náhrobek má členitý podstavec. Jeho střední část je přesunutá. Na ní je postavena edikula, v jejímž vnitřním prostoru je nika. Edikula je tvořena sloupy s kompozitními hlavicemi, dřívky jsou kanelované jen ve spodní třetině. Sloupy nesou kládí a nad ním postavený trojúhelníkový štít. Na vrcholu štítu stojí latinský kříž. Jak již bylo zmíněno, v prostoru mezi sloupy vzniká nika a před ní na nízkém soklu stojí socha Krista v kontra postu. Oděn je do dlouhého roucha (drapérie). V levé ruce drží glób a pravou má pozdviženou v žehnajícím gestu.⁷⁹ Po stranách edikuly stojí na podstavci dvě desky s patkou a stylizovaným kládím. Doprostřed je na každé straně zasazena obdélníková, nápisová deska.

2.2.21. Náhrobek rodiny Rabenseifner

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 50

Číslo katalogu: 7.23.

U hřbitovní zdi je postavený náhrobek rodiny Rabenseifner. Na první pohled se dá přehlédnout, neboť je téměř zakrytý okolními keři. Před náhrobkem je prostor obehnaný nízkým, mřížovým plůtkem, v tomto prostoru se nachází uprostřed krycí deska a kolem kovové mísy na květiny. Před náhrobkem je umístěna černá obdélníková deska s nápisy a fotografiemi. Další, podobná, deska se nachází napravo. Jedná se však o členy rodiny Hudečkovi a Soukupovi. Domnívám se, že tyto desky nepatří k náhrobku rodiny Rabenseifner. Když pomínu neshodu ve jménech, jedná se také o zcela jiný styl provedení a o upozadění velkého náhrobku a jeho ponechání, aby zarostl vegetací.

⁷⁹ Popis sochy dle: SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 134,

Na opavském hřbitově se pohřbívá již přes 100 let, některé náhrobky byly dokonce převezeny ještě ze starého hřbitova. Je proto možné, a nejednalo by se o jediný případ, že hrobové místo zakoupila jiná rodina a starý náhrobek ponechali na místě.

Popis:

Na kamenném podstavci stojí dva sloupy bez patek, s jednoduchou hlavicí a hladkými dřívky. Prostor nad nimi není překlenut kládím. Na sloupech stojí dva nástavce, které podpírají průčelí sedlové stříšky (náhrobek je tedy ukončen do špice). Mezi sloupy je deska s vyrytým jménem rodiny. Na desce byly pravděpodobně dříve umístěny ještě další předměty. Deska vyplňuje celý prostor mezi sloupy, až po špici štítu. V prostoru, který by se mohl označit za tympanon, je reliéf - na římsě stojí dva nízké polosloupky, s jednoduchou hlavicí, bez patky. Podpírají trojúhelníkový štít. Římsa mezi polosloupky je do oblouku. Mezi polosloupky jsou dvě okřídlené hlavy. Reliéf působí jako okno, o jehož parapet se hlavy opírají.

2.2.22. Náhrobek rodiny Rebensteiner

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Foto: Obr. 52

Číslo katalogu: 7.25.

Starý náhrobek je dnes zastavěn řadou nových hrobních míst. Nachází se tedy v úzkém prostoru mezi zadními stěnami dnes používaných hrobů.

Na nápisové desce byla zaznamenána jména zesnulých, avšak dnes je čitelné pouze jméno rodiny. Kromě smazaných nápisů se však nezdá, že by byl objekt nějakým způsobem poškozen, případně by chyběly dřívější součásti.

Popis:

Náhrobek tvoří edikulu ohraničenou dvěma dórskými sloupy. Ty nesou kládí, lehce zaoblené do prostoru. Korunní římsa má značný přesah. Prostor mezi sloupy vyplňuje dovnitř prohnutá deska s nápisy.

2.2.23. Náhrobek rodiny Říčný

Lokalizace: Hřbitov Kateřinky, Opava

Foto: Obr. 14

Číslo katalogu: 4.3.

Dříve nejspíše jeden z výstavnějších náhrobků se dnes rozpadá. Jeho zvláštností v

rámci tohoto hřbitova je německý nápis se jménem rodiny. Nápis na tomto hřbitově jsou jinak převážně české.

Popis:

Na podstavci dvěma, nízkými pilastry rozděleném na tři části stojí edikula. Dva pilastry s patkami a hlavicemi nesou nízkou korunní římsu a na ní trojúhelníkový štít. V edikule je patrný oblouk, jehož vnitřní prostor ze zatlučen dřevěnými deskami. Po bocích přiléhají k edikule volutové náběhy. Tři nápisové desky se nacházejí na podstavci.

Náhrobek je ve špatném stavu. Omítka je opadaná, v současné době není vidět žádnou další výzdobu. Není poznat dřívější tvar hlavic pilastrů, edikuly, nebo zda byl zdoben štít. Nápis jsou špatně čitelné.

2.2.24. Náhrobek rodiny Simichadinis

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 22

Číslo katalogu: 5.7.

Jedná se o moderní dílko malých rozměrů, který patří původem řecké rodině. Snad proto se i zde objevila vazba na antickou kulturu. Náhrobek stojí v prostoru mezi dalšími malými, řadovými náhrobky. V této práci se tedy jedná o trochu výjimečný případ, protože není nijak monumentální, na první pohled viditelný, ... Je však ukázkou, že i na malém prostoru se dá vytvořit něco vymykající se zaběhnutým dobovým tendencím. Tímto chci říci, že malé náhrobky, zvláště pro urnové hroby, mají poměrně jednotnou formu, ale jak vidíme na příkladu, dá se z ní poměrně snadno a krásně vymanit.

Popis:

Nad malým, černým, krycím kamenem stojí náhrobek stylizující se do tvaru antického portálu/edikuly. Po stranách jej ohraničují pilastry s reliéfním vyznačením kanelur dříků a iónských hlavic, stojící na podstavcích. Na pilastrech je římsa, která nese nízký, trojúhelníkový štít. Stěna mezi pilastry je tmavá, jsou na ní nápisy se jmény a daty zemřelých a fotografie.

2.2.25. Náhrobek rodiny Stachowetz

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 59

Číslo katalogu: 7.31.

Na dřívějším rozhraní katolické a evangelické části hřbitova stojí pod stromem hrob rodiny Stachowetz. O rodině nemám mnoho informací. Pár věcí lze usoudit z několika nápisů, které zaznamenaly povolání zesnulého. Zde jsou však pouze dva. Adolf Stachowetz byl obchodníkem a Dr. Rudolf Stachowetz prvním prokurátorem, či snad státním návladním. Z toho se dá soudit, že rodina patřila k vyšším kruhům ve městě. Tuto domněnku částečně potvrzuje velikost a provedení jejich hrobu.

Popis:

Prostor před náhrobkem je vyplněn kamennými deskami. Uprostřed je krycí deska s dvěma kruhovými, kovovými úchyty. Kamenné desky se svažují směrem do středu.

Náhrobek stojí na členitém podstavci. Výrazná středová část předstupuje zbytku náhrobu. Na podstavci stojí sokl s patkou a korunní římsou, na které je edikula lemovaná dvojicí sloupů podobných toskánským. Sloupy nesou kládí s výraznou korunní římsou. Nad římsou je trojúhelníkový štít. Na vlys je připevněna nápisová destička z černé žuly. Do zadní stěny edikuly je zasazena černá, žulová, nápisová deska tvořící oblouk. Po stranách přiléhají ke sloupům dva volutové náběhy zdobené rytým ornamentem. Náběhy stojí na římsách dvou postranních podstavců s nápisovými deskami.

2.2.26. Náhrobek rodiny Stephan

Lokalizace: Starý hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 8

Číslo katalogu: 2.5.

Polorozpadlá a neudržovaná, tak dnes vypadá menší hrobka rodiny Stephan. Dle torzovitých zbytků výzdoby musela být dříve krásně, provedou prací.

Popis:

Náhrobek stojí na podstavci. V prostřední části podstavec nese dva předsazené pilastry. Dle zbytků výzdoby měly dříve kompozitní hlavice. Na pilastrech je nízký sokl s římsou a štít tvořený obloukem. Na římsě oblouku stojí latinský kříž. Do prostoru vzniklém předsazením pilastrů a oblouku je ve stěně, dříve zasazená deska s nápisy a nad ní druhá přibližně v úrovni „tympanonu“. Po stranách kolem středové části pokračuje stěna, do které jsou zasazeny dvě obdélníkové desky s nápisy. Stěny jsou ukončeny římsou. Na pravé straně je na stěně postavena voluta. Na straně druhé nikoliv. Zda je voluta na původním místě, neumím posoudit.

2.3. Stéla

Stéla se užívala k označení hrobu již v antických dobách. Byla to kolmo vztyčená deska, se jménem zemřelého. Časem se začaly zdobit, přibylo i reliéfních vyobrazení ze života zemřelého⁸⁰. Původní řecké a také etruské stély měly tělo vyhrazeno pro nápis, později pro případnou reliéfní výzdobu. Nahoře bývaly zakončeny trojúhelníkovým štítem. Někdy se také směrem vzhůru zužovaly. Při použití vzoru stély z dob klasicismu se setkáme opět s několika problémy při určování. Stéla byla nejdříve užívána v přízdní formě, zde se může splést s bokem sarkofágu, který by byl do stěny zapuštěn a jehož bok by byl použit jako nápisová deska. Poté, co se stély rozšířily i do volného prostoru, došlo k dalšímu znejasnění, o jaký typ náhrobku se vlastně jedná. Důvodem bylo časté použití měkkých materiálů, než tomu bylo v oblastech Řecka a Říma, které způsobilo, že deska nemohla být tak tenká. Proto mohou některé naše stély působit jako obelisk⁸¹.

Následně si ukažme několik příkladů náhrobků, které vyhovují kritériím pro to, být v kategorii stéla. Za stélu chápeme náhrobek, jehož tělo není ohraničeno sloupy či pilastry (netvoří edikulu), tvoří jej nápisové pole, které je většinou zakončeno štítem a může se také zužovat. Seznam uvedených objektů na hřbitovech není kompletní a to pro četnost výskytu tohoto motivu.

2.3.1. Náhrobek rodiny Demel

Lokalizace: Opavský městský hřbitov

Foto: Obr. 28

Číslo katalogu: 7.4.

Zvláštním případem náhrobní stély je náhrobek rodiny Demel. Stéla zde slouží jako podstavec pro sochu. Dle datace se jedná o starý hrob rodiny Demel. Jednalo by se o krásnou ukázkou tehdejšího pojetí hřbitovní stély, kdyby nebylo dvou vyrytých svislých čar na okrajích nápisového pole na stéle. Tyto čáry jsou buďto náznakem výzdoby stély nebo stylizací sloupu. Pokud se jedná čistě o výzdobu, pak je náhrobek stélou, která slouží jako podstavec soše anděla, případně též génia smrti. Pokud však čáry pochopíme jako náznak kanelur sloupu, pak už by se ze stély mohla snadno stát edikula. Náhrobek řadím mezi stély,

⁸⁰ BAHNÍK, Václav: c. d., s. 582.

⁸¹ PRAHL, Roman a kol: c. d., s. 203.

chtěla jsem však poukázat na skutečnost, že určování typů náhrobků nemusí být jednoznačné. Před náhrobkem je kamenná krycí deska, do které jsou vyryta jména a data členů rodiny. Je však silně porostlá mechem, který překrývá většinu textu.

Popis:

Na podstavci s nápisy je trojúhelníkový štít. Ve štítě je obloukovém poli⁸² reliéf urny, či nádoby na olej, přes kterou je přehozena drapérie. Na štítě je postavena stéla s trojúhelníkovým štítem. Po stranách nápisové desky, která mírně vystupuje před zbytek stély, jsou dvě a dvě vyryté svíslé čáry. Na štítu stély je nízký sokl, na kterém je umístěna socha klečícího anděla. Socha má velká křídla, ruce jsou sepjaty v úrovni klína, levá noha je lehce povysunuta dopředu. Celé tělo i hlava je lehce nakloněno na levou stranu a dopředu. Vlasy sochy jsou kudrnaté s čelenkou. Socha je oděna do spadlého, rozhaleného oděvu⁸³, který zakrývá levou nohu a na druhé straně jde volně dolů po boku. Výjev shlíží dolů na zem.

2.3.2. Náhrobek rodiny Fischer

Lokalizace: Opavský městský hřbitov

Foto: Obr. 31

Číslo katalogu: 7.7.

Vysoký, černý náhrobek se tyčí ve volném prostoru obehnaném kovovým plůtkem. Je jednoduchý a přesto dává najevo důstojnost rodiny, které patří.

Popis:

Hrobové místo je ohraničeno nízkým, kovovým, umělecky zpracovaným plůtkem. Náhrobek je černé barvy. Na podstavci s patkou a korunní římsou je vztyčena stéla zakončená trojúhelníkovým štítem. Na špici štítu je postaven latinský kříž.

2.3.3. Náhrobek rodin Laske, Pellovi, Hrazdilovi

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 19

Číslo katalogu: 5.4.

Náhrobek stojí v řadě dalších velkých a nápadných náhrobků umístěných podél hřbitovní zdi. Tento je poměrně špatně typově zařaditelný. Ukazuje, jak se občas původně

⁸² Patrně se jedná o náznak výklenku, niky.

⁸³ Snad rouška, či drapérie.

antické motivy a vzory vzájemně kombinovaly a skládaly se tak, aby to ladilo tehdejšímu estetickému cítění. Zde je skloubený obelisk a stéla. Z každé z těchto dvou původně odlišných forem má náhrobek něco. Částečný charakter stély má nápisová deska. Ta se však směrem nahoru zužuje, je postavena na členitém podstavci a není zakončena trojúhelníkovou špicí. Na obelisk, ovšem ve smyslu obelisku používaném v období klasicismu, ukazuje právě onen podstavec a zužující se charakter stély.

Náhrobek patřil původně soukenické rodině Laske. Dle jména ženy, která se za svobodna jmenovala Larisch, je zřejmé spříznění s významnou, krnovskou, soukenickou rodinou Larischů. Novější nápisy jsou členů rodin Pellovi a Hrazdilovi. Nejsou však umístěny na náhrobku, ale na nověji přidaných deskách před náhrobkem. V Krnově se nejedná o jediný případ, kdy je v rámci jednoho hrobu více rodin časově od sebe oddělených.

Popis:

Prostor před náhrobkem je kryt kamennými destičkami. Ve středu je krycí deska s připevněným reliéfním nápisem. Před náhrobkem jsou po pravé a levé straně postaveny dvě tmavé, obdélníkové desky s nápisy. Náhrobek stojí na podstavci s patkou a architektonicky složitě profilovanou římsou, která je na čelní straně doplněna reliéfem s rostlinnými motivy – vavřínový věnec s růžemi a ratolest⁸⁴. Na těle podstavce je reliéf obdélníkové destičky s nápisem, po stranách s reliéfem volut. Nad římsou se tyčí stéla zužující se směrem nahoru⁸⁵. Na stéle je vyrytý a bohatě ornamentálně zdobený nápis. Stéla je zakončena velice složitým, snad, kládím. Římse je několikrát profilovaná, v prostřední části jde do oblouku. Oblouk je v části korunní římsy zakončen dovnitř stočenými volutami. Přes kládí a do oblouku římsy je vytvořen reliéfní znak/erb. Ve středu jsou vyryta písmena LF. Z vrchu jsou na znaku umístěny dva a dva květy růží. Štítové pole tím dostalo tvar srdce. Znak spočívá na reliéfním podkladu. Na spodní straně jsou pod štítem dvě do stran jdoucí, položené ratolesti. Na římsě stojí na malém podstavci s volutovými stranami a římsou latinský kříž s jetelovitým zakončením ramen. Po stranách náhrobku jsou dva kovové, moderní, svícny představující snad strom, či rostlinu s kořeny a listím.

2.3.4. Náhrobek rodiny Lhotske a Falharovi

Lokalizace: Hřbitov Jaktař, Opava

Foto: Obr. 10

⁸⁴ Z rozhovoru s T. Skalíkem.

⁸⁵ Stéla obeliskového typu. Příklad jednoho z těžce typově zařaditelných náhrobků, aneb jedná se o obelisk nebo stélu?

Číslo katalogu: 3.1.

Jednoduchý náhrobek je ve tvaru stély. Patří rodinám Lhotské a Falharovi, které pocházejí z vesničky Vávrovic kousek od Opavy.

Ve své podstatě je jen jeden prvek, který tento náhrobek odlišuje od klasické antické stély a to, že nemá ornamentální výzdobu desky.

Popis:

Světlý náhrobek je postaven na podstavci. Na těle stély je připevněna nápisová deska. Nahoře je stéla ukončena trojúhelníkovým štítem s jemným reliéfním zdobením v tympanonu. Po stranách v horní části desky jsou dvě malé voluty.

2.3.5. Náhrobek rodiny Scherz

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 55

Číslo katalogu: 7.28.

Náhrobek dnes stojí u hřbitovní zdi a je z velké části zakryt stromem. Zajímavý je svým rozměr, protože je tvořen spíše jako úzká deska, než jako trojrozměrný objekt.

Popis:

Na podstavci s patkou a římsou se nachází směrem nahoru se zužující deska, možná stéla. V horní části je reliéf latinského kříže. Zbytek desky nese nápis. Kolem jména rodiny je mělce rytá, ornamentální výzdoba. Ke straně těla podstavce přiléhá volutový náběh.

2.3.6. Náhrobek Johanny Spiegler

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Foto: Obr. 75

Číslo katalogu: 9.2.

Nezvyklá žlutá barva tohoto náhrobku jej odlišuje od ostatních na hřbitově. Na svůj věk je dobře zachovalý, nápisy jsou čitelné.

Popis:

Vysoký podstavec žluté barvy má čtvercový půdorys. Je opatřen patkou a římsou. Na těle je uprostřed reliéf obrácené, hořící pochodně, na jejíž tělo je uvázána stuha. Na římsě stojí sokl stély s hebrejským nápisem. Po stranách k němu přiléhají dva volutové náběhy. Na žlutém těle stély, zužujícím se směrem nahoru, je připevněna černá, žulová, nápisová deska.

Na stělu dosedá vlys, který je po stranách zdoben triglyfem. Nad vlysem je výrazná římsa a na ní obloukový, nezdobený štít. Nacházela se v něm dnes nedochovaná další součást výzdoby.

2.3.7. Náhrobek paní Spiller

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Foto: Obr. 76

Číslo katalogu: 9.3.

Stélový náhrobek Henriette Spiller není nijak zdobený. Plní svůj účel označit hrobové místo a informovat o zemřelém. Působí velmi staře, což je způsobeno i celkovým rázem židovského hřbitova. Všude je zeleň, zem je pokryta spadaným jehličím, místo je tiché, bez návštěvníků.

Popis:

Malá, skoro až dvourozměrná stěla má patku a ukončena je jednoduchým trojúhelníkovým štítem, který má v dolních rozích dvě stylizované akroterie. Tělo stély je vyhrazeno nápisům.

2.3.8. Náhrobek rodiny Wolff

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 62

Číslo katalogu: 7.34.

Náhrobek se stélou se nachází u hřbitovní zdi. Patřil rodinám Wolff a Furer.

Popis:

Prostor před náhrobkem je kryt kamennými deskami, uprostřed je krycí deska bez zdobení, či nápisů. Náhrobek stojí na podstavci. Na něm je široký sokl s patkou a korunní/oltářní římsou. Sokl se podobá oltáři. Na něm je v prostřední části postavena stěla zakončená kládím a trojúhelníkovým štítem. Na špici štítu je akroterie. Do těla stély je zasazena černá deska s nápisem. Uprostřed spodního okraje stély stojí reliéfní štít – čtvrcený štít se srdečním štítkem. Štítek je polcený. V pravé půli je polovina přepásané lilie, v levé polovina paprskového kola. Na 1. a 4. poli ve štítě je rozkřídlená orlice s korunkou, hlavou směřující doleva. Orlice ve 4. poli je totožná, jen zrcadlově obrácena. Na 2. a 3. poli je dvouocasý lev ve skoku s korunou, směřující doprava. Lev ve 3. poli je zrcadlově obrácen. Na těle soklu/oltáře jsou umístěny čtyři nápisové, černé desky. Dvě nad sebou uprostřed, další

dvě po stranách.

2.4. Obelisk

Z dnešního architektonického pohledu se jedná o prvek tvaru nahoru se zužujícího jehlanu. Vrchol obelisku bývá zakončen pyramidovou špicí, tzv. pyramidonem⁸⁶. Původ obelisku nalezneme v Egyptě, kde měly podobu čtverhranného, vysokého jehlanu, který byl vytesán z jednoho kusu kamene⁸⁷. Původní funkce obelisku nebyla označení hrobu zemřelého, ale v Egyptě byly stavěny k počtě boha slunce Ra⁸⁸.

Obelisky se nejdříve stavěly jako přízdní a to již od 15. století. Až koncem 18. století dostává stále častěji formu volně stojícího objektu. Stejně jako je tomu u sloupu, mohl být obelisk nahoře uražený, což mělo symbolizovat pomíjivost. Obelisk se stává v průběhu klasicismu velice oblíbeným motivem. Je to prvek poměrně jednoduchý, nezabere mnoho místa a dá se na něm provést další výzdoba. Ovšem tvar obelisku měl jednu nevýhodu. Tím, že se jedná o útvar, který se ze všech stran zužuje směrem nahoru, byla nápisová deska vystavena přímo všem vlivům počasí. Pokud nebyl obelisk vytvořen z odolného materiálu, docházelo k rychlé degradaci nápisů. Z toho důvodu se postupně umisťovaly na podstavce, které mnohdy přejaly také funkci nápisovou. Podstavce to byly mohutné a krom větší šance na uchování nápisu zvětšovaly také velikost jinak malých obelisků⁸⁹. Podstavce bývaly často zdobené, stejně tak se uplatňovala výzdoba i na samotném obelisku.

U obelisku nastává jeden problém a to je jejich rozpoznání proti pyramidě. V případě sledovaných hřbitovů takovýto rozpor nenastal, ale raději na tuto skutečnost upozorňuji. Problém vznikl nejen podobností obou útvarů, ale také dobou počátku 19. století, která tyto dva pojmy příliš nerozlišovala⁹⁰.

Četnost výskytu obelisků na hřbitovech je velká. Dokládá to i skutečnost, že se používají dodnes. Pro účely práce jsem vybrala několik příkladů, které zastupují jinak rozsáhlou skupinu náhrobků. Ve výběru se nachází monumentální obelisk, zdobené obelisky na mohutných podstavcích a také jeden moderní.

⁸⁶ CRAGOE, Carol Davidson: c. d., s. 245.

⁸⁷ LÖWE, Gerhard; STOLL, HEINRICH Alexander: c. d., s. 251.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ PRAHL, Roman: c. d., s. 187, 188.

⁹⁰ Tamtéž.

2.4.1. Náhrobek rodiny Krauss

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 43

Číslo katalogu: 7.16.

První z příkladů obeliskového náhrobku, tentokrát od šlechtické rodiny Krauss.

Popis:

Hrobové místo je zakryto kamennými deskami s uprostřed ležící tmavou krycí deskou. Náhrobek je černé barvy. Tvoří jej uprostřed podstavec pro obelisk. Podstavec má vysokou patku, tělo tvoří nápisovou desku, která je nahoře ukončena obloukově. Do oblouku jde i členitá římsa pod štítem. V tomto oblouku se nachází bílý, kruhový reliéf s hlavou Krista. Vzhledem k trojrozměrnosti objektu je tělo podstavce kryto vybranou, sedlovou stříškou. Na ni stojí vysoký obelisk, jehož špice je zakryta stromem. Na obelisku byla dříve nějaká součást výzdoby. Po stranách přiléhají k tělu podstavce dva volutové náběhy zdobené rostlinným ornamentem – větvička. Voluty jsou postaveny na prodloužení patky podstavce obelisku. Na krajích jsou dva zdobené, kovové svícny.

2.4.2. Náhrobek rodiny Ott

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 47

Číslo katalogu: 7.20.

Náhrobek rodiny Ott je krásným příkladem poměrně oblíbeného motivu obelisku. Velikost tohoto objektu není daná jen tím, že je obelisk postaven na podstavec, ale také umístěním na volném prostranství, kde v nejbližším okolí jsou jen nízké náhrobky. Hlavní část náhrobku, tedy podstavec s obeliskem, je dobře zachovalá. Avšak jedna ze dvou volut, které přiléhaly k podstavci, je zborcená a leží na zemi.

Popis:

Prostor kolem náhrobku je obehnan nízkou, kovovou mříží. Před náhrobkem se nachází krycí deska. Náhrobek se skládá z podstavce a na něm stojícího soklu, do jehož těla je umístěn reliéfní nápis. Podstavec je nahoře zakončen římsou, na které jsou dvě výrazné voluty. Mezi volutami je věnec nahoře se stuhou a z něj vychází dvě ratolesti. Nad tímto se nachází sokl obelisku s reliéfem zkřížených kladiv, hlavicemi směřujících vzhůru. Poté následuje římsa a nad ní se tyčí obelisk s hladkým povrchem, s reliéfním nápisem a nad

nápisem je reliéf latinského kříže. Po stranách podstavce náhrobku se nacházely na podstavci volutové náběhy. Dnes zde stojí jen jedna, druhá leží vedle náhrobku.

3.4.3. Náhrobek rodiny Paterovi a Příbylovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 48

Číslo katalogu: 7.21.

Malý, obeliskový náhrobek je zde zařazen jako příklad moderního pojetí tohoto typu náhrobku, který je na hřbitovech stále poměrně častým jevem.

Popis:

Náhrobek tvaru malého, čtyřbokého obelisku zakončeného pyramidonem stojí na dvoustupňovém podstavci. Na čelní stěně je nápis se jménem rodiny. Náhrobek nemá další zdobení.

2.4.4. Náhrobek rodiny Spielvogel

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 56

Číslo katalogu: 7.29.

Náhrobek tvaru obelisku se lehce vymyká ostatním obeliskovým náhrobkům, na které na hřbitovech narážíme. Je vysoký a nezdobený, působí monumentálně.

Obelisk patří opavskému rodákovi, který zemřel v New Yorku Emilu Spielvogelovi a jeho příbuzným⁹¹.

Popis:

Hrobové místo je kruhové, po obvodu vyznačené kamennými kvádry. Náhrobek tvaru obelisku je postaven na soklu, není zdobený, nahoře zakončen do špice. Složen je z pěti kamenných bloků. V prostoru před náhrobkem je krycí deska, na které jsou zaznamenána jména a data zemřelých.

2.4.5. Náhrobek Josefa Wenera

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

⁹¹ GEBAUER, Josef: Hřbitov, s. 1-5.

Foto: Obr. 61

Číslo katalogu: 7.33.

Obeliskový náhrobek vypadá spíše jako pomník. Je postavený v prostoru a počítalo se, že bude viděn ze všech stran. Patří Josefu Wernerovi a udržovat náhrobek/pomník měl vojenský veteránský spolek.

Popis:

Na podstavci s patkou a korunní římsou stojí na soklu čtyřstěnný obelisk. Podstavec je na čtvercovém půdorysu. V jeho tělo tvoří na jedné straně nápisová deska. Na římsce tohoto podstavce je umístěn sokl, jehož stěny jsou lehce vybrány. Na každé stěně je reliéf spodní půlky věnce, který je na koncích svázán stuhou. Na soklu stojí obelisk bez zdobení. Vzhledem k malým, kruhovým díram na stěně obelisku, se zde pravděpodobně nacházela dříve další výzdoba.

2.5. Pyramida

U nás méně obvyklá forma náhrobku, i když záleží na tom, jak ji chápeme. Zde ji uvádím proto, že na opavském hřbitově se jedna hrobka v podobě pyramidy nachází.

Pyramida pochází z Egypta a už od původu sloužila k pohřbívání. Jednalo se o stavbu stojící na čtvercové základně, jejíž stěny se zužují do špičky směrem nahoru⁹². Pyramidové náhrobky jsou spíše stylizacemi těchto staveb, často se špatně rozlišují od obelisků. Příklad opavské pyramidy na sledovaném území ojedinělý.

2.5.1. Náhrobek pyramida

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 80

Číslo katalogu: 7.42.

Nezvyklý náhrobek v podobě pyramidy je jediným zástupcem své kategorie na zkoumaných hřbitovech. Náhrobek, ač takto výrazně ztvárněný, nenese žádný odkaz na svého vlastníka.

Popis:

Náhrobek má tvar ploché pyramidy, které je předsazen portál. Pyramida je postavena z

⁹² PRAHL, Roman: c. d., s. 187.

LÖWE, Gerhard; Stoll, HEINRICH Alexander: c. d., s. 309.

kamenných bloků. Portál tvoří dva pilastry nesoucí kládí. Na římse je špatně rozpoznatelný reliéf. Mezi pilastry je deska a na ní reliéf řeckého kříže.⁹³

2.6. Sarkofág

Spolu s urnou a stélou se sarkofág řadí mezi původní antické pohřební motivy. Rozdíl mezi sarkofágem, který nalezneme na našich hřbitovech a mezi tím antickým je, že v antice se do něj přímo vkládaly ostatky zesnulého, kdyžto u nás slouží jako umělecké ztvárnění náhrobku, či pomníku.

Sarkofágy byly různých typů již v antické době, ale u všech platilo, že nebyly zasypány do země a většinou měly bohatou reliéfní výzdobu. Mnohé náhrobky kopírují tento antický vzor, setkáváme se ale také s objekty, které tvarově sarkofágu odpovídají, ale nejsou reliéfně zdobené. Přesto i ty můžeme považovat za sarkofágy.

Sarkofág nemusí být vždy hlavním motivem náhrobku. Mohl sloužit jako podstavec, být doplňkovou dekorací nebo reliéfně vyobrazen⁹⁴.

2.6.1. Náhrobek Thinny a Pauly Thiel

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 9

Číslo katalogu: 2.6.

Náhrobek dokazuje, jak se mění v průběhu práce badatelovy znalosti. Při návštěvě hřbitova jsem náhrobku nevěnovala pozornost. Tu upoutal, až když jsem o něm našla zmínku v textu věnovaném bruntálskému hřbitovu. Z důvodu mého dřívějšího nezájmu o něj budou následující informace zprostředkovány oním textem.

Jedná se o jediného zástupce náhrobků tvaru sarkofágu v této práci.

Popis:

Na podstavci je umístěn sarkofág, který je v dolních rozích zdoben lidskými lebkami. Korunní římsa jdoucí kolem sarkofágu se na čelní stěně uprostřed zvedne do malého trojúhelníku, v jehož prostoru je umístěn reliéf hlavy Krista. Na římse je postavena urna.⁹⁵

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Informace o sarkofágu z: LÖWE, Gerhard; Stoll, HEINRICH Alexander: c. d., s. 331. PRAHL, Roman a kol: c. d., s. 169, 170.

⁹⁵ Popis objektu vytvořen díky textu: MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: Průvodce část 19., s. 7. a k němu přiložené fotografii.

2.7. Sloupové náhrobky

Jedním z nejtypičtějších prvků antické architektury jsou sloupy. Máme několik typů klasických sloupů, a ve větším měřítku i celých řádů. Věnujme ale pozornost sloupům. Řekové používaly původně tři typy. Nejstarší a „nejjednodušší“ byl dórský, který neměl patku, hlavice byla jednoduchá, bočníkovitého tvaru a dříví byl kanelovaný. Poté je zde iónský, opatřen patkou, kanelovanými dřívíky a hlavicí s typickými dvěma spirálami (volutami). Nejdobnější byly sloupy korintské, které měly patku, kanelované dřívíky a složitou hlavici tvořenou akantovými listy poskládanými do tvaru kalicha. Římané tyto typy sloupů v podstatě přejali, jen upravili, či vylepšili některé věci. Místo sloupů dórských používali častěji toskánské, které vycházely z etruského stavitelství. Měly také jednoduché hlavice, ale měly patku a dřívíky sloupů byly hladké. Posledním klasickým sloupem je sloup s kompozitní hlavicí. Vznikl kombinací iónského a korintského. Sloupy se nepoužívaly jen jako nosné články staveb, ale v Římě se staly výrazovým prostředkem pro stavbu památníku. Na vrcholu takového sloupu pak byla umístěna socha císaře^{96 97}. Používaly se však také jako podstavce pro sochy, či k označení cest.

Ve funerálním umění se sloupy objevují téměř všude, hlavně jako součást větších kompozic (portály, edikuly). Pokud se objevuje samostatně, je zkrácený, chybí mu hlavice nebo je zlomený⁹⁸. Na mapovaných hřbitovech se jako zástupci sloupových náhrobků objevují právě ty zlomené.

Motiv zlomeného sloupu se objevuje už v pozdní renesanci. Je však rozdíl mezi takovýmto solitérním použitím sloupu v antice a „dnes“. Antické sloupy upomínaly na vítězství, památku triumfu, kdyžto sloupy v náhrobním umění, zvláště jsou – li zlomené, značí spíše pomíjivost. V této podobě se také stávají oblíbeným motivem pro měšťanské náhrobky v období od první poloviny 19. století. Sloupové náhrobky mohly mít více podob, kromě zmíněných zlomených a zkrácených se objevují sloupy s funkcí podstavce nebo reliéfní vyobrazení sloupu.⁹⁹

⁹⁶ Například sloup Marka Aurelia v Římě.

⁹⁷ BAHNÍK, Václav: c. d., s. 569.

ŠEFCŮ, Ondřej: *Architektura: lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla*. Praha 2013, s. 42.

⁹⁸ PRAHL, Roman a kol: c. d., s. 195.

⁹⁹ Tamtéž, s. 195, 196.

2.7.1. Náhrobek rodiny Fröhlich

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 34

Číslo katalogu: 7.9.

Poměrně malý a jednoduchý náhrobek z kamene rodiny Fröhlich by mohl patřit do skupiny náhrobků používající ke svému vyjádření motiv sloupu.

Náhrobek se nachází u jedné z vnitřních zdí hřbitova a je značně zakryt vegetací.

Popis:

Spodní část náhrobku je obrostlá vegetací, ale předpokládám kamenný podstavec, na kterém stojí deska obdélníkového tvaru, ne příliš široká. Vrch je zakončen íónskou hlavicí. Z toho usuzuji, že by se mohlo jednat o stylizaci sloupového náhrobku. V desce je vytesán prostorný tvar kříže, do kterého je umístěn nápis se jménem rodiny. Nad nápisem byl dříve umístěn ještě jiný objekt (další nápis, reliéfní obrázek, ...).

2.7.2. Náhrobek rodiny Haala

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 35

Číslo katalogu: 7.10.

Krásný, udržovaný sloupový náhrobek rodiny Haala je umístěn na lehkém náspu a obklopen jehličnatými stromy. Do tohoto přírodního prostředí krásně zapadá, mimo jiné proto, že sloup je postaven na „mohyle“ z přírodních, neopracovaných kamenů. Vytváří tak dojem, spíše než náhrobku, pomníku.

Popis:

Na „mohyle“ tvořené neopracovanými kameny stojí na soklu zlomený sloup. Sloup je pravděpodobně íónský – má patku, dřík je kanelovaný, hlavice chybí. V horní části je na sloupu umístěn reliéf představující stuhou připevněný erb. Stuha vede kolem sloupu, vpředu je zavázána na mašličku a „přichycuje“ tak ke sloupu erbové pole, ve kterém jsou pracovní nástroje. U podstavy sloupu je do mohyly zasazená tmavá, oválná, žulová deska se jménem rodiny. Pod sloupy se často umísťovaly různé trofeje nebo štíty. Deska může odkazovat na tuto tradici a býti štítem.

2.7.3. Náhrobek rodiny Kraucherovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 41, 42

Číslo katalogu: 7.15.

Další z příkladů použití sloupového náhrobku je náhrobek Vladimíra Pospíšila a jeho rodiny. Nachází se u vnitřní hřbitovní zídky. Je v dobrém stavu, nápisy jsou krásně čitelné.

Popis:

Na bloku kamene opracovaného do skalnatého útvaru stojí na nízkém soklu zlomený, černý, žulový sloup. Sloup má patku, dřík je hladký. V horní části se nachází měděný erbovní štít. Do kamenné základny je zešikma zasazena černá, obdélníková, nápisová deska. Další dvě jsou po stranách náhrobku. Nad deskou je do základny zasazen latinský kříž. Ještě se zde nachází výčnělek pro vázu s květinami.

2.7.4. Náhrobek rodiny Josef Springer

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 57, 58

Číslo katalogu: 7.30.

Zde se jedná o příklad náhrobku, kdy je malý, zlomený sloup použit v rámci větší kompozice. Sloup stojí po boku velkého náhrobku tvořením třemi k sobě přiléhajícími stélami. Prostor před náhrobkem je kryt kamennými deskami, přičemž některé jsou již značně rozpadlé.

Podíváme – li se na nápisy, uvidíme, že kromě jmen a dat, jsou zde napsány profese zesnulých. Muselo se jednat o významné opavské obyvatele. Josef Springer byl podnikatel, Moriz Mienzil zase ministerským radou, Arsenius Wenzelides zemským advokátem, ...

To jsou však jména z hlavního náhrobku. Další nápisy se nachází na sloupu stojícím vedle. O jednom ze dvou napsaných se z doprovodného textu dovíme, že absolvoval práva a zemřel na frontě ve věku 24 let.

Popis:

Na kamenném podstavci s nápisem, zakončeném římsou stojí tři kamenné stély. Prostřední je nevyšší, zakončená římsou a sedlovou stříškou. Dvě postranní, menší, stély mají taktéž římsu a jsou zakončeny pultovou stříškou. V horní části prostřední stély je reliéf anděla zobrazeného do pasu, který v napřažených rukách drží stužku. Desky jsou pokryty nápisy.

Po straně se nachází kamenný sokl, na kterém nevíme, co stálo. Na druhé straně je na soklu postaven zlomený sloup. Má patku a hladký dřík. Jsou na něm umístěny nápisy. Sloup i zbytek náhrobku je šedé barvy, jen jméno Rolanda Mienzila je na bílém podkladě¹⁰⁰. Se sloupem se patrně hodně manipulovalo. Jeho podstavec zcela určitě není původní – sloup stojí na podstavci složeném ze tří desek. Vytváří to dojem, že původní podstava byla nahrazena improvizovanou verzí.

2.7.5. Náhrobek Abrahama Trepela

Lokalizace: Opavská městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Foto: Obr. 77

Číslo katalogu: 9.4.

I na židovském hřbitově je možné nalézt sloupové náhrobky, jak dokazuje ten, patřící Abrahamu Trepelovi. Náhrobek je ve špatném stavu. Sloup, který dříve stával na vysokém podstavci, dnes leží před náhrobkem. Také hrobové místo označují jen zbytky kamenného obrubníku.

Popis:

Na kamenném podstavci stojí dva černé, žulové, kvádrové bloky, tvořící tak podstavec pro zlomený sloup. Ten dříve stával na podstavci na nízkém soklu. Dnes leží vyvrácený na zemi. Sloup má hladký dřík. V místě zlomení je reliéf šesticípé hvězdy.

2.8. Sochy

Zde se dostávám k jedné z umělecky asi nejzajímavějších kapitol, ale zároveň k té nejsložitější na rozpoznání. Jak již bylo mnohokrát zmíněno, antické umění pro nás bylo značně zprostředkované a v průběhu dějin si sochaři brali různé antické sochy za vzor a upravovali je do potřebných podob. Tak například socha z opavského hřbitova tvořící náhrobek rodiny Pohl, která je také níže popsána, zobrazuje anděla posledního soudu, protože v ruce drží dlouhou trubku. Avšak socha zároveň působí svým výrazem, postojem a oděvem spíše anticky. Není to pouze dojem, jak mi bylo sděleno profesorem Bažantem, socha má předobraz v soše zajaté barbarky Thusneldy (Obr. 81). Původně antická předloha zde dostala zcela nový význam.

¹⁰⁰ Mramorový náhrobek měl dříve světlou barvu, místo kolem nápisu Mienzil bylo očištěno a proto je vidět původní barevnost.

2.8.1. Náhrobek rodiny Hell

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 36, 37

Číslo katalogu: 7.11.

Náhrobek je stélového typu, jen stéla není použita pro nápis, ale pro sochu. A ne pro ledajakou. Mělo by se jednat o variaci na antickou Niké, římskou Victorii. V tomto případě je prapůvodní předlohou Niké od Paionia z konce 5. stol. př. n. l. Socha se nachází v Olympii v muzeu.¹⁰¹

Samotný náhrobek byl vytvořen pro rodiny Hell. Gustav Hell (1843 – 1921) pocházel z Vídně. Byl lékárníkem a podnikatel. V Opavě se stal majitelem lékárny U bílého anděla a založil farmaceutickou továrnu Gustav Hell et Co, která měla mezinárodní význam.¹⁰²

Popis:

Hrobové místo je obeháno umělecky zpracovaným, mřížovým, kovovým plůtkem. Náhrobek je černé barvy. Tvoří ho členitý podstavec, na jehož římse je postavena stéla zakončená trojúhelníkovým štítem, který má na špici postaven latinský kříž a na zbylých vrcholech stylizované akrotérie. Na stéle je mramorový, hodně do prostoru vystupující reliéf ženy s křídly.¹⁰³ Žena má volný, dlouhý oděv, pravou ruku pozdviženou nahoru a v levé, volně spuštěné podél těla drží palmovou ratolest. Její hlava shlíží dolů. Reliéf působí tak, jako by se žena vznášela. Po stranách stély stojí na soklech dvě zdobené reliéfem rostlinné girlandy a z hrdla jim jde plamen.

2.8.2. Náhrobek rodiny Mlčochovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 46

Číslo katalogu: 7.19.

Náhrobek s bystou je umístěn u hřbitovní zdi. Hrobové místo je obeháno nízkým obrubníkem. Před náhrobkem je velká, obdélníková, krycí deska a za ní malý záhonek na květiny.

¹⁰¹ Dle e-mailové odpovědi profesora Bažanta ze dne 16. 4. 2013.

¹⁰² GEBAUER, Josef: *Hell Gustav*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2348> [cit. 16. 4. 2013].

¹⁰³ Záměrně nepoužívám slovo anděl, vzhledem k tomu že v úvodu sochu připodobňuji k antické Niké/Victorii. Avšak anděl je svým způsobem, co se zobrazení týče, s tímto motivem totožný – postava s křídly.

Bysta na náhrobku patří dr. Antonínu Mlčochovi, narozenému v roce 1847. V roce 1888 byl jmenován zemským advokátem v Opavě. Přestěhoval se do města i se svou ženou Emerencií, narozenou roku 1860 a synem Františkem, narozen 1885. Další děti se již narodily v Opavě. Mezi nimi také Emerencie, která je v tomto hrobě také pohřbena. Antonín Mlčoch se stal předsedou Matice opavské, od roku 1895 také Ústřední hospodářské společnosti, od 1901 Jednoty hospodářských společenstev. Vedoucí pozici měl také na české průmyslové škole v Opavě. Výrazně se podílel na všech možných akcích konaných ve prospěch českého obyvatelstva ve Slezsku¹⁰⁴. Jednalo se o významnou osobnost své doby a o to více překvapující může být, že se jednalo o jednu z mála výrazných českých osobností Opavy, jinak německého města. Antonín Mlčoch umírá roku 1924.¹⁰⁵

Popis:

Na podstavci z bloku opracované žuly stojí sokl s patkou, korunní římsou a trojúhelníkovým štítem. Náhrobek je čtyřstěnný, směrem nahoru se zužuje. Štít je na každé straně soklu. Na soklu je ještě podstavec a na něm bysta přímo hledícího muže s vousy. Bysta není žulová. Je světlé barvy, možná se jedná o mramor. Po stranách náhrobku jsou postaveny dvě menší, obdélníkové, nápisové desky.

2.8.3. Náhrobek rodiny Pohl

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 49, 81

Číslo katalogu: 7.22.

Při průchodu kolem kolumbária je vidět velká socha „anděla“. Proč zde používám uvozovek? Neboť socha svým postojem navazuje na starou antickou sochu zajaté barbarky Thusneldy, která je dnes umístěna ve Florencii v Loggia dei Lanzi.¹⁰⁶ (Obr. 81)

Josef Pohl, jehož jméno je na náhrobku zaznamenáno, žil v letech 1796 – 1864. Narodil se do významné měšťanské rodiny, jeho otec byl sládek. Josef se původně věnoval textilnictví, ale pro vysokou konkurenci se přeorientoval a začal se věnovat cukrovarnickému průmyslu. V letech 1847 až 1848 založil v Opavě první cukrovar. Zasloužil se o vznik Obchodní a živnostenské komory v Opavě, byl také poslancem Slezského zemského sněmu.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Informace o Antonínu Mlčochovi z: GABAUER, Josef: *Mlčoch Antonín*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2429> [cit. 13.4. 2013].

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Dle e-mailové odpovědi profesora Bažanta ze dne 16. 4. 2013.

¹⁰⁷ GABAUER, Josef: *Pohl Josef Jindřich*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2359> [cit. 16. 4. 2013].

Popis:

U stěny kolumbária stojí na soklu velká socha „anděla“. Hrobové místo je ohrazeno kovovým plůtkem. Před náhrobkem je krycí deska s reliéfními nápisy se jmény a daty zesnulých. Celý náhrobek je bílé barvy. Na sokl s nápisem se jménem rodiny je umístěna velká socha se složenými křídly. Socha je oděna do dlouhého oděvu, pod kterým je naznačeno, že pravá noha je překřížena přes levou. Ruce jsou překříženy na prsou, přičemž levá ruka spočívá na hrudi a pravá přechází k levému boku. Je v ní držena trubka. Socha má dlouhé, rozpuštěné vlasy s čelenkou.

2.8.4. Náhrobek rodiny Riedel – Horstentreu

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 53

Číslo katalogu: 7.26.

Náhrobek zaujme výraznou sochou ženy. Bohužel dnes již nevíme, co měla symbolizovat, neboť je poničena právě v místech, kde by se nacházely různé atributy. Z popisu sochy od T. Skalíka z roku 2002 víme, že v pravé ruce držela knihu. Již v té době však byla ruka ulomena a ležela vedle náhrobku¹⁰⁸.

Otázkou tedy je, co tato ženská postava mohla asi znázorňovat. Dle jejího šatu bych hledala odkaz na antiku. Kniha by pak mohla znamenat personifikací cnosti, múzy¹⁰⁹, ... Stejně tak je však možné, že se socha vázala přímo k rodině, či byla prostým vyjádřením autorova cítění.

Popis:

Na vysokém, čtyřstěnném, šedém, kamenném podstavci ukončeném římsou, který je v současné době porostlý břečťanem, stojí socha ženy. Socha má lehce podživotní velikost, stojí v kontra postu. Je oděna do volného šatu složeného z více částí. Šat nápadně připomíná římské tógy. Socha má levou ruku pozdviženou před sebe, v lokni ohnutou. Zápěstí a dlaň jsou uražené. Nejistíme tedy, zda ukazovala nějaké gesto, či zda měla v ruce nějaký atribut. Pravá ruka je ulomena v lokti. Hlava je mírně skloněna dolů, výraz ve tváři je klidný. Vedle pravé ruky se nachází tyč postavená na kamenném bloku zpracovaném do podoby přírodního kamene¹¹⁰. Tyč je taktéž zlomena, takže nevíme, k čemu patřila.

¹⁰⁸ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 89.

¹⁰⁹ HALL, James: c. d., s. 223.

¹¹⁰ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 89.

2.9. Chrámové náhrobky

Jednou z nejvýraznějších staveb z dob antiky jsou chrámy. Řekové stavěli chrámy přibližně od 8. stol. př. n. l. Původní chrámy se podobaly lidskému obydlí, neboť bohové byli bráni jako vyšší lidé. Chrám byl tedy stavěn jako příbytek boha kolem sochy, která jej zobrazovala. Architektura chrámu se postupně zdokonalovala a komplikovala až do té míry, že se chrámy staly vrcholem řeckého stavitelství. Řekové používali hlavně obdélníkové půdorysy, chrámy byly otevřené do prostoru, schodiště k nim vedla ze všech stran. Římské chrámy byly těm řeckým velmi podobné, ale lišily se například v tom, že schodiště vedlo jen k průčelí chrámu. Římané také více využívali kruhového půdorysu, známého pod názvem rotunda.^{111 112}

Na hřbitově v Bruntále, Krnově i Opavě se nachází po jednom náhrobku, které je možno řadit ke stavbám malého, chrámového typu. V případě Opavy a Bruntálu jde chrámy kruhového půdorysu, ovšem každý zcela jinak zpracovaný. Opavský je spíše klasický, kdyžto bruntálský, vytvořený sochařem Josefem Obethem, je zcela moderním pojetím takovéto stavby.

Je zde také zařazena stavba již zaniklá. Jedná se o náhrobek velkých rozměrů, který měl stávat na opavském hřbitově.

2.9.1. Náhrobek rodiny Heiner

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 15

Číslo katalogu: 5.1.

V hrobce představující antikizující chrámeček odpočívá stavitel Rudolf Heiner. Hrobové místo je osázeno zelení. Stavba působí velice vznešeně a důstojně.

Popis:

Na vyvýšeném náspu obehnaném nízkou kamennou zídkou je na dvoustupňovém podstavci postaven náhrobek v podobě malého templu. Náhrobek je ze světlého mramoru. Před samotným templom je krycí deska. Podstavec má tvar T, možná až kříže. Templ má čtyři rohy, v každém z nich je umístěn jeden sloup bez patky, s hladkým, mírně vypouklým dřikem a iónskou hlavicí. Sloupy nesou kládí na kterém je na stupni umístěna malá kopule.

¹¹¹ Například Vestin chrám v Tivoli u Říma.

¹¹² Informace o chrámech z: LÖWE, Gerhard; Stoll, HEINRICH Alexander:c. d., s. 158, 159. BAHNÍK, Václav: c. d., s. 281, 282.

V zastřešeném prostoru mezi sloupy se na podstavci nachází obdélníková deska s nápisy. Nahoře je reliéf půl věnce a pod ním reliéf řeckého kříže.

2.9.2. Náhrobek rodiny Freiherr von Kubinzky

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 44

Číslo katalogu: 7.17.

Mezi fotografiemi z Opavského městského hřbitova se vyskytla ta, která zobrazovala velkou hrobku označenou ve vlysu nápisem Familie Freiherr von Kubinzky. Nebyly k ní však další informace. Není známo, kdo je autorem fotografie, kdy byla pořízena, ani z vyobrazení nelze určit, kde se stavba nacházela. Kromě nápisu se jménem rodiny nejsou zbývající texty viditelné tak, aby byly čitelné. Náhrobek se podobá malému chrámu s kopulí s výrazným portikem.

Popis:

Místo bylo z přední strany obeháno kovaným plůtkem, z boku pak prostor uzavíraly vysoké stěny, na kterých bylo reliéfní procesí lidí různého věku i postavení, jak chodí uctít památku zemřelých. Náhrobek je v terénu vyvýšen a vedou k němu schody o šesti stupních. Portikus tvoří dva mohutné sloupy s patkou a hlavicí. Nesou kládí, jehož prostřední část a tympanon štítu je zahlobena dovnitř stavby. Na kládí je trojúhelníkový štít s přerušenu základnou. V tympanonu je reliéf oválné kartuše ověncené rostlinným věncem, který pokračuje dále po stranách jako girlanda. Na vrchu oválu je koruna. Pod oválem je páska s heslem. Za štítem se tyčí kopule, s nahoře stojícím latinským křížem. V prostoru portiku je na zemi umístěna krycí deska s věnci. Prostor pod kopulí vytváří niku, do které je postavena socha ženy, která se opírá o obdélníkovou desku s nápisy. Žena je celá, včetně vlasů, zahalena oděvem. Levou rukou se opírá o desku, v pravé svírá ratolest.

2.9.3. Náhrobek rodiny Emmerich Machold

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 5, 6

Číslo katalogu: 2.3.

Výrazná hrobka stojí u hřbitovní stěny na terénní vyvýšenině. Vypadá jako malý chrám, do kterého se vstupuje po nízkých dvoustupňových schodech.

Byla postavena sochařem Josephem Obethem pro rodinu Emmericha Macholda, který žil v Bruntále v letech 1867 – 1935. Založil zde textilní podnik, jehož jméno mělo světový význam. Podnik to musel být veliký, neboť na přelomu 19. a 20. století zaměstnával kolem dvou tisíc lidí¹¹³.

Popis:

Náhrobek ve tvaru kruhového templu stojí na mírné, terénní vyvýšenině. Na dvoustupňovém podstavci stojí na prvním stupni šest dokola postavených sloupů bez patek a hlavic s kanelovanými dřívky. Sloupy nesou překlad s římsou. Na překladu je z vnější strany po obvodu reliéfní nápis se jménem rodiny a ze strany vnitřní nápis s heslem. Zadní stěnu tvoří mezi sloupy postavená deska s reliéfním vyobrazením Krista spasitele, který se vznáší v paprscích světla. Pod ním je shluk lidí, již jsou paprsky oslepeni a padají k zemi¹¹⁴. Dvě boční stěny tvoří nápisové desky s oválnými rámy, ve kterých byly dříve portréty zemřelých. Na zadní straně jsou desky zdobeny symboly memento mori.¹¹⁵ Zbytek prostorů mezi sloupy je průchozích.

2.9.4. Náhrobek rodiny Riedel – Nitsche

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 54

Číslo katalogu: 7.27.

Náhrobek se nachází na volném prostranství. Kolem jsou menší hroby, které tento svým vzhledem jednoznačně převyšuje. Náhrobek patří do skupiny templových staveb. Z nápisů na stěně náhrobku se dovíme, že rodina Riedel vlastnila tiskárnu.

Hrobní místo je obehnána nízkou kamennou zídkou, respektive obrubníkem. Prostor před náhrobkem je zakryt velkými, kamennými deskami. Uprostřed je na stupni umístěna krycí deska. Na ní je reliéf latinského kříže.

Popis:

Kamenný náhrobek má tvar kruhového chrámu. Zadní část je tvořena prohnutou deskou se jmény zesnulých. Zbytek „stěny“ tvoří dohromady šest sloupů s hlavicí a hladkými, mírně vypouklými dřívky¹¹⁶. Sloupy podpírají mohutné kládí, na kterém je kopule. Na kopuli je umístěn malý latinský kříž. Před zadní stěnou tvořenou deskou s nápisy stojí na

¹¹³ *Emerich Machold*. In: http://www.bruntal.mic.cz/tema/tema_phtml?id=1943 [cit. 12.4. 2013].

¹¹⁴ Popis reliéfu z: MEZEROVÁ, Ľubica; ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: Průvodce část 19., s. 7.

¹¹⁵ Popis reliéfu z: Tamtéž.

¹¹⁶ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 91.

dvoustupňovém podstavci velká, kamenná, tmavá urna s dvěma uchy.

2.10. Stavby

V této části jsou zařazeny převážně budovy, které byly vystavěny na hřbitově. Speciální skupinu zde tvoří stavby Opavského městského hřbitova, které svou architektonickou strukturou tvoří jednotný prvek.

2.10. 1. Kolumbárium

Lokalizace: Nový městský hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 1, 2

Číslo katalogu: 1.1.

Kdo by dnes hledal antiku na nově otevřeném hřbitově? Předpokládám, že jen málokdo a není se čemu divit. Přesto se na novém hřbitově v Bruntále našel antický odkaz a to v podobě kolumbária. Do hřbitovní zdi byly po obvodu umístěny výklenky pro urny. I když styl je moderní, je to právě způsob pohřbívání do malých prostor ve zdi, který propojuje tento hřbitov s antikou. Stejně jako dříve byl problém s přeplněnými hřbitovy řešen tímto způsobem, dnes je tomu podobně. Místa pro odpočinek zesnulých jsou to důstojná, přitom prostorově nenáročná a i po finanční stránce dnes dostupná.

Popis:

Při vstupu na hřbitov začíná po levé ruce kolumbárium v obvodové zdi hřbitova. Je po celé délce zdi až do jejího skončení v přibližně 1/3 protilehlé strany areálu hřbitova. Výklenky jsou ve dvou řadách nad sebou.

2.10.2. Stavby Opavského městského hřbitova

Opavský městský hřbitov byl stavěn v době doznívajícího klasicismu. Z toho důvodu byl pravděpodobně volen vzhled hřbitovních budov právě v tomto stylu. Vstup na hřbitov se zdá již sám o sobě monumentální – široké prostranství lemované několika budovami s trojúhelníkovými štíty, ukončené velkou vstupní branou s postranními vchody pro pěší. To vše v antikizujícím stylu. Také nová budova smuteční obřadní síně postavená v pozdější době¹¹⁷ zapadá do celkového kontextu.

¹¹⁷ Viz. Smuteční obřadní síň z roku 2007

Před branou stojí dvě budovy, jedna napravo, druhá nalevo. Jsou to budova správní a pohřební služby Opava, dříve pohřební síň. Za nimi se nachází po stranách obřadní síň a smuteční obřadní síň. Toto prostranství je ukončeno hlavní branou, ke které přiléhají po stranách další dvě budovy. Poslední velkou stavbou opavského hřbitova je kolumbárium¹¹⁸.

V současné době jsou stavby rekonstruované a na první pohled v dobrém technickém stavu. Jednotlivé budovy budou popisovány tak, jak je návštěvník vidí při příchodu na hřbitov.

2.10.2.1. Budova pohřební služby Opava

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 63

Číslo katalogu: 7.35.

Objekt se nachází po pravé straně přístupové cesty. Jedná se o starou pohřební síň pocházející z doby vzniku hřbitova, konkrétně rok 1893¹¹⁹.

Autorem projektu byl Eduard Labitzký, jež byl vedoucím městského stavebního úřadu. Stavbu pak provedla opavská stavitelská firma Kern a Blum.¹²⁰

Popis budovy:

Jedná se o jednopatrovou budovu s výrazným portikem a sedlovou střechou. Stavba je cihlová, fasáda v průčelí a zdobné prvky jsou omítnuty bíle a žlutě. Zbytek obvodových zdí je proveden jako rezné zdivo. Nejvýraznější na stavbě je její průčelí, které se podobá antickému portiku. Čtyři pilíře stojící vedle sebe mají patku a hlavici a podpírají trojúhelníkový štít. V tympanonu je reliéfní výzdoba. Uprostřed jsou umístěny hodiny, zasazené do věnce se stuhou. Od věnce jde na pravou i levou stranu ratolest a obrácená pochodeň¹²¹. Čelní stěna je tvořena třemi dvoukřídlými dveřmi a čtyřmi pilastry, které svým vzhledem odpovídají čtyřem pilířům podpírajícím štít. Ke vstupu vede široké schodiště.

¹¹⁸ HOLČÁKOVÁ, Drahomíra: *Recepce antiky ve funerální architektuře Opavského městského hřbitova*. Olomouc 2010, s. 5. (Seminární práce)

¹¹⁹ VYBÍRAL, Jindřich: *Umělecké památky opavského ústředního hřbitova*. Vlastivědné listy, roč. 16, 1990, č. 2, s. 27.

HLOŽEK, Ondřej: RO, s. 18.

¹²⁰ Vybíral, Jindřich: tamtéž

Hložek, Ondřej: tamtéž

¹²¹ Také znak antiky. V antice držel většinou obrácenou pochodeň Erós. Viz. PRAHL, Roman:c. d., s. 30.

2.10.2.2. Správní budova

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 64

Číslo katalogu: 7.36.

Budova stojí po levé straně vstupní cesty. Byla postavena roku 1893 dle projektu E. Labitzkého. Ostatně ten projektoval celý hřbitov a stavební práce prováděla firma Kern a Blum¹²². Budova je až na pár detailů totožná s budou pohřební služby, která stojí naproti. Obě budovy byly v nedávné době restaurovány.

Popis budovy:

Po architektonické stránce je stavba shodná s budovou pohřební služby. Rozdíl tvoří počet dveří a reliéf v tympanonu. Objekt má pouze jedny přední dvoukřídle dveře. V reliéfu v tympanonu je v kruhu stylizovaný znak města Opavy a od něj vychází napravo i nalevo rostlinný motiv kopírující trojúhelníkový prostor.

2.10.2.3. Smuteční obřadní síň

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 65 a 66

Číslo katalogu: 7.37.

Za správní budovou vede cihlová zeď obklopující hřbitov. Půjdeme-li podél ní, tzn. stále po hlavní přístupové cestě, uvidíme po levé straně za branou nejnovější stavbu opavského hřbitova, a sice smuteční obřadní síň. Nachází se již přímo v prostoru hřbitova na místě, kde bývala část vyhrazená protestantům¹²³.

Autorem návrhu je architekt Tomek a realizaci provedl architekt Ing. Břetislav Světlík v letech 2006 – 2007.¹²⁴ Budova je moderní, bez zdobení, přesto udělaná vkusně tak, že odpovídá charakteru ostatních hřbitovních staveb. Síň byla postavena, protože dosavadní obřadní síň v prostorách židovského hřbitova byla svou kapacitou nedostatečná.

Kdyby tato budova stála samostatně a nebyla součástí komplexu hřbitovních staveb, které nesou antické prvky, pravděpodobně by na ni nikdo ani tyto prvky nehledal. Z velké části tedy tvoří spojení s antikou právě její umístění. Na obr. č. 65 stojí budova samostatně, srovnejme to ale s obr. č. 66, kde je vidět spolu s další budovou. Právě v tomto zobrazení

¹²² Projektoval stavbu celého tehdejšího hřbitova.

¹²³ HLOŽEK, Ondřej: RO., s. 18.

¹²⁴ *Smuteční obřadní síň*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=37625> [cit. 10. 4. 2013].

začnou vynikat společné prvky spojující tyto stavby.

Popis stavby:

Budova má členitější půdorys než ostatní objekty. Půdorys má tvar řeckého kříže. Je dvoupatrová, přičemž druhé patro není postaveno po celé ploše, ale tvoří nad přízemím tvar T. Části tvořící druhé patro mají sedlové střechy a malé trojúhelníkové štíty. Přízemní části mají střechy rovné.

Stavba má fasádu vytvořenou do efektu režného zdiva, čímž kopíruje vzhled dalších zdejších staveb, včetně hřbitovní zdi. Na pilíře a překlady byl použit pravděpodobně beton. Průčelí u vstupu a z boční strany u bazénku je uzavřeno z boku stěnou, na kterou navazují dva betonové pilíře jdoucí přes obě patra. Uprostřed se nachází pilíř třetí. Jsou bez patky či hlavice, bez zdobení. V úrovni stropu přízemí vede přes pilíře překlád, čímž je vytvořen obraz kříže. V úrovni stropu druhého patra podpírají pilíře malý, nezdobený, trojúhelníkový štít. Vstupní dveře se nacházejí za krytým prostorem průčelí. Z bodu, u druhého průčelí, přiléhá ke stavbě bazének, který je díky prosklenému prostoru dobře viditelný z vnitřních prostor budovy. Zepředu vidíme ve druhém patře po stranách kruhová okna. Středový prostor patra je prosklen celý. Boční strana s bazénkem je zcela prosklena v úrovni obou pater.

2.10.2.4. Obřadní síň

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 67, 68

Číslo katalogu: 7.38.

Nachází se v části židovského oddělení, které je na protější straně od smuteční obřadní síně. Stavba vznikla spolu s dalšími při stavbě hřbitova. Později byla lehce adaptována a sloužila jako obřadní síň pro všechny pohřební obřady konané na Opavském městském hřbitově. Její kapacita však nebyla dostačující, proto byla postavena síň nová na někdejší protestantském oddělení.¹²⁵

Popis budovy:

Stavba je jednopatrová, obdélného půdorysu s půlkruhovým zakončením.¹²⁶ Je postavena z cihel, přičemž obvodové zdi jsou ponechány bez omítky (režné zdivo). Žlutě a bíle jsou omítnuty pouze zdobné prvky. Střecha je sedlová,

Vstup do budovy je řešen jako portikus, ale upravený tak, že nezasahuje do celé šířky

¹²⁵ Viz. Smuteční obřadní síň

¹²⁶ KLENOVSKÝ, Jaroslav: c. d., s. 36.

stavby, stavbě je předsazen. Dva pilastry s patkou a hlavicí nesou kládí a na něm trojúhelníkový štít. Prostor zadní stěny takto řešeného portálu tvoří velké, dvoukřídlé dveře. Za předsazeným portálem se rozkládá zbytek budovy, která má rovněž trojúhelníkový štít. Štít portálu je menší než štít budovy, proto se z pohledu zepředu může jevit, že budova má „dvojitý“ štít. Do bočních stěn jsou zasazena velká, oblouková okna. Prostor půlkruhového zakončení má okna kulatá.

2.10.2.5. Vstupy na hřbitov a zdi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 70

Číslo katalogu: 7.39.

Popis:

Hřbitov je obehnán cihlovou, červenou zdí. Před smuteční obřadní síní a obřadní síní se nachází menší brány. Příchozí prostor na hřbitov je ukončen velkou vstupní branou.

Postranní brány mají uprostřed dvoukřídlou, tmavou, zdobenou, kovovou mříž. Mříž před smuteční obřadní síní má na svém vrcholu latinský kříž. Po stranách jsou dva vysoké pilíře stojící na kamenných podstavcích. Pilíře jsou zdobeny pilastry. Asi ve dvou třetinách má pilíř po stranách voluty. Nahoře stojí urna. Sloupy oddělují bránu/mříž od dvou menších branek pro pěší. Branky jsou od hřbitovní zdi odděleny dvěma menšími, pilíři, které stojí na kamenných podstavcích.

Hlavní vstup je tvořen velkou branou/mříží, která vypadá jako boční brány. Na svém vrcholu má latinský kříž. Můžeme říci, že vstup má stejné členění a prvky jako vstupy postranní, jen je větší. Dvě branky pro pěší však nepřiléhají k hřbitovní zdi, jako je tomu v předchozích případech, nýbrž k mřížovému, kovovému plotu s nízkou, kamennou základnou. Po pravé i levé straně od pěších branek je ještě další vstup s jednoduchou kovovou mříží. Dále pokračuje opět plot, na který navazují dvě stavby.

2.10.2.6. Budovy za hřbitovní branou

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 69

Číslo katalogu: 7.40.

Popis budovy:

Jedná se o dvě, naproti sobě stojící, podlouhlé budovy. Obě mají sedlové střechy, trojúhelníkové, nezdobené štíty jsou viditelné z přístupové cesty ke hřbitovu. Pod štíty je kládí, které je nesené čtyři pilastry (dva napravo, dva nalevo) s jednoduchou hlavicí a patkou. Pilastry stojí na kamenném podstavci. Budovy mají stejné rozměry, avšak z venku se lehce liší svým členěním.

Budova napravo je z boku a ze zadní strany tvořena zdí, dlouhá strana je otevřena směrem k centrální hřbitovní cestě a stejně tak je otevřena krátká strana směrem do hřbitova. Nosnou funkci zdí zde zastupují jednoduché pilíře.

Budova nalevo je na rozdíl od předchozí otevřena směrem ke hřbitovní cestě pouze polovinou této delší strany. Zbytek budovy je zděný. Jediné, co ruší jinak antický nádech, je šedý, cihlový komín s kovovým vývodem.

2.10.2.7. Kolumbárium

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 71

Číslo katalogu: 7.41.

Kolumbárium, jinak také zvané arkády, či promenáda je poslední z řady hřbitovních staveb. Objekt vznikl v roce 1893. Autorem byl opět Eduard Labitzký, realizaci pak provedla firma Kern a Blum. Před první světovou válkou se zde pohřbívali hlavně reprezentanti veřejného života v Opavě a jejich rodinní příslušníci, proto jsou zdejší hroby a hrobky velmi honosné. V roce 2007 byla dokončena několikaměsíční obnova objektu. Hlavními restaurátory byli Tomáš Skalík a Petr Glaser.¹²⁷

Slovo kolumbárium pochází z antiky, avšak antická římská kolumbária byla pohřebiště, která měla řešit nedostatek místa na přeplněných hřbitovech. Byly to řady jednotlivých otvorů ve stěnách, kam se ukládaly ostatky zemřelých¹²⁸. Kolumbária splňující tento popis se dnes na některých hřbitovech stále vyskytují¹²⁹, v případě kolumbária na opavském hřbitově ale váhám, zda je název použit správně¹³⁰. Ostatně v jiné literatuře se pro

¹²⁷ HLOŽEK, Ondřej: RO, s. 18.

VYBÍRAL, Jindřich: VL, s. 27.

PIECEK, Rudolf: VL, s. 26.

FREIBERG, Milan: *Restaurátoři dokončili obnovu kolumbária*. Opavský a hlučínský deník, roč. 7, 2007, č. 48, s. 5.

GEBAUER, Josef: *Hřbitov*.

¹²⁸ PRAHL, Roman a kol.: c. d., s. 27.

HOLČÁKOVÁ, Drahomíra: c. d., s. 7.

¹²⁹ Viz. Nový městský hřbitov v Bruntále.

¹³⁰ Kolumbárium mělo uchovávat ostatky co nejvíce lidí, na „co nejmenším“ prostoru. Vzhledem k rozměrům a

tento objekt užívá označení arkády. Kdy došlo k užívání slova kolumbárium ve větším měřítku, nevím.

Popis stavby:

Objekt má obloukový půdorys. Zadní Strana je tvořena stěnou, zbývající tři strany jsou otevřeny do prostoru. Nosnou konstrukci zde tvoří sloupy vytvářející tak kolonádu. Delší strana se skládá z devíti sloupů toskánského typu a čtyř mohutných pilířů o základně tvaru řeckého kříže. Tyto pilíře jsou na každém rameni tvořeny třemi kvádry; dva tyto pilíře jsou rohové. Sloupy jsou uspořádány v pořadí 3, 9, 1. Kratší strana má tři pilíře a v rohu navazujícím na zeď jeden toskánský sloup. Ke dvěma stranám se sloupy vede schodiště po celé délce stavby. Sestupně jde počet stupňů od pěti až po žádné schodiště u vzdálenější krátké strany¹³¹.

Sloupy s pilíři podpírají kládí, které nad každým sloupem/pilířem vystupuje v pilastr. Střecha je obehnána atikou, nad toskánskými sloupy přecházející v balustrádu. I zde je plocha rozdělena pilastry umístěnými nad sloupy. Nad každým tímto pilastrem, potažmo tedy prodloužením sloupu, je akrotérie. Nad toskánskými sloupy jsou v podobě urny s hořícím plamenem, nad mohutnými pilíři jsou poháry na dlouhých, štíhlých nožkách s jehlanovým podstavcem.

Vnitřní stěna kolumbária je dělena pilastry, propojenými architrávem. Na této stěně jsou také umístěny hrobky.

2.11. Typově nezařazené

Jedná se o náhrobky, které nesou antické prvky, ale netvoří žádný přesněji určitelný typ.

2.11.1. Náhrobek rodiny Konrada Heinze

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Foto: Obr. 4

Číslo katalogu: 2.2.

U hřbitovní zdi je postaven zajímavě řešený náhrobek rodiny Konrada Heinze. Zaujala mě nejen jeho velikost, ale hlavně jednoduché a přitom výrazné ztvárnění.

Popis:

honosnosti hrobek v opavském kolumbáriu, mi nepřijde užití názvu kolumbárium jako zcela správné.

¹³¹ Dáno terénem, ve kterém stavba stojí.

Náhrobek stojí na podstavci. Je tvořen čtyřmi vedle sebe stojícími sloupy s patkou a hlavicí tvaru nízkého kvádrů¹³² s kanelovanými dříky. Přes sloupy je položen překlad, ve střední části vyhnutý do prostoru. Zde se nachází reliéfní nápis se jménem rodiny. Prostor mezi sloupy je vyplněn zadní stěnou, rozdělenou sloupy na tři části, která má funkci nápisových desek. Na spodní straně prostřední nápisové desky je reliéfní značka v podobě kuří nohy.

2.11.2. Náhrobek rodiny Nowakovi a Flemmich

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Foto: Obr. 20

Číslo katalogu: 5.5.

Výstavní, na první pohled nápadný náhrobek rodiny Flemmich a Nowakovi je umístěn u zdi krnovského městského hřbitova.

Rodina Flemmich snad patří ke starým krnovským rodinám. Údajně jsou jejich předkové doloženi v tomto město již za dob třicetileté války¹³³. Theodor Flemmich byl, jak také v Krnově jinak, textilním továrníkem. Továrna patřila jistému Franzovi Kurzovi, byla jednou z největších v Krnově a Flemmich se postupně stal jejím spolujednatel¹³⁴. Tak jako jiní významní obyvatelé Krnova, nechal si i Theodor Flemmich zbudovat vilu, která je provedena v neoklasicistním stylu¹³⁵.

Popis:

Hrob se nachází na travnatém, nízkou kamennou zídkou/obrubníkem lemovaném plácku. Uprostřed stojí vyvýšená krycí deska, která je rozdělena reliéfní čarou na dvě poloviny. V horní je nápis se jménem rodiny Flemmich, v dolní pak Nowak.

Náhrobek je řešen jako velká stéla zasazená doprostřed architektonicky členěného závěru. Stéla je zarámována do obdélníkového reliéfu, ve kterém jsou nápisy se jmény a daty zemřelých. Nad deskou je kládí a na něm trojúhelníkový štít. V tympanonu má vavřínový věnec, z kterého vybíhá do stran stužka. Vrcholy štítu jsou zakončeny akroteriiemi.

Z boku k desce přiléhají dva polosloupy. Další dva sloupy stojí na okrajích závěru.

¹³² Vypadají jako chodníková dlažba.

¹³³ *Vila Theodora Flemmicha*. In: <http://www.slavnevil.cz/vily/moravskoslezsky/vila-theodora-flemmicha> [cit. 14.4. 2013].

¹³⁴ RYŠKOVÁ, Michaela: Textilní průmysl v Krnově. In: <http://muzeum.krnov.cz/page.asp?style=2&mid=12> [cit. 14.4. 2013].

¹³⁵ *Vila Theodora Flemmicha*. In: <http://www.slavnevil.cz/vily/moravskoslezsky/vila-theodora-flemmicha> [cit. 14.4. 2013].

Sloupy jsou íónského typu s nárožními hlavicemi. Sloupy a polosloupy nesou jednoduchý překlad. Na překladu jsou v místě nad sloupy umístěny dvě akroterie přehozené drapérii. Náhrobek stojí na podstavci tvaru částečné kruhové výseče. Na okraji podstavce stojí dvě urny s těly protáhlého, kuželkového tvaru. Na travnatém prostoru před náhrobkem je z boku umístěna mramorová lavička.

2.11. 3. Náhrobek Dr. Ernsta Boeckea

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 24

Číslo katalogu: 7.1.

Poblíž hřbitovní zdi se nachází malý, nepříliš nápadný hrob. Spočívá v něm Dr. Ernst Boeck, ředil opavského ústavu pro choromyslné. Více o tomto muži psát nebudu, neboť veškeré informace jsou napsány přímo na náhrobku.

Náhrobek je velmi jednoduchý, s antikou jej spojují snad jen dvě voluty na desce. Díky nim nápis vypadá, že spadl z původního místa někde na štítu.

Popis:

Na podstavci z přírodního, neopracovaného kamene je umístěna mramorová deska, po stranách s volutami. Horní strana je zaoblena. Pod deskou je ke kamennému podstavci připevněna malá, obdélníková tabulka s textem. Před náhrobkem je nalevo umístěna další, větší textová tabulka.

2.11.4. Náhrobek Antona Deckera

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Foto: Obr. 27

Číslo katalogu: 7.3.

Náhrobek velice podobný náhrobku E. Boeckea se nachází v jeho blízkosti u hřbitovní zdi. Když jsem byla na hřbitově v době, kdy na hrobech ležel sníh, nebyl tento ani vidět. I po roztátí sněhů se zřejmě brzy ztratí pod břechťanem, který jej obrůstá.

Popis:

Na malé kamenné mohyle je umístěna světlá, mramorová deska. Nahoře je deska zaoblena a po stranách zakončena dovnitř stočenými volutami. Tak jako u předchozího náhrobku tohoto typu, jsou to právě voluty, které ji spojují s antikou.

Závěr

Funerální architektura tvoří nedílnou součást naší kultury. I když v dnešní, moderní, uspěchané době není dáván takový důraz na výstavnost našich hrobů, nachází se na mapovaných hřbitovech stále velké množství hrobek, náhrobků a staveb pocházejících převážně z druhé poloviny 19. stol. až z první pol. 20. století, které lze zařadit mezi jedinečná umělecká díla. Mállokdo si tuto skutečnost uvědomuje, protože v našem chápání je hřbitov brán jako místo, kde jsou uloženi naši předci a ne jako možná galerie umění. Hřbitov a jeho výzdoba jakoby byla upozaděna.

V práci jsem prozkoumala hřbitovy, které se nacházejí na území měst Bruntál, Krnov a Opava a zdokumentovala náhrobky a stavby, které dle mého vyjadřují spojitost s antickou kulturou. Jak jsem již v úvodu byla přesvědčena, každý hřbitov byl jiný a každý prozradil mnohé o místech, kde se nachází, ale také o lidech. Obecně mohu konstatovat, že honosné hrobky a náhrobky byly stavěny nejvíce na konci 19. století, případně na přelomu století 19. a 20. Od 20. století klesá počet takto majestátních míst posledního odpočinku a po druhé světové válce se již na daných lokalitách neobjevují. Menší náhrobky mající antické prvky se objevují doposud, ale také ve stále menší míře.

Práce si kladla za cíl zdokumentovat náhrobky a stavby na hřbitovech, které odkazují na antiku. Tento cíl byl obohacen o pokus objekty tematicky rozčlenit a vysvětlit, co právě je spojuje s kulturou tak dávné civilizace.

Z práce vyplynulo, že objektů, které odpovídají stanoveným kritériím, je mnoho. Dokonce více, než jsem byla schopna najednou pojmout. Nejedná se jen o zúžení mapovaného prostoru z českého západního Slezska na města Bruntál, Krnov a Opavu, ale v i rámci tohoto výběru nebyly zaznamenány všechny náhrobky. U skupin náhrobků stélových a obeliskových bylo do práce vybráno pouze několik jejich zástupců. Důvodem je natolik hojný výskyt, že případný pokus o zapsání všech by vydal na samostatnou dokumentační práci.

Zjistila jsem, že na daném území jsou antické vzory časté, avšak mírným překvapením se staly texty na náhrobcích. Přestože samotná díla mají antickou předlohu, nápisy na nich nebyly řecké ani latinské. Hlavním nápisovým jazykem se stala němčina, mnohem méně pak čeština. Jediný antický prvek tvoří několik textů, které jsou psány alespoň kapitálou. A co prozrazuje převaha němčiny nad češtinou? Že v lokalitách žily dříve spíše Němci. České nápisy se objevují na hřbitovech v Kateřinkách, jež byly českou obcí, v Jaktaři, taktěž s převahou českého obyvatelstva a na urnovém háji v Krnově.

Antika, jako vzor pro umění snad všeho druhu, se projevuje i na hřbitovech. Její prvky se

opakují v různých podobách, základní motivy byly znovu a znovu zpracovávány a přetvářeny dle autorových, či zadavatelových požadavků. Nalezli jsme jak příklady děl, které kopírují poměrně přesně antické řády, tak také volné stylizace, které nesou odkaz spíše v symbolické formě. S postupující dobou četnost výskytu antikizujících náhrobků klesá až téměř na nulu.

Na hřbitovech je k nalezení množství krásných děl, které ale často nemá kdo udržovat, a tak chátrají. Mnoho místních, významných rodin se odstěhovalo jinam, mnozí němečtí obyvatelé k tomu byli donuceni a zanechali nám zde své rodinné hroby a hrobky a tím i část své kultury. Stav na hřbitovech, nedostatečné poznání toho, co se na nich vlastně nachází, svědčí něco také o naší společnosti. Jen pro srovnání, snažím – li se najít informace o pohřebištích židovských, málokdy se stane, že by nebyly. Udělám – li to samé s hřbitovy ostatními, tak pokud zrovna nenarazím na výjimku, nebude informací rozhodně tolik a v takové kvalitě, jako právě u židů. Židovský hřbitov v Opavě i v Krnově je celý zdokumentován, v Opavě je udělán soupis náhrobků, interaktivní mapa krnovského židovského hřbitova s fotografiemi a popisy je dokonce dostupná na internetu. Je škoda, že něco takového, alespoň ve zkoumané lokalitě, neexistuje pro ostatní hřbitovy. Touto prací snad alespoň z části přispívám k tomu, aby byl tento nedostatek postupně odstraňován, a doufám, že se časem začne více lidí zajímat o hřbitovní kulturu.

Seznam použitých pramenů, literatury a odkazů

A) Prameny

- *Čechoslovakische Republik*. Samostatný mapový list, nedatovaný. Osobní knihovna Drahomíry Holčákové.
- *Jeseníky: Západní Slezsko: turistická a cykloturistická mapa . 1:100 000*. 3. aktualiz. vyd. Šumperk 2004. (Kartografický dokument)
- *Mähren und Schliesien*. Mapa školního atlasu, nedatovaný, s. 112, 113. Osobní knihovna Drahomíry Holčákové.
- Zemský archiv v Opavě, fond Gebauer Josef NAD 2646, inv. č. 310, *Seriály novinových článků Hroby, hrobky a pomníky Městského hřbitova v Opavě a Ze soudních síní Zemského soudu v Opavě - Příběhy z archivů*.
- Zemský archiv v Opavě, fond Gebauer Josef NAD 2646, inv. č. 339, *Vlastivěda, Opava – hřbitov*.
- Zemský archiv v Opavě, fond Sběrka matrik Severomoravského kraje NAD 165, původce Římskokatolická fara Kateřinky, signatura archivu Op VII 9, inv. č. 121, obsah svazku N • 1899 - 1904, Kateřinky.

B) Literatura

- BAHNÍK, Václav: *Slovník antické kultury*. Praha 1972.
- BALLA, Jaromír: *Krnov – v podhůří Jeseníků*. 2. vydání, Krnov 2008.
- BLUCHA, Vladimír: *Historie města Krnova*. Krnov 1969.
- CEPEK, Josef: *Bruntál: městem a historií*. Díl 1. *Od archeologických nálezů, první písemné zmínky roku 1223, do současnosti*. Bruntál 2012.
- CRAGOE, Carol Davidson: *Abeceda architektury: průvodce základními pojmy a stavebními slohy*. Praha 2008.
- FREIBERG, Milan: *Restaurátoři dokončili obnovu kolumbária*. Opavský a hlučínský deník, roč. 7, 2007, č. 48, s. 5.
- HANNESTAD, Niels: *Tradition in Late Antique Sculpture: Conservation – Modernization Production*. Aarhus 1994.

- HÁJEK, Václav: *Klíč k architektonickým slohům*. Praha 2000.
- HALL, James: *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha 1991.
- HLOŽEK, Ondřej: *Městský hřbitov v Opavě slouží městu od roku 1890*. Region opavsko, roč. 3, 2009, č. 30, s. 18.
- HOLČÁKOVÁ, Drahomíra: *Recepce antiky ve funerální architektuře Opavského městského hřbitova*. Olomouc 2010. (Seminární práce)
- KADĚRA, Bohumil: *Opavské chrámy*. Opava 2002.
- KLENOVSKÝ, Jaroslav: *Historie a památky židovské obce v Opavě*. Brno – Krnov – Opava 2009.
- KREUZINGER, Erasmus: *Opavská kronika staré a nové doby, aneb, Opava a její pozoruhodnosti: příručka pro obyvatelstvo a průvodce pro cizince se situačním plánem města Opavy*. Opava 2002.
- LÖWE, Gerhard; STOLL, Heinrich Alexander: *ABC antiky. 2 457 hesel: mytologie, dějiny, umění*. 3. vydání, Praha 2005.
- MEZEROVÁ, Ľubica: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 15. část. *Hřbitovní kaple sv. archanděla Michaela v Bruntále*. *Náš domov*, roč. 23., 8. 2. 2012, č. 2, s. 7, 8.
- MEZEROVÁ, Ľubica; ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 17. část. *Hřbitov*. *Náš domov*, roč. 23., 7. 3. 2012, č. 4, s. 7, 8.
- MEZEROVÁ, Ľubica; ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 18. část. *Hřbitov*. *Náš domov*, roč. 23., 21. 3. 2012, č. 5, s. 7, 8.
- MEZEROVÁ, Ľubica; ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 19. část. *Hřbitov*. *Náš domov*, roč. 23., 4. 4. 2012, č. 6, s. 7, 8.
- MEZEROVÁ, Ľubica: *Průvodce městem Bruntál – k 799. výročí od KZSB*. 26. část. *Nový městský hřbitov v Bruntále*. *Náš domov*, roč. 23., 29. 8. 2012, č. 13, s. 7, 8.
- MÜLLER, Karel a kol.: *Opava*. Praha 2006.
- PIECEK, Rudolf: *100 let opavského městského hřbitova*. *Vlastivědné listy XIX*, 1993, č. 1, s. 24 – 28.
- PRAHL, Roman: *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830*. Praha 2004.
- SALAČ, Antonín: *Nově objevená díla antického sochařství*. Praha 1930.
- SCHENKOVÁ, Marie; OLŠOVSKÝ, Jaromír: *Malířství a sochařství 19. století v západní části českého Slezska*. Opava 2008.

- SKALÍK, Tomáš: *Sochařské dílo v Opavě mezi lety 1800 – 2000*. Litomyšl - Opava 2002. (Bakalářská práce)
- SKŘEBSKÁ, Renata: *Sepulkrální památky okresu Prostějov*. Praha 2010.
- ŠEFCŮ, Ondřej: *Architektura: lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla*. Praha 2013.
- TINZOVÁ, Bohumila; Čep, Marian: *Sochař Josef Obeth: 1874-1961: život a dílo*. Štítý 2008.
- VALÍK, Matěj: *Výběr z vlastivědy slezských Kateřinek*. Kateřinky 1946/7.
- VYBÍRAL, Jindřich: *Umělecké památky opavského ústředního hřbitova*. Vlastivědné listy, roč. 16, 1990, č. 2.
- ŽÁČEK, Rudolf: *Dějiny Slezska v datech*. Praha 2004.

C) Odkazy

- *Alois Larisch*. In: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Larisch [cit. 14. 4. 2013].
- *Emerich Machold*. In: <http://www.bruntal.mic.cz/tema/tema.phtml?id=1943> [cit. 12.4. 2013].
- GEBAUER, Josef: *Dorasil Karel*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2340> [cit: 3. 4. 2013].
- GEBAUER, Josef: *Drechsler Wilhelm*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2459> [cit. 11. 4. 2013].
- GEBAUER, Josef: *Hell Gustav*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2348> [cit. 16. 4. 2013].
- GEBAUER, Josef: *Jindřich Vilém Mária Janotta*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2350> [cit: 6.4.2013].
- GEBAUER, Josef: *Kessler Robert*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2353> [cit. 11.4. 2013].
- GEBAUER, Josef: *Mlčoch Antonín*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2429> [cit. 13.4. 2013].
- GEBAUER, Josef: *Pohl Josef Jindřich*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2359> [cit. 16. 4. 2013].
- *Hřbitov Ruská ulice*. In: http://www.tsbruntal.cz/index.php?option=com_content&view=article&layout=edit&id=45 [cit. 12.4.2013].

- *Larischova vila – Historie*. In: <http://www.larischova-vila.cz/historie.html> [cit. 14. 4. 2013].
- *Osobnosti židovské komunity Krnova, Bruntálu a dalších obcí regionu*. In: <http://www.krnovskasynagoga.cz/ke%20stazeni/osobnosti.pdf> [cit. 14.4. 2013].
- RYŠKOVÁ, Michaela: *Textilní průmysl v Krnově*. In: <http://muzeum.krnov.cz/page.asp?style=2&mid=12> [cit. 14.4. 2013].
- *Smuteční obřadní síň*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=37625> [cit. 10. 4. 2013].
- *Světové dědictví, NKP, chráněná území*. In: <http://monumnet.npu.cz/chruzemi/list.php?IdCis=NP.254> [cit. 14. 4. 2013].
- *Vily Augusta Lassmanna a Ericha Lassmanna*. In: <http://www.slavnevily.cz/vily/moravskoslezsky/vily-augusta-lassmanna-a-ericha-lassmanna> [cit: 6.4.2013].
- *Vila Gustava Kandlera*. In: <http://www.slavnevily.cz/vily/moravskoslezsky/vila-gustava-kandlera> [cit. 14. 4. 2013].
- *Vila Rudolfa Larische*. In: <http://www.slavnevily.cz/vily/moravskoslezsky/vila-rudolfa-larische> [cit. 14. 4. 2013].
- *Vila Theodora Flemmicha*. In: <http://www.slavnevily.cz/vily/moravskoslezsky/vila-theodora-flemmicha> [cit. 14.4. 2013].
- *Židovský hřbitov Krnov*. In: <http://janosikovdukat.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=130686> [cit. 13.4.2013].

Resumé

People have been returning to antiquity during the history and they are doing it up to the present. It also shows the funerary art that in a way copies current social needs and feelings. This thesis found out that there are many objects in the observed cemeteries in Bruntál, Opava and Krnov that adopted some of the ancient elements. It covers mostly the tombstones and buildings from the time before the 20th century and from the beginning of the 20th century. The more we are approaching the present, the less ancient objects are to be found.

The differences between cemeteries are apparent. In the Opava cemetery, there are disproportionately more ancient objects than in any other cemetery. Compared to the others, the cemetery in Opava is the largest, which may cause the apparent numerical superiority. Except for first-class tombs, simpler tombstones with ancient motives also occur. This is the main difference compared to other cemeteries where ancient features are mainly carried by big tombs of significant families.

A conspicuous thing is the linguistic point of view. Most of the texts of cemeteries in Bruntál, Opava and Krnov, that were written until the end of the World War II, are written in German. Only later, Czech inscriptions start to appear more frequently. It means that the towns were for the most part German. On the contrary, in town quarters Kateřinky and Jaktář there lived mostly Czech population, therefore the inscriptions in these cemeteries are also Czech. In these smaller cemeteries, ancient features are represented to a smaller extent and their general character is simpler.

The funerary art is still little documented area which would deserve more attention because it can tell us a lot about the society in a particular time.

Přílohová část

A) Seznam vyobrazení

Není – li v popisu uvedeno jinak, pak autorem fotografií je Drahomíra Holčáková, data pořizování 30. 10. 2010, 17. 2., 24. 2., 9. 3., 24. 3. a 12. 4. 2013.

Mapa č. 1: Výřez z mapy zobrazující rakouské Slezsko.

Mähren und Schliesien. Mapa školního atlasu, nedatovaný, s. 112, 113. Osobní knihovna Drahomíry Holčákové.

Mapa č. 2: Výřez z mapy zobrazující české Slezsko po první světové válce.

Čechoslovakische Republik. Samostatný mapový list, nedatovaný. Osobní knihovna Drahomíry Holčákové.

Obr. 1: Kolumbárium, Bruntál.

Obr. 2: Kolumbárium, Bruntál.

Foto: Kaňková, Alena pro Bruntálský a krnovský deník. In:

http://bruntalsky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=hrbitov_kolumbarium [cit. 13. 4. 2013].

Obr. 3: Náhrobek rodiny Heinz.

Obr. 4: Náhrobek rodiny Konrada Heinze.

Obr. 5: Náhrobek rodiny Emmerich Machold, boční pohled.

Obr. 6: Náhrobek rodiny Emmerich Machold, čelní pohled.

Obr. 7: Náhrobek rodiny Olbrich.

Obr. 8: Náhrobek rodiny Stephan.

Obr. 9: Náhrobek Thinny a Pauly Thiel.

Foto: TINZOVÁ, Bohumila; Čep, Marian: *Sochař Josef Obeth: 1874-1961: život a dílo*. Štítý 2008, s. 111.

Obr. 10: Náhrobek rodiny Lhotske a Falharovi.

Obr. 11: Náhrobek rodiny Hlaváčkoví.

Obr. 12: Náhrobek rodin Kremserovi, Kučovi a Mlčochovi, boční pohled.

Obr. 13: Náhrobek rodin Kremserovi, Kučovi a Mlčochovi, čelní detail.

Obr. 14: Náhrobek rodiny Řičný.

Obr. 15: Náhrobek rodiny Heiner.

Obr. 16: Náhrobek rodiny Kandler.

Obr. 17: Náhrobek rodiny Larisch, celkový pohled.

Obr. 18: Náhrobek rodiny Larisch, detail podstavce s vázou.

Obr. 19: Náhrobek rodin Laske, Pellovi, Hrazdilovi.

Obr. 20: Náhrobek rodiny Nowakovi a Flemmich.

Obr. 21: Náhrobek obelisk s pochodní.

Obr. 22: Náhrobek rodiny Simichadinis.

Obr. 23: Náhrobek přátel žehu.

Obr. 24: Náhrobek Dr. Ernsta Boeckea.

Obr. 25: Náhrobek rodin Brunner – Bayer – Tlach, celkový pohled.

Obr. 26: Náhrobek rodin Brunner – Bayer – Tlach, detail reliéfu.

Obr. 27: Náhrobek Antona Deckera.

Obr. 28: Náhrobek rodiny Demel.

Obr. 29: Náhrobek rodiny Dorasil.

Obr. 30: Náhrobek rodiny Drechsler.

Obr. 31: Náhrobek rodiny Fischer.

- Obr. 32: Náhrobek rodiny Friedel, foto z roku 2010.
- Obr. 33: Náhrobek rodiny Friedel, foto z roku 2013, postupné zarůstání náhrobku břečťanem.
- Obr. 34: Náhrobek rodiny Frölich.
- Obr. 35: Náhrobek rodiny Haala.
- Obr. 36: Náhrobek rodiny Hell, celkový pohled.
- Obr. 37: Náhrobek rodiny Hell, detail plastiky.
- Obr. 38: Náhrobek rodiny Hytkovi.
- Obr. 39: Náhrobek rodiny Janotta – Harrtig.
- Obr. 40: Náhrobek rodiny Krajewska a Miškovska.
- Obr. 41: Náhrobek rodiny Kraucherovi, celkový pohled.
- Obr. 42: Náhrobek rodiny Kraucherovi, detail znaku.
- Obr. 43: Náhrobek rodiny Krauss.
- Obr. 44: Náhrobek rodiny Freiherr von Kubinzky.
Foto: Slezské zemské muzeum v Opavě, útvar společenských věd, oddělení společenských věd, fotografické pracoviště, číslo fotografie A 9935.
- Obr. 45: Náhrobek rodiny August Lassmann.
- Obr. 46: Náhrobek rodiny Mlčochovi.
- Obr. 47: Náhrobek rodiny Ott.
- Obr. 48: Náhrobek rodiny Paterovi a Příbylovi.
- Obr. 49: Náhrobek rodiny Pohl.
- Obr. 50: Náhrobek rodiny Rabenseifner.
- Obr. 51: Náhrobek rodiny Raschka.
- Obr. 52: Náhrobek rodiny Rebensteiner.
- Obr. 53: Náhrobek rodiny Riedel – Horstentreu.
- Obr. 54: Náhrobek rodiny Riedel – Nitsche.
- Obr. 55: Náhrobek rodiny Scherz.
- Obr. 56: Náhrobek rodiny Spielvogel.
- Obr. 57: Náhrobek rodiny Josef Springer, celkový pohled.
- Obr. 58: Náhrobek rodiny Josef Springer, detail sloupu.
- Obr. 59: Náhrobek rodiny Stachowetz.
- Obr. 60: Náhrobek rodiny Ferdinand Weeber.
- Obr. 61: Náhrobek Josefa Wenera.
- Obr. 62: Náhrobek rodiny Wolff.
- Obr. 63: Budova pohřební služby Opava.
- Obr. 64: Správní budova.
- Obr. 65: Smuteční obřadní síň.
- Obr. 66: Smuteční obřadní síň, spolu se správní budovou.
- Obr. 67: Obřadní síň, průčelí.
- Obr. 68: Obřadní síň, pohled zezadu a z boku.
Slezské zemské muzeum v Opavě, útvar společenských věd, oddělení společenských věd, fotografické pracoviště, Wunsch, Luděk: číslo fotografie č. C 155/2.95. Vyfotografováno 1994.
- Obr. 69: Hlavní brána a budovy za ní.
- Obr. 70: Vstupy na hřbitov a zdi, stav hlavní brány v roce 1996.
Slezské zemské muzeum v Opavě, útvar společenských věd, oddělení společenských věd, fotografické pracoviště, Wunsch, Luděk: číslo fotografie č. C 69/2.97. Vyfotografováno 1996.
- Obr. 71: Kolumbárium, Opava.
- Obr. 72: Náhrobek rodiny Bellak.
Slezské zemské muzeum v Opavě, útvar společenských věd, oddělení společenských věd,

fotografické pracoviště, Wunsch, Luděk: číslo fotografie č. C 87/2.95. Vyfotografováno 1994.

Obr. 73: Náhrobek rodiny Mondschein.

In: <http://www.krnovh.wz.cz/fotky/pravastrana/mh/05.jpg> [cit. 13. 4. 2013].

Obr. 74: Náhrobek rodin Klauber a Eisler.

Obr. 75: Náhrobek Johanny Spiegler.

Obr. 76: Náhrobek paní Spiller.

Obr. 77: Náhrobek Abrahama Trepela.

Obr. 78: Náhrobek bez nápisů.

Obr. 79: Pohled na hřbitov se stélovými a obeliskovými náhrobky.

Obr. 80: Pyramida.

Foto: Skalík, Tomáš: c. d., s. 98.

Obr. 81: Socha zajaté barbarky známé jako Thusnelda.

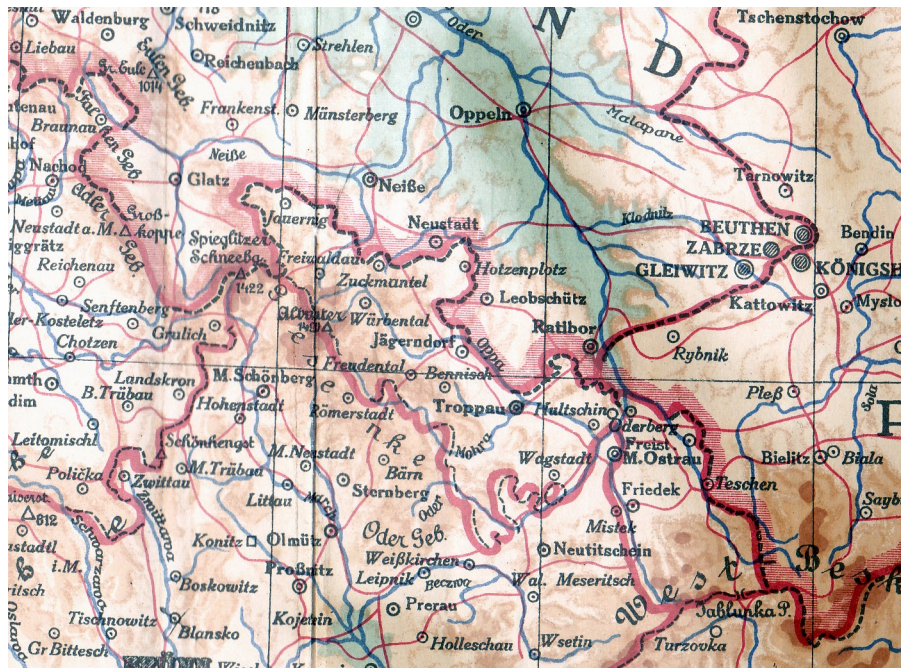
Foto: In: http://farm3.static.flickr.com/2020/1506205777_bba1d51b5e_o.jpg [cit. 16. 4. 2013]

B) Mapy

Mapa č. 1:

Mapa č. 2:

C) Katalog

V tomto katalogu jsou uspořádány zdokumentované náhrobky a stavby. Jednotlivé objekty jsou seřazeny abecedně v rámci místa, kde se nacházejí.

Každý objekt má následující údaje:

Lokalizace – hřbitov, kde se nachází, případně nacházel.

Autor – autor je uveden, pokud je znám. Není – li v poznámce uvedeno jinak, pak byla jména autorů nalezena přímo na objektu a odtud jsou převzata. Pokud autor není znám, je v této kolonce uvedeno „neznámý“.

Datace – není -li v poznámce uvedeno jinak, pak se odvozuje od nejstaršího data uvedeného na objektu. Zvláštní případ je u Opavského městského hřbitova a také jeho židovského oddělení, kdy je známo přesné datum prvního pohřbu,¹³⁶ a proto víme, že zde náhrobky nemohly být umístěny dříve. Nachází – li se na náhrobku datum starší, než je rok 1891, pak jsou dvě možnosti. Náhrobek vznikl skutečně po roce 1891 a starší údaje na něj byly doplněny nebo vznikl před rokem 1891 a byl převezen ze starého hřbitova. V těchto případech je v katalogu jako datum předpokládaného vzniku uváděn rok 1891.

Materiál – z čeho je náhrobek, či stavba vytvořen. Většina materiálu je rozpoznána díky práci a také z rozhovoru s Tomášem Skalíkem. V některých případech není materiál uveden z důvodu nerozpoznání.

Stav – udává, zde objekt ještě stále existuje, či je již zaniklý.

Nápis – pokud je objekt opatřen nápisy, jsou zde přepsány i s místem, kde se na náhrobku vyskytují. Jediné nepřepisované nápisy jsou ty psané hebrejsky. K jejich nepřepsání došlo díky absenci potřebného textového editoru.

Foto – fotografická dokumentace objektu.

¹³⁶ 28. 6. 1891.

1. Nový městský hřbitov Bruntál

1.1 Kolumbárium

Lokalizace: Nový městský hřbitov Bruntál

Autor: -

Datace: od 2012¹³⁷

Materiál: -

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 1 a 2

¹³⁷ Dle: MEZEROVÁ, Ľubica: *Průvodce část 26.*, s. 7.

2. Starý hřbitov Bruntál

2.1. Náhrobek rodiny Heinz

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Autor: neznámý

Datace: konec 19. stol.¹³⁸

Materiál: obklad a nika pískovec, desky mramor

Stav: zachovalé

Nápisy:

Deska vpravo:

HIER RVHT
WALBVRGA
HEINZ
GEB. AM 25. MAI 1815
GEST. AM 1. MAI 1896

MARIANN
HEINZ
GEB. AM 27. MÄRZ 1884
GEST. AM 29. DEZ 1938

Uprostřed:

Dr. FRANZ HEINZ
GEB. 5.1. 1882 GEST. __. 5. 1945

1. deska vlevo:

HIER RVHT
MATHILDE
BREDSCHELD
GEB. AM 10. DEZ. 1838
GEST. AM 17. OKT. 1910

ADOLF
BREDSCHELD
GEB. AM 11. NOV. 1866
GEST. AM 19. APRIL 1923

2. deska vlevo:

HIER RVHT
AVGVSTE KVBIN
GEBOREN
AM 11. SEPT
1868
GESTORBEN
AM 23. FEBR
1896

3. deska vlevo:

HIER RVHT
FRANZ
HEINZ
GEBOREN
AM 4. DEZ.

¹³⁸ MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce část 18.*, s. 7.

1812
GESTORBEN
AM 1. MÄRZ
1886

Foto: Obr. 3

2.2. Náhrobek rodiny Konrada Heinze

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Autor: neznámý

Datace: 1. pol. 20. stol.

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápisy:

Nápis na překladu:
familie * konrad * heinz

Nápis uprostřed:
konrad heinz
* 19. __. 1877
+ ____ 1936

Nápisy vlevo:
johann heinz

marie heinz

josef heinz

Foto: Obr. 4

2.3. Náhrobek rodiny Emmerich Machold

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Autor: Joseph Obeth¹³⁹

Datace: 1922

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápisy:

Nápis na vnějším obvodu překladu:
FAMILIE EMMERICH MACHOLD

Nápisy na desce vpravo:

marie machold
geb. schoeps

* 4. 1. 1871 + 13. 8. 1922

eugenia wirih
datars wiwe

* 16. 4. 1856 + 20. 5. 1938

Doris máchlo
* 16.3.1940 + 10. 11. 1942

Nápis na pravém oválu:

marie machold
4. 1. 1871 + 13. 8. 1922

Nápis na desce vlevo:

heinz machold
• 22. 7. 1930 + 23. 7. 1930

Foto: Obr. 5 a 6

¹³⁹ MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce část 19.*, s. 7.

2.4. Náhrobek rodiny Olbrich

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Autor: Joseph Obeth¹⁴⁰

Datace: kolem 1930

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápisy:

Nápis na štítu:
FAMILIE OLBRICH

Nápis na desce uprostřed:

W. F.
Olbrich
Ehrenbürger
Altbürgermeister
x 14. 6. 1846.
+ 10. 5. 1930.

Alfred
Olbrich
x 10.4.18__
+ 14.7. __

Nápis na desce vlevo:

Viktor
Olbrich
* 13. 7. 1877.
+ 29. 7. 1877.

Nápis na desce vpravo:

Josefine
Olbrich
* 15. 1. 1845.
+ 26. 12. 1874

Foto: Obr. 7

¹⁴⁰ MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce část 19.*, s. 7.

2.5. Náhrobek rodiny Stephan

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Autor: neznámý

Datace: kolem 1885

Materiál: cihly

Stav: zchovalé, chátrá

Nápisy:

Nápis v tympanonu:
FAMILIE STEPHAN

Nápis na desce uprostřed:

Adalbert
Stephan
geb. 23. April 1815
gest. 16. März 1885

Be_eh
Stephan
geb. 29. Juni 1815
gest. _8. März 1893

Další nápisy smazány, nečitelné.

Nápis na desce vlevo:

Berta
Stephan
_____ - 1889

Dále nečitelné, smazáno.

Foto: Obr. 8

2.6. Náhrobek Thinny a Pauly Thiel

Lokalizace: Starý městský hřbitov Bruntál

Autor: Josef Obeth¹⁴¹

Datace: pol. 20. let 20. stol.

Materiál: -

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 9

¹⁴¹ MEZEROVÁ, Ľubica: ZGAŽAR, Antonín; ŽILKA, Zdeněk: *Průvodce část 19.*, s. 7.

3. Hřbitov Jaktář

3.1. Náhrobek rodiny Lhotske a Falharovi

Lokalizace: Hřbitov Jaktář, Opava

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: pravděpodobně mramor

Stav: zachovalé

Nápisy:

RODINA
LHOTSKA
A
FALHAROVA
Z VÁVROVIC

Foto: Obr. 10

4. Hřbitov Kateřinky

4.1. Náhrobek rodiny Hlaváčkovi

Lokalizace: Hřbitov Kateřinky, Opava

Autor: neznámý

Datace: 1872

Materiál: -

Stav: zachovalé

Nápis:

Na podstavci uprostřed:
RODINA HLAVÁČKOVA
FRANTIŠEK
24. 10. 1901 + 2. 10. 1982
ANEŽKA
8. 2. 1914 + 11. 3. 2002

Nápis na desce vpravo:
FERDINAND
FRANK
rolník zdejší
zemř. roku 1889
v 35. roce věku svého.

Nápis na desce vlevo:
MATOUŠ
FRANK
rolník zdejší
zemř. roku 1872
v 46. roce věku svého.

Foto: Obr. 11

4.2. Náhrobek rodin Kremserovi, Kučovi a Mlčochovi

Lokalizace: Hřbitov Kateřinky, Opava

Autor: neznámý

Datace: konec 19. století¹⁴²

Materiál: kámen a terakota¹⁴³

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na desce vpravo:

RODINA
MLČOCHOVA
IVO
* 1941 + 1993

Nápis na desce vlevo:

RODINA
KREMSEROVA
KUČOVA

Foto: Obr. 12, 13

¹⁴² SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 134.

¹⁴³ Tamtéž.

4.3. Náhrobek rodiny Řičný

Lokalizace: Hřbitov Kateřinky, Opava

Autor: neznámý

Datace: 20. léta 20. století¹⁴⁴

Materiál: cihlový, původně omítnutý

Stav: zachovalé, chátrá

Nápis:

Na podstavci uprostřed:

RUHESTÄTTE

DER

FAMILIE

ŘIČNÝ

Foto: Obr. 14

¹⁴⁴ Dle nápisů na náhrobku.

5. Městský hřbitov Krnov

5.1. Náhrobek rodiny Heiner

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: 1928

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

FAMILIE
HEINER

BAUMEISTER
RUDOLF HEINER
1879 – 1928

Foto: Obr. 15

5.2. Náhrobek rodiny Kandler

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: 1880

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis ve vlysu:
RUHESTÄTTE DER FAMILIE KANDLER

Nápisy na stéle:
JOSEFINE KANDLER
GEB. 24. III. 1880. - GEST. 23. XI. 1880

EMMA KANDLER
GEB. 9.VIII.1876. - GEST. 26. XII. 1882

GUSTAV KANDLER
GEB. 12. I. 1883. - GEST. 21. VIII. 1883

MAX KANDLER
GEB. 22. V. 1887. - GEST. 1. III. 1891

AMALIA KANDLER
GEB. 30. VII. 1855. - GEST. 8. IV. 1917

GUSTAV KANDLER
GEB. 1. I. 1852. - GEST. 12. IX. 1931

HEINRICH KANDLER
GEB. 12. VII. 1881. - GEST. 7. IV. 1938

RODINA BENDÍKOVA

Foto: Obr. 16

5.3. Náhrobek rodiny Larisch

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: po 1871

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na prostředním soklu:

FAMILIE
LARISCH

Nápis na podstavci vázy vpravo:

Rudolf Larisch
Tuchlabrikant
geb. 16. 4. 1850 gest. 7. 9. 1912

Femi Larisch
geb. Kluge
geb. 20. 11. 1890 gest. 7.10. 1921

Clementine Larisch
geb. Lifner
geb. 20.11. 1863 gest. 9. 3. 1933

Rudolf Larisch
Tuchfabrikant
geb. 30. 1. 1884 gest. 8. 1. 1937

Nápis na podstavci vázy vlevo:

Alois Larisch
Tuchfabrikant und Bürgermeister
der Stad Jägerndorf v. 1864 – 1872
geb. 11. 11. 1810 gest. 25. 6. 1880.

Jahanna Larisch
geb. Pauler
geb. 27. 9. 1815 gest. 8. 8. 1871.

Carl Larisch
Tuchfabrikant
geb. 16. 1. 1843 gest. 5. 10. 1899.

Anna Larisch
geb. Lifner
geb. 27.11. 1853 gest. 10. 12. 1906.

Wilhelmine Larisch
geb. Satzke
geb. 23. 4. 1844 gest. 8. 11. 1877

Albertine Wenzelides
geb. Larisch
geb. 6. 6. 1840 gest. 20. 2. 1880

Foto: Obr. 17 a 18

5.4. Náhrobek rodin Laske, Pellovi, Hrazdilovi

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: 1894

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Náhrobní deska:
RODINA PELLOVA

Desky před náhrobkem:
RODINA
HRAZDILOVA
JOSEF
* 9. 2. 1903 + 5. 1. 1970

SERGEJ
* 5. 3. 1931 + 12. 4. 1973

RODINA
PELOVA
VĚRA
* 25. 12. 1939 + 17. 12. 1979

Nápis na stéle:
Ruhestätte
der Familie
LASKE

Nápis v podstavci:
Franz Laske.
Tuchfabrikant.
geb. 14. 10. 1837 gest. 9. 8. 1894.

Amalie Laske.
geb. Larisch.
geb. 17. 4. 1839 gest. 9. 2. 1915.

Foto: Obr. 19

5.5. Náhrobek rodiny Nowakovi a Flemmich

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: po 1884

Materiál: vápenec

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na krycí desce:
FAMILIE THEODOR FLEMMICH
RODINA NOWAKOVA

Nápisy na stéle:
RESERL FLEMMICH
GEB. 1898 GEST. 1898

MARGARETHA FLEMMICH
GEB. 190_ GEST. 1915

THEODOR FLEMMICH
GEB. 1864 + 1926

ALOIS NOWAK
NAR. 1913 ÚMR. 1995

BOŽENA NOWAKOVÁ
NAR. 1921 ÚMR. 1998

ANNA FLEMMICH
GEB. TICHY
GEB. 1830 GEST. 1884

ANT. PAUL FLEMMICH
GEB. 1839 GEST. 1915

Foto: Obr. 20

5.6. Náhrobek obelisk s pochodní

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: -

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 21

5.7. Náhrobek rodiny Simichadinis

Lokalizace: Městský hřbitov Krnov

Autor: neznámý

Datace: 1987

Materiál: -

Stav: zachovalé

Nápis:

Periklis Simichadinis
* 17. 1. 1902 † 5. 7. 1987

Magdalini Simichadinis
* 1. 5. 1910 † 11. 1. 1993

Vangelis Simichandis
* 12. 5. 1949 † 14. 5. 2009

Foto: Obr. 22

6. Urnový háj Krnov

6.1. Náhrobek přátel žehu

Lokalizace: Urnový háj, Krnov

Autor: neznámý

Datace: neznámá

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápis:

SPOLEČNÝ HROB
SPOLKU PŘÁTEL ŽEHU

Foto: Obr. 23

7. Opavský městský hřbitov

7.1. Náhrobek Dr. Ernsta Boecka

Umístění: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1924

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Na desce:
Dr. Ernst Boeck
gest. 1924

ALS GELEHRTER, ALS ÄRTZT, ALS SELBSTLOSER EDLER
MENSCHENFREUND UND TREUER DIENER SEINES
HEISSGELIEBTEN VOLKES BLEIBT ER ALLEN
UNVERGESSLICH, DIE IHN DANKBAR UNTERLEBTEN.

Na destičce pod mramorovou deskou:

Jako vědec, jako lékař,
jako nezištný čestný lidumil
a věrný služebník svého
vřele milovaného národa
zůstává všem,
kteří ho ve vděčnosti přežili,
nezapomenutelný.

Na destičce před náhrobkem:

Phil. Et Med. Dr. Ernst Boeck
* 5.3.1857 + 2. 9. 1924

–2. ředitel ústavu pro choromyslné

–blízký přítel T. G. Masaryka a jeho rodiny

Narodil se 5. 3. 1857 ve Vídni. Na tamní reálce maturoval v roce 1872 a na gymnáziu v roce 1875. Ve Vídni získal doktorát filozofie v roce 1882 a ve Štýrském Hradci medicíny v roce 1889 jako 32 letý. Po promoci pracoval ve štýrskohradecké psychiatrické klinice (v Krafft – Ebing) a krátce na vídeňské (Wagner – Jauregg). Dne 27. 12. 1895 byl jmenován ředitelem slezského zemského ústavu pro choromyslné v Opavě.

Foto: Obr. 24

7.2. Náhrobek rodin Brunner – Bayer – Tlach

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Datace: 1898

Autor: Karel Lacher

Materiál: kámen, mramor, tepaný plech¹⁴⁵

Stav: zachovalé, zrestaurované

Nápis:

Vlys:
RESVRRECTVRIS

Deska vlevo:

DR. RUDOLF BRUNNER
GEB. 5. VII. 1845, GEST. 15. X. 1913.
DR. KAREL KOPITSCH
GEB. 5. III. 1839, GEST. 23. VII. 1920.
FRAU NINA KOPITSCH, GEB. BRUNNER
GEB. 27. X. 1845, GEST. 9. III. 1938.
MARIE BRUNNER
GEB. 16. VIII. 1858, GEST. 23. IV. 1939.

Deska vpravo:

HEYNRICH BAYER
GEB. 11. I. 1830, GEST. 27. VI. 1896.
CARL BAYER
GEB. 26. VIII. 1823, GEST. 15. II. 1905.
ANNA BRUNNER GEB. BAYER,
GEB. 23. III. 1825, GEST. 11. I. 1910.
DR. LEO BRUNNER
GEB. 14. IX. 1848, GEST. 16. IX. 1930.
IDA BRUNNER, GEB. ELTZ
GEB. 27. VII. 1858, GEST. 26. IX. 1937.

Nápis ve věnci reliéfu:

Kom[m]es zu mir
die ihr mühseelig
und beladen seid.

Jméno autora v reliéfu:

K. LACHER fec. 1898 Graz.

Dolní deska:

HIER RUHEN DIE IRDISCHEN RESTE DER AM 23/VII 1920 AUS DER
FAMILIENGRUFT BESALTEN FRIEDHOFES ANHER UBERFÜHRTEN:
VINZENZ TLACH GEST. 1837
ANNA MARIA TLACH, GEB. POLTZ, GEST. 1832
JOH. NEP. TLACH
JOS. WILH. HIRSCH GEST. 1866
ALFRED TLACH
EUGENIE BRUNNER GEST. 1880
FRANZ BRUNNER GEST. 1881
DR. HEINRICH HORNY GEST. 1885
EMILIE BAYER GEB. WINKLER GEST. 1887.

¹⁴⁵ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 124.

Foto: Obr. 25 a 26

7.3. Náhrobek Antona Deckera

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1929

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Anton Decker
Brauereichrektor i. R.
geb. 9. April 1856 – gest. 18. April 1929

Foto: Obr. 27

7.4. Náhrobek rodiny Demel

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1891¹⁴⁶

Materiál: pravděpodobně mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na stéle:
CARL DEMEL
BÜRGER UND HAUSBESITZER
IN TROPPAU
* 28. April 1800 + 16. Februar 1880

Dessen Grosseltern:
JOSEF DEMEL
* 1732 + 4. November 1789
ELISABET DEMEL
GEB. WERNER
77 Jahre alt.

Nápis na podstavci:
JOSEF VINCENZ DEMEL
* 25. März 1766 + 14. Januar 1841.

ANTONIE DEMEL GEB. OBERHAUSER
* 29. Juni 1770 + 22. September 1853

Foto: Obr. 28

¹⁴⁶ Data na náhrobku i na krycí desce před ním jsou podstatně starší. Náhrobek vznikl pravděpodobně dříve a byl původně uložen na starém hřbitově, z něhož byl později převezen.

7.5. Náhrobek rodiny Dorasil

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, rohová hrobka.

Datace: 1898¹⁴⁷

Autor: kamenické práce: firma Gottlieb Heidrich, socha: Karl Schwerzek¹⁴⁸

Materiál: vápenec, pískovec¹⁴⁹

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis ve vlysu:
FAMILIE DORASIL

Nápis na podstavci:
KARL DORASIL
RITTER DES FRANZ-JOSEF ORDENS
KAISERL. RATH
PRÄSIDENT DER HANDELS
UND GEWERBEKAMMER
LANDTAGSABGEORDNETER
EHRENBURGER DER STADT TROPPAU
GEB. AM 18 OKTOBER 1829
GEST. AM 28 SEPTEMBER 1897

Nápis v patce podstavce:
ELEONORE DORASIL
GEB. JANDAUREK
GEST. 27. NOVEMBER 1886 IM 47 LEBENS JAHRE

Nápis na destičce:
WOLFGANG
DORASIL
ČSR HOKEJ. REPRÉZENTANT
* 7.9. 1903 +24.3.1964

Foto: Obr. 29

¹⁴⁷ TOMÁŠ, Skalík: c. d., s. 126.

¹⁴⁸ SCHENKOVÁ, Marie; OLŠOVSKÝ, Jaromír: c. d., s. 38, 141.

¹⁴⁹ TOMÁŠ, Skalík: c. d., s. 126.

7.6. Náhrobek rodiny Drechsler

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Gustav Noha¹⁵⁰

Datace: 1919¹⁵¹

Materiál: mušlový vápenec

Stav: zachovalé

Nápis:

Ve štítě:
FAMILIE DRECHSLER

Na stéle:
Wilhelm
Drechsler
Steinmeisster
29.1.1865 – 25.4. 1919

Gustav
Noha
Steinmeister
6.1.1871 – 5.9.1937

Na pravé desce:
Franz Noha
1839 – 1872

Justine Noha
geb. Remelt
1841 – 1905

Flora Mestenhauser
geb. Drechsler
1856 – 1917

Na levé desce:
Franz Reineh
Steinmeizmeister
1794 – 1867

Gottlieb Heidrich
Steinmeinzmeister
1833 – 1894

Antonia Heidrich
1827 – 1902

Foto: Obr. 30

¹⁵⁰ GEBAUER, Josef: *Hroby, hrobky a pomníky*.

¹⁵¹ Nápis na destičkách vedle náhrobku mají i starší data, dle Gebauera však vytvořil samotný náhrobek G. Noha pro Wilhelma Drechslera, který zemřel roku 1919.

7.7. Náhrobek rodiny Fischer

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: W. Drechsler

Datace: 1893

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na stéle:
RUHESTÄTTE
DER
FAMILIE
FISCHER

Nápis na podstavci:
JOSEFINE FISCHER
geb. 23. Juli 1892, gest. 31. Aug. 1893.
ROBERT FISCHER
Maschineningenieur,
geb. 26. Juli 1872, gest. 23. Jänner 1901.
ALPHONS FISCHER
Abiturient der k.k. Realschule,
geb. 18. Aug. 1884, gest. 27. Mai 1906

JOHANN FISCHER
Maschinenfabrikant
geb. 25. Nov. 1850, gest. 27. Sept. 1913.
TRUDL DANZINGER
geb. 31. Sept. 1917, gest. 2. Okt. 1917.
JOSEFINE FISCHER
Fabrikantenswitwe,
geb. 24. März 1849, gest. 22. Sept. 1923.

Foto: Obr. 31

7.8. Náhrobek rodiny Friedel

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1916

Materiál: umělý kámen, imitace žuly

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis ve štítě:
FAMILIE FRIEDEL

Nápisy na desce:

ANNY FRIEDEL
[B]AUMEISTERSGATTIN
18[8]8 – 1916

R[O]s[A] FRIE[DE]L
1[8]47 – [19]18

FRAN[Z] [FRI]ED[E]L
--_MERMEI[S]T[E]R
184_[-] 1927

Foto: Obr. 32, 33

7.9. Náhrobek rodiny Frölich

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: pravděpodobně umělý kámen

Stav: zachovalé

Nápis:

FAMILIE
FRÖHLICH

Foto: Obr. 34

7.10. Náhrobek rodiny Haala

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: pravděpodobně mramor, žula

Stav: zachovalé

Nápis:

RUHESTÄTTE
DER
FAMILIE
HAALA

Foto: Obr. 35

7.11. Náhrobek rodiny Hell

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1897

Materiál: kámen, mramor, kování¹⁵²

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 36 a 37

¹⁵² SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 118

7.12. Náhrobek rodiny Hytkovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1922

Materiál: umělý kámen¹⁵³

Stav: zachovalé

Nápis:

Kládi:
RODINA HYTKOVA

Deska:
ANNA HYTKOVA
17. 7. 1870, +2. 8. 1922

VACLAV HYTKA
23. 2. 1864, + 12. 8. 1922

JAROUŠEK HYTKA
10. 7. 1918, + 17. 2. 1924

Foto: Obr. 38

¹⁵³ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 229.

7.13. Náhrobek rodiny Janotta – Harrtig

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Autor: ateliér Victora Tilgnera¹⁵⁴

Datace: kolem 1893¹⁵⁵

Materiál: mramor

Stav: zachovalé, zrestaurované

Nápis:

Nápis ve vlysu:
FAMILIE JANOTTA – HARTIG

Deska vpravo:
CAROLINA JANOTTA geb. MAISS
geb. 22. Dez. 1819. gest. 14. Nov. 1849.

THERESIA JANOTTA geb. HEINZ
geb. 12. Juni 1825. gest. 6. Juni 1885.

JULIUS JANOTTA
geb. 17. Sept. 1853. gest. 3. Aug. 1903

HEINRICH JOSEF JANOTTA
geb. 31. Mai 1886. gest. 11. Juni 1916.

MARIE JANOTTA geb. MALY
geb. 4. März 1858. gest. 2. Dez. 1927.

Deska vlevo:
JOSEF JANOTTA
geb. 31. Jan. 1825. gest. 19. Oct. 1892.

LEOPOLD JANOTTA
geb. 14. Nov. 1849, gest. 16. Mai 1887.

LEOPOLD JANOTTA
geb. 17. Aug. 1889, gest. 20. Mai 1890.

HUGO JANOTTA
geb. 10. Mai 1848, gest. 2. Jän. 1918.

JOSEPH HARTIG
geb. 23. März 1853, gest. 11. Feb. 1925.

Foto: Obr. 39

¹⁵⁴ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 109

¹⁵⁵ Jak uvádí T. Sklálík, data úmrtí na náhrobku jsou i starší, ale stavba městského hřbitova a kolumbária proběhla až v letech 1891 – 1893.

7.14. Náhrobek rodiny Krajewska a Miškovska

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: O./D. Weinlich, Troppau

Datace: 1980

Materiál: mramor, žula

Stav: zachovalé

Nápisy:

Na desce v edikule:

RODINA
KRAJEWSKA
A
MIŠKOVSKA

Na podstavci:

JANINA * 3.7.1922 + 5.8.1980
JIŘÍ * 31.5.1958 + 20.2.1986
JIŘÍ * 23.7.1928 + 7.11.1989
VOJTĚCH * 12.12.1920 + 3.8.2011

Foto: Obr. 40

7.15. Náhrobek rodiny Kraucherovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Köher und Sohn

Datace: 1919

Materiál: kámen, žula

Stav: zachovalé

Nápis:

Na soklu:

VLADIMÍR POSPÍŠIL
* 28.4. 1899
+ 1.12.1967

Deska vpravo:

FRANTIŠKA
KRAUCHEROVÁ
* 1905 + 1997
ANTONÍN
ŽÍDEK
* 1917 + 2001

Deska uprostřed:

ANTONÍN
SVOBODA – KRAUCHER
* 16. VII. 1864 + 27. V. 1919
VRCHNÍ SLÁDEK
HERMÍNA – MANŽELKA
* 14. IV. 1866 + 26. IX. 1954
KAREL SYN
* 1895 + 1972

Deska vlevo:

VLADIMÍR
POSPÍŠIL
28.4.1899 – 1.12.1967
FRANTIŠKA MANŽELKA
29.11. 1900 – 23.8.1979

Foto: Obr. 41 a 42

7.16. Náhrobek rodiny Krauss

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor. neznámý

Datace: po 1891

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápis:

RUHESTÄTTE
der
Familie
KRAUSS
Elden
von Würbentreu.

Foto: Obr. 43

7.17. Náhrobek rodiny Freiherr von Kubinzky

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: -

Stav: zaniklé

Foto: Obr. 44

7.18. Náhrobek rodiny August Lassmann

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Englbert Kaps¹⁵⁶

Datace: počátek 20. století

Materiál: kámen, žula¹⁵⁷

Stav: zachovalé

Nápis:

FAMILIE
AVGVST
LASSMANN

Foto: Obr. 45

¹⁵⁶ Iniciály autora Englberta Kapse jsou zakomponovány do ornamentální výzdoby a na první pohled tedy ukryty. Viz. SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 71.

¹⁵⁷ Tamtéž.

7.19. Náhrobek rodiny Mlčochovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: J. L. Urban, Olomouc

Datace: 1924¹⁵⁸

Materiál: náhrobek žula

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na podstavci:

RODINA
MLČOCHOVA

JUDr. SVATOPLUK
JAROŠ
1915 – 1993

Nápis na desce vlevo:

EMANUEL DUBOVÝ
x 4. 5. 1922 + 4. 2. 1975

Nápis na desce vpravo:

JOSEF JAROŠ
PROFESOR OPAVSKÉHO GYMNÁZIA
1877 – 1972
EMERENCIE JAROŠOVÁ
x 12. 7. 1889 + 27. 12. 1977
SVATAVA JAROŠOVÁ
x 26. 4. 1921 + 13. 7. 1977

SBOHEM A NA SLEDANOU!

Foto: Obr. 46

¹⁵⁸ Na náhrobku není toto datum uvedeno, ale jedná se rok úmrtí Antonína Mlčocha, jehož bysta zdobí náhrobek. GABAUER, Josef: *Mlčoch Antonín*. In: <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=2429> [cit. 13.4. 2013].

7.20. Náhrobek rodiny Ott

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1901

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na obelisku:
FAMILIE OTT.

Nápis na soklu:
RANZ OTT.
BERG – INSPECTOR.
1821 – 1901

ERNESTINE OTT.
GEB. DE CONINCK.
1834 – 1906

Nápisy na podstavci:
JUDR. LEO OTT
GEB. 13. APRIL 1865 GEST. 9. JUNI 1897.

JOHANN LISSEK K.K. PROFESSOR
25. DEZ. 1853, GEST. 2. JAN. 1891

ERNST LISSEK
18. SEPT. 1889, GEST. 9. JAN. 1891

ING. J. NĚMEJC
* 1854 + 1934

MARIE NĚMEJC GEB. OTT
* 1867 + 1942

Foto: Obr. 47

7.21. Náhrobek rodiny Paterovi a Příbylovi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápis:

RODINA
PATEROVA

RODINA
PŘIBYLOVA

dole:
VZPOMÍNÁME

Foto: Obr. 48

7.22. Náhrodek rodiny Pohl

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, kolumbárium, Otická ulice

Autor: J. Tomola z Brna¹⁵⁹, socha Karl Schwerzek¹⁶⁰

Datace: 1898¹⁶¹

Materiál: mramor

Stav: zachovalé, zrestaurované

Nápis:

Na krycí desce:
HERMANN POHL
16. FEBR 1821 – 28. APRIL 1884,
DESSEN ELTERN
JOSEF POHL
21. MÄRZ 1786 – 22. JUNI 1864,
JOSEFINE
19. MÄRZ 1806 – 6. NOV. 1831,
WILHWLMINE
21. JAN. 1813 – 23. JULI 1871,
DESSEN GESCHWISTER
CARL
18. MAI 1826 – 21. MAI 1844,
HEDWIG
1. OKT. 1830 – 12. JULI 1860,
UND OHEIM
CARL
23. APRIL 1799 – 15. SEPT. 1861.

Nápis na podstavci sochy:
FAMILIE POHL

Foto: Obr. 49, 81

¹⁵⁹ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 128.

¹⁶⁰ SCHENKOVÁ, Marie; OLŠOVSKÝ, Jaromír: c. d., s. 38, 141.

¹⁶¹ Dle registrační karty Státního seznamu kulturních památek. SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 128.

7.23. Náhrobek rodiny Rabenseifner

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: umělý kámen

Stav: zachovalé

Nápis:

FAMILIE RABENSEIFNER

Foto: Obr. 50

7.24. Náhrobek rodiny Raschka

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Gustav Noha

Datace: 1918

Materiál: asi umělý kámen, možná mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na překladu:
FAMILIE:RUDOLF:RASCHKA:

Nápisy na desce:
RUDOLF RASCHKA
31. III. 1858 – 8. X. 1918

SOFIE RASCHKA
14.V. 1869 – 31. I. 1927

Foto: Obr. 51

7.25. Náhrobek rodiny Rebensteiner

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: umělý kámen

Stav: zachovalé

Nápis:

Familie
Rebensteiner

Foto: Obr. 52

7.26. Náhrobek rodiny Riedel – Horstentreu

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: počátek 20. století¹⁶²

Materiál: kámen, socha z umělého kamene nebo vápence¹⁶³

Stav: zachovalé

Nápis:

Ruhestätte
der
Familie
Riedel – Horstentreu

Foto: Obr. 53

¹⁶² SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 89.

¹⁶³ Tamtéž.

7.27. Náhrobek rodiny Riedel – Nitsche

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po roce 1891

Materiál: umělý kámen¹⁶⁴

Stav: zachovalé

Nápis:

Buchdruckere Besitzer
August Riedel
30. V. 1830 – 8. IV. 1887.

Wilhelmine Riedel
Geb. Gabriel
17. I. 1848 – 28. VII. 1934.

Karl
Riedel
28. I. 1878 – 10. III. 1911.

Karl
Nitsche
6. I. 1820 – 13. VI. 1890.

Marie
Riedel
24. VII. 1886 – 7. II. 1887.

Johanna
Nitsche
19. XI. 1820 – 7. VII. 1900

Foto: Obr. 54

¹⁶⁴ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 91.

7.28. Náhrobek rodiny Scherz

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Heinrich

Datace: konec 19. stol.

Materiál: pravděpodobně mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

RUHESTÄTTE
DER
FAMILIE
SCHERZ

Foto: Obr. 55

7.29. Náhrobek rodiny Spielvogel

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1935

Materiál: kámen

Stav: zachovalé

Nápis:

EMIL SPIELVOGEL
* 30. XII. 1864 IM TROPPEAU + 17. IV. 1935 IN NEW - YORK
EDUARD SPIELVOGEL 1821 - 1877
KATHI SPIELVOGEL 1826 - 1909
ANNA SPIELVOGEL 1859 – 1933

Foto: Obr. 56

7.30. Náhrobek rodiny Josef Springer

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Heidrich¹⁶⁵

Datace: po 1891

Materiál: mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Podstavec:
IOSEF SPRINGERS FAMILIEN CRUFT.
1871.

Sloup:
JUDR. ROLAND MIENZIL
GEB. 26.8. 1887 IM FREIWALDAU
GEST. 18.1. 1912 IM DAVOS

WALTER MIENZIL
ABSOLN. RECHTSHÖRER
FACHNRIEH IS. RES
DES O. L.O.R. KAISER FRANZ JOSEF
GEB AM 17.11.1890 IM FREIWALDAU
GEFALLEN AM 26. 10. 1914 VOR IWANGEROD
BEEPCHET 1918 AM HELDENFRIEDHOF
VON POLICZNA IN POLEN

Stély:
Hier ruhet un Frieden
J.U.D.r.
Arsenius Wenzelides
mahr. sehles Landesadvokat
geb. d. 14. Juli 1854
gest. d. 1. Nov. 1885
und seine Ehegattin
Emilie
geb. d. 13. April 1841.
gest d. 27. Dezemb. 1911.

Hier ruhet
Josef Springer
Privater
geb. d. 17. Februar 1811
gest. d. 17. September 1883.

Franziska Springer
geb. d. 6. Janner 1824.
gest. D. 17. November 1904.

Moriz Mienzil
Ministerialrat d. R.
* 18. III. 1858 + 15. III. 1929

Hier ruhen
die Gebeine von
Josef Springer

¹⁶⁵ Jméno vytesáno na soklu stojícího vedle náhrobku.

Lebzelter in Troppau
gest. d. 27. Juni 1838
im Alter von 63 Jahren
und seiner Gettin
Katharina
gest. d. 30. Decbr. 1858
im Alter von 84 Jahren
und deren Enkelin
Hedwig
Wenzelides
gest. d. 16. Juli 1871
im Alter von 4 Jahren

Sokl:
Josef
Mienzil

Foto: Obr. 57 a 58

7.31. Náhrobek rodiny Stachowetz

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1893

Materiál: mramor, žula

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na náhrobní desce:

RUHESTÄTTE
DER
FAMILIE
STACHOWETZ.

Nápis v podstavci edikuly:

LEOPOLD STACHOWETZ
STUD. JAR.
GEST. 20. DEZ 1904 IM 21. LEBENS JAHRE

Nápisy v edikule:

JOSEF STACHOWETZ
GEB. 19. FEBER 1822 GEST 27.MÄRZ 1893

MARIE STACHOWETZ
GEB. 4. SEPT. 1822 GEST. 19.AUG.1898

ADOLF STACHOWETZ
KAIS. RATH U. KAUFMANN
GEST. 20.JAN.1905 IM 53.LEBENS JAHRE

CHARLOTTE STACHOWETZ
GEST. 27.JUNI 1905 IM 48. LEBENS JAHRE

Nápis na desce vpravo:

UNSER UNVERGESSLICHER
WILLI
GEB. 5.JUNI 1891. GEST. 4.MÄRZ 1894.

Nápis na desce vlevo:

DR. RUDOLF STACHOWETZ
1.STAATSANWALT
GEB. 15.APRIL 1881 GEST. 3. AUGUST 1926

Nápis na náhrobním kameni:

HERR DEIN WILLE GESCHEHE!

Foto: Obr. 59

7.32. Náhrobek rodiny Ferdinand Weeber

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1891

Materiál: kámen¹⁶⁶

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na urně:

FAMILIE
FERDINAND
WEEBER

Nápisy na desce:

FERDINAND WEEBER
GESTORBEN AM 7.11. 1883 IM 42. LEBENSJAHRE

ALFRED WEEBER
K. V. K. NAVPIMANN DFS F. JÄG. BAONS 21. GEFALLEN IM
WELELRIEGE AM 13.8.1916 IM 34. LEBENSJAHRE

HVGO WEEBER
GESTORBEN AM 3.11.1917 IM 43. LEBENSJAHRE

LEOKADIA WEEBER
GESTORBEN AM 11.10.1923 IM 80. LEBENSJAHRE

ROBERT KESSLER
GESTORBEN AM 1.5. 1934 IM 74.LEBENSJAHRE

IDA KESSLER
* 80.12. 1879 + 8.8.1945

DIPL. ING. OTTO WEEBER
* 5.4. 1881 + 11.9. 1943

Foto: Obr. 60

¹⁶⁶ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 95.

7.33. Náhrobek Josefa Wenera

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1891

Materiál: pravděpodobně mramor

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na podstavci:
Josef Werner
k.k. Ritumeister i. P.
Geb. d. 11. März 1827
gest., d. 31. Mai 1879.
Friede sei mit ihm!

Die Erhaltung dieses Grabmonumenter
obliegt _____ dem Troppauer
Militer – Veteraner – Vereine

Foto: Obr. 61

7.34. Náhrobek rodiny Wolff

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1891

Materiál: mramor, žula

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na stéle:
RUHESTÄTTE
DER
FAMILIEN WOLFF
UND
RITTER FÜRER
VON HAIMENDORF
UND WOLKERSDORF.

Horní prostřední nápis na soklu:
RITTER FÜRER
VON HAIMENDORF
UND WOLKERSDORF.
K. K. HOFRATH I. R.
* 31./I. 1826, + 11./VIII. 1897.

MARIE FÜRER
VON HAIMENDORF
UND WOLKERSDORF.
GEB. WOLFF.
* 11./XI. 1844, + 13./XII. 1923.

Spodní prostřední nápis na soklu:
* 28/VIII 1850 ANNA WOLFF + 4/IV 1914

Nápis na pravé desce:
MARIE
WOLFF
GEB. GROHMANN
* 14/X 1821
+ 20/XII 1884.

Nápis na levé desce:
Anton
WOLFF
K. K.
OBERLDSGER - RATH
* 28/IX 1804
+ 3/I 1882.

Foto: Obr. 62

7.35. Budova pohřební služby Opava

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Eduard Labitzký, stavba Kern a Blum

Datace: 1893

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 63

7.36. Správní budova

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Eduard Labitzký, stavba Kern a Blum

Datace: 1893

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 64

7.37. Smuteční obřadní síň

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: architekt Tomek, stavba Ing. Břetislav Světlík

Datace: 2006 - 2007

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 65 a 66

7.38. Obřadní síň

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Eduard Labitzký,

Datace: 1893

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 67 a 68

7.39. Vstupy na hřbitov a zdi

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Eduard Labitzký, stavba Kern a Blum

Datace: 1893

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 70

7.40. Budovy za hřbitovní branou

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Eduard Labitzký, stavba Kern a Blum

Datace: 1893

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 69

7.41. Kolumbárium

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: Eduard Labitzký, stavba Kern a Blum

Datace: 1893

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 71

7.42. Náhrobek pyramida¹⁶⁷

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1891

Materiál: kámen¹⁶⁸

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 80

¹⁶⁷ Dodatečně přidáný záznam.

¹⁶⁸ SKALÍK, Tomáš: c. d., s. 97.

8. Židovský hřbitov Krnov

8.1. Náhrobek rodiny Bellak

Lokalizace: Židovský hřbitov v Krnově

Autor: neznámý

Datace: 1923

Materiál: -

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na překladu:
FAMILIE BELLAK

Nápis na postranní desce:
FILIPPINE BELLAK
GEB. ADLER
GEB. 23. NOVEMBER 1862
GEST. 2. OKTOBER 1923

JAKOB BELLAK
TUCHFABRIKANT
GEB. 21. AUGUST 1851
GEST. 7. DEZEMBER 1929

Foto: Obr. 72

8.2. Náhrobek rodiny Mondschein

Lokalizace: Židovský hřbitov v Krnově

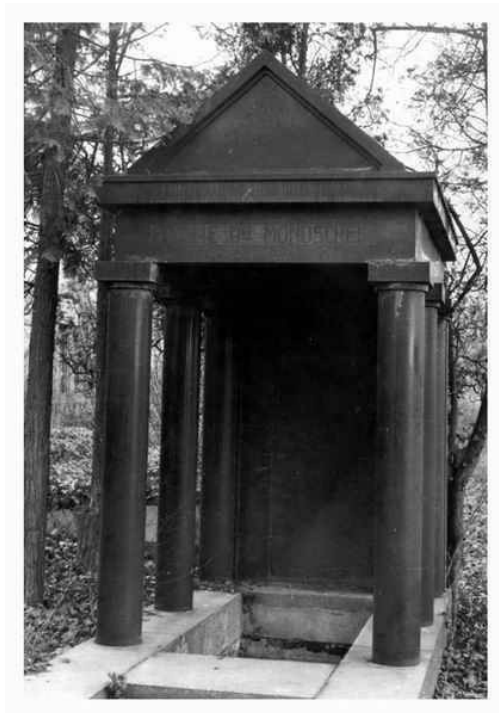
Autor: neznámý

Datace: -

Materiál: -

Stav: zaniklé

Foto: Obr. 73

9. Židovský hřbitov Opava

9.1. Náhrobek rodin Klauber a Eisler

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Autor: Otto Weinlich, Fec.

Datace: 1899

Materiál: žula

Stav: zachovalé

Nápisy:

Nápis v portálu:
HIER RUHEN
S. D. KLAUBER
GEB. 16. JUNI 1835
GEST. 2. FEBRUAR 1899

CHARLOTTE
KLAUBER
GEB. 12. SEPTEMBER 1841
GEST. 30. SEPTEMBER 1911

DR ALOIS EISLER
PRÄSIDENT DER SCHLES. ADVOKATENKAMMER
UND PRÄSIDENT DES DISZIPLINARRATES
DER SCHLES. ADVOKATENKAMMER
GEB. 12. FEBRUAR 1853
GEST. 23. OKTOBER 1927

EMILIE EISLER
GEB. 20. APRIL 1864
GEST. 10. MAI 1936

Nápis ve vlysu:
LIEBEN DIE DR TOD GETRENNT. VEREINT DER HIMMEL WIEDER.

Foto: Obr. 74

9.2. Náhrobek Johanny Spiegler

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1893

Materiál: -

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na stéle:
Hier ruht
unsere unvergessliche gute
Mutter, Frau
Johanna Spiegler,
gest. im 63. Lebensjahre
am 31. Dez. 1893.

Ruhe sanft!

Foto: Obr. 75

9.3. Náhrobek paní Spiller

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Autor: Heidrich?

Datace: asi 1893

Materiál: -

Stav: zachovalé

Nápis:

Nápis na stéle:
Hier ruht Frau
HENRIETTE
SPILLER
geb. SCHARF(P)
gest. 21. Novbr. 1893
im 26. Lebens Jahre.

Nápis na patce:
Ruhe sanft!

Foto: Obr. 76

9.4. Náhrobek Abrahama Trepela

Lokalizace: Opavská městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: 1906

Materiál: žula

Stav: zachovalé, poničené

Nápis:

Nápis na sloupu:

ABRAHAM
TREPTEL

Nápis na horním kvádru podstavce:

HIER RUHT
UNSERER UNVERGESSLICHER SOHN UND BRUDER
HERR ABRAHAM TREPTEL
GEB. 10. JÄNNER 1869 IN MINSK RUSSLAND
GEST. 20. JULI 1906 IN TROPFAU.

RUHE SANFT

Foto: Obr. 77

9.5. Náhrobek bez nápisů

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

Autor: neznámý

Datace: po 1891

Materiál: -

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 78

9.6. Pohled na hřbitov se stélovými a obeliskovými náhrobky

Lokalizace: Opavský městský hřbitov, židovské oddělení, Otická ulice

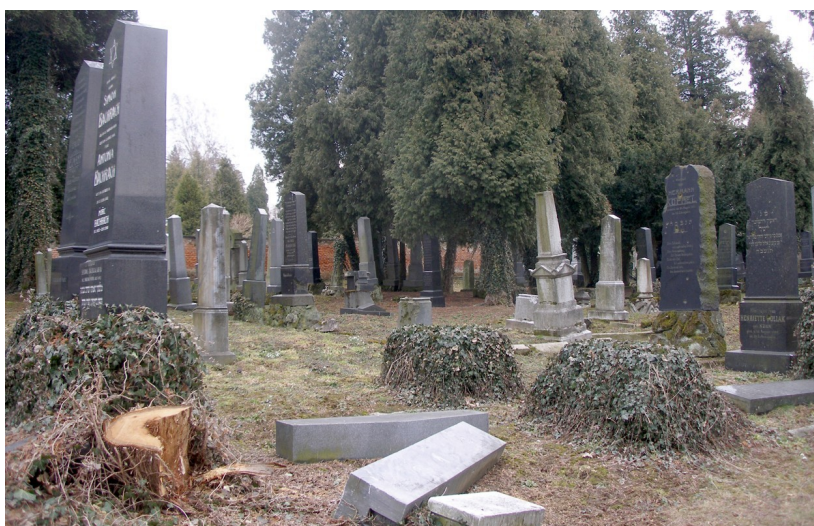
Autor: -

Datace: po 1891

Materiál: -

Stav: zachovalé

Foto: Obr. 79

Anotace

Autor:

Drahomíra Holčáková

Katedra, fakulta:

Katedra historie, Filozofická fakulta

Název bakalářské diplomové práce:

Recepce antiky ve funerální architektuře Západního Slezska
(města Bruntál, Krnov, Opava)

Vedoucí práce:

PhDr. Ivana Koucká

Počet znaků: 122 501

Počet příloh: 3 (seznam vyobrazení, mapy, katalog)

Počet titulů použitých pramenů, literatury a odkazů: prameny 6, literatura 32, odkazy 20

Klíčová slova:

funerální architektura, funerální umění, hřbitovní architektura, hřbitovní umění, antický odkaz, antické umění, městský hřbitov Bruntál, městský hřbitov Opava, městský hřbitov Krnov, české západní Slezsko

Charakteristika práce:

Cílem práce bylo zmapovat a zdokumentovat objekty na současných hřbitovech ve městech Bruntál, Krnov, Opava, které svým pojetím odkazují na antickou kulturu. Objekty, náhrobky a několik staveb, jsou popsány a v kapitole „Recepce antiky“ je, dle typů, vysvětleno jejich spojení s antikou. V případě některých náhrobků byly zjištěny a zapsány také informace o lidech, kteří v hrobě odpočívají. Do přílohové části práce je zařazen katalog všech objektů i s fotodokumentací.